ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Μάης - Ιούνης 2014 Νο104 Τιμή: 4€

ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΩ

Η ώρα της ανατροπής

• *Μετά τις εκλογές: Τα σενάρια και η πραγματικότητα* • *Να γυρίσουν πίσω οι απολυμένοι*
• *«Από την κρίση στην κυβέρνηση της Αριστεράς»: Τα όρια μιας στρατηγικής*
• *Να τσακίσουμε τους ναζί στο δρόμο και στις κάλπες* • *Η Ουκρανία, ο Ιμπεριαλισμός και η Αριστερά*
• *Πορτογαλία: 40 χρόνια από την "Επανάσταση των Γαρυφάλλων"* • *1914: Α' Παγκόσμιος Πόλεμος*

Συνεχίζεται η δίωξη σε βάρος της εφημερίδας Εργατική Αλληλεγγύη για την στάση της υπέρ του δικαιώματος για Ιθαγένεια στα παιδιά των μεταναστών, ύστερα από μήνυση του δικηγόρου Ιωάννη Ανδριόπουλου, έμμισθου συνεργάτη της Χρυσής Αυγής.

Η δίκη της Κατερίνας Θωίδου, δημοσιογράφου και των Τάσου Αναστασιάδη, Πάνου Γκαργκάνα, εκδότη και διευθυντή αντίστοιχα της εφημερίδας ξεκίνησε στις 30 Απρίλη αλλά διακόπηκε και η επόμενη συνεδρίαση του δικαστηρίου θα οριστεί για μετά τις εκλογές.

Η πρώτη μέρα μετατράπηκε σε δίκη του μηνυτή καθώς οι συνήγοροι Τάκης Ζώτος, Κώστας Παπαδάκης και Θανάσης Καμπαγιάννης αποκάλυψαν με έγγραφα τις σχέσεις του Ανδριόπουλου με τον Πλεύρη και τον Μιχαλολιάκο.

Στο πλευρό των συντρόφων που διώκονται βρίσκεται πλήθος από μάρτυρες υπεράσπισης με ψηφίσματα συμπαράστασης από συνδικάτα, δημοτικά συμβούλια, φοιτητικούς συλλόγους και φορείς της Αριστεράς.

Η καμπάνια για την αθώωση των τριών, για «Αλληλεγγύη στην Εργατική Αλληλεγγύη», συνεχίζεται μέχρι να σταματήσουμε την επίθεση των νεοναζί που στρέφεται κατά της ελευθερίας του τύπου και κατά του αντιρατσιστικού κινήματος.

Στηρίξτε την
ενισχύστε την
Κυκλοφορεί κάθε Τετάρτη

κυκλοφορεί κάθε Τετάρτη
τιμή 2 ευρώ

εργατική αλληλεγγύη

Βδομαδιάτικη Εφημερίδα της Αντικαπιταλιστικής Αριστεράς

30 Απρίλη 2014 | www.sekonline.gr | Νο 1120

Για να διώξουμε Τρόικες, Σαμαράδες και Νεοναζί

Στο δρόμο για την ΑΝΑΤΡΟΠΗ βαδίζουμε με την ΑΝΤ.ΑΡ.ΣΥ.Α

σελ. 10, 11

Θανάσης Διαβολάκης — Ο Πειραιάς δεν θέλει δήμαρχο εφοπλιστή σελ. 7

Τζεμαλή Μηλιαζήμ — Η μειονότητα ψηφίζει ΑΝΤΑΡΣΥΑ σελ. 8

Αμαλιάδα — Ανταρσία στην Ηλεία σελ. 7

Πέτρος Κωνσταντίνου — Αθήνα είναι πόλη αντιφασιστική σελ. 13

Γιάννης Κούτρας — Με την ΕΡΤ3 και τους απεργούς της Κόκα Κόλα σελ. 4

104 Τεύχος Μάης - Ιούνης 2014

3 **Μετά τις εκλογές: Τα σενάρια και η πραγματικότητα**
Μαρία Στύλλου

7 **«Από την κρίση στην κυβέρνηση της Αριστεράς»: Τα όρια μιας στρατηγικής**
Πάνος Γκαργκάνας

12 **Να γυρίσουν πίσω οι απολυμένοι**
Τάσος Αναστασιάδης

15 **Να τσακίσουμε τους ναζί στο δρόμο και στις κάλπες**
Γιώργος Πίττας

20 **Πορτογαλία: 40 χρόνια από την "Επανάσταση των Γαρυφάλλων"**
Νίκος Λούντος

24 **Οι εξελίξεις στην Ουκρανία**
Λέανδρος Μπόλαρης

28 **Ιμπεριαλισμός και αντικαπιταλιστική Αριστερά**
Θανάσης Καμπαγιάννης

32 **1914: Α' Παγκόσμιος Πόλεμος**
Σωτήρης Κοντογιάννης

36 Βιβλιοκριτική

Η επιστροφή της Κοκκινοσκουφίτσας
Αντώνης Λιάκος

Πολιτικές ζωής και θανάτου
Ντέιβιντ Στάκλερ, Σέντζεϊ Μπάσου

Τα κοινωνικοπολιτικά μέτωπα στην Τρίτη Κομμουνιστική Διεθνή
Βασίλης Λιόσης

40 Επισκόπηση

Ο **Σοσιαλισμός από τα Κάτω** είναι το δίμηνο περιοδικό του **Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος**
Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου
Σύνταξη: Θανάσης Καμπαγιάννης, Σωτήρης Κοντογιάννης, Νίκος Λούντος, Λέανδρος Μπόλαρης, Κώστας Σαρρής
Εξώφυλλο, σελιδοποίηση: Παντελής Γαβριηλίδης, Υπεύθυνη διακίνησης: Ελεάννα Τσώλη, 210 5247140,
Κεντρική διάθεση: Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Φειδίου 14-16, Τηλ. 210 5247584,
Περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω», Τ.Θ. 8161-102 10, Αθήνα, ISSN: 2241-7176
Για επικοινωνία: **sosialismosapotakato@gmail.com** **www.socialismfrombelow.gr**

Η **Μαρία Στύλλου** επιχειρηματολογεί γιατί ο δικομματισμός δεν είναι εύκολο να ξαναστηθεί – με οποιαδήποτε εκδοχή μετά τους αγώνες του κινήματος.

Πρωτομαγιά 2014

Μετά τις εκλογές: Τα σενάρια και η πραγματικότητα

Εν όψει των εκλογών έχουν αρχίσει τα σενάρια για το πώς θα διαμορφωθεί το πολιτικό τοπίο την επόμενη μέρα. Η πιο συνηθισμένη θεωρία είναι αυτή που υποστηρίζει ότι το νέο τοπίο θα είναι ένας νέος δικομματισμός, μόνο που αυτή τη φορά τη θέση του ΠΑΣΟΚ θα την πάρει ο ΣΥΡΙΖΑ. Το βιβλίο που μόλις κυκλοφόρησε με τίτλο «2012, ο διπλός εκλογικός σεισμός»[1] περιγράφει στην εισαγωγή του τα τρία πιθανά πολιτικά σενάρια που συζητιούνται για την επόμενη περίοδο. Στο ερώτημα πώς στην Ελλάδα μπορεί να διαμορφωθεί μια νέα σταθερότητα που έχει διαλυθεί λόγω της οικονομικής κρίσης οι απαντήσεις-σενάρια είναι τρία. Το πρώτο που θεωρείται το πιο άμεσο είναι ο νέος δικομματισμός – με την ελπίδα ότι ο ΣΥΡΙΖΑ θα παίξει το ρόλο του ΠΑΣΟΚ και με πιθανά ανοίγματα συνεργασίας με τη Ν.Δ.

Το δεύτερο είναι η δημιουργία μιας μεγάλης καινούργιας παράταξης της δεξιάς, η «Νέα Ελλάδα» που θα συσπειρώσει όλη τη δεξιά. Σ' αυτό χρησιμοποιούν το παράδειγμα του Αλ. Παπάγου το 1952.

«Στις πρώτες εκλογές μετά τον εμφύλιο, το νέο κομματικό τοπίο εμφανίστηκε κατακερματισμένο τόσο στις εκλογές του 1950 όσο και του 1951. Ανασυγκροτήθηκε με πυλώνα τη δεξιά παράταξη και με «εργαλείο» το χάρισμα και ένα ηγετικό πρόσωπο, τον Αλ. Παπάγο που ίδρυσε τον Ελληνικό Συναγερμό»...[2]

Η μνήμη αυτή τροφοδοτεί το σενάριο μιας «αμφίπλευρης διεύρυνσης» της Ν.Δ. ώστε να αποτελέσει την κατ' εξοχήν «φιλοευρωπαϊκή παράταξη» στο νέο πολιτικό σκηνικό.

Το τρίτο σενάριο είναι η δημιουργία μιας νέας Ένωσης Κέντρου όπως το 1961, που κατάφερε να περάσει μπροστά από την ΕΔΑ και να γίνει αυτή αξιωματική αντιπολίτευση.[3]

«Στις σημερινές συνθήκες, το παρελθόν θέτει στο παρόν το ερώτημα κατά πόσο είναι πιθανή η επιβίωση και η ανασυγκρότηση μιας υπολογίσιμης κομματικής δύναμης μεταξύ Ν.Δ. και ΣΥΡΙΖΑ».[4]

Μπορεί η κυρίαρχη τάξη να αποκτήσει ξανά τον έλεγχο;

Η πρώτη απάντηση σ' αυτό το ερώτημα έρχεται από το ίδιο το βιβλίο. Σ' αυτό όλα τα άρθρα περιγράφουν το πώς οι εκλογές του 2012 σήμαναν την κατάρρευση και των δυο κομμάτων και της Ν.Δ. και του ΠΑΣΟΚ.

Το ΠΑΣΟΚ χάνει σ' αυτές τις εκλογές τα τρία τέταρτα της δύναμης του, που πηγαίνουν στις 6 Μάη προς όλα τα κόμματα της Αριστεράς, και που στις 17 Ιούνη συγκεντρώνονται στον ΣΥΡΙΖΑ. Στις βουλευτικές εκλογές του 2009 το ΠΑΣΟΚ είχε πάρει 43,92% και ο ΣΥΡΙΖΑ 4,6%. Στις 17 Ιούνη το ΠΑΣΟΚ κατρακύλησε στο 12,3% και ο ΣΥΡΙΖΑ ανέβηκε στο 26,89%. Η εικόνα είναι πιο εντυπωσιακή όταν δει κανείς τα αποτελέσματα στο λεκανοπέδιο, και ιδιαίτερα στις εργατικές συνοικίες. Στην Αττική στις εκλογές του Μάη, το άθροισμα Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ ήταν μόνο 21,8% και του ΣΥΡΙΖΑ 21,5%. Στη δυτική ζώνη του λεκανοπεδίου το ΠΑΣΟΚ το 2009 είχε πάρει το 43,8%, τον Ιούνη του 2012 πήρε μόλις 8,5% και ο ΣΥΡΙΖΑ 36,3%. Στην Β' Πειραιά, από τα μεγάλα κάστρα του ΠΑΣΟΚ ακόμα και όταν κέρδιζε η Ν.Δ. τις εκλογές, το ΠΑΣΟΚ πήρε 7,9% από 44,4% το 2009 και ο ΣΥΡΙΖΑ 37,4% (από 6% το 2009).

Όπως διαπιστώνει ο Παναγιώτης

Κουστένης στο άρθρο του «Αποδόμηση και Αναδόμηση των εκλογικών ταυτίσεων»: *«είναι λοιπόν φανερό ότι μέσα στο περιβάλλον της οικονομικής ύφεσης, το νέο δίπολο που αναδείχτηκε από τη διπλή εκλογική διαδικασία του 2012 οικοδόμησε τον ανταγωνισμό του πάνω σε μια ταξική κάθετη διαχωριστική γραμμή, εντελώς αντίθετα απ' ό,τι συνέβαινε στην περίοδο της ευμάρειας των αρχών της δεκαετίας του 2000...».*[5]

Στην περίπτωση της Ν.Δ. η διαφορά μεταξύ Β' Πειραιά και βορειοανατολικών προαστείων εκτινάχτηκε από 6,8% σε 18,2%. Τον Ιούνη η ΝΔ στο Παλαιό Ψυχικό πήρε 58,4%, στη Φιλοθέη 61,8%, στην Εκάλη 70%. Οι επιδόσεις της σ' αυτούς τους τρεις δήμους ήταν μάλιστα από τις υψηλότερες μετά το 1990.

Τα αποτελέσματα του 2012 (και τον Μάη και τον Ιούνη) καταγράφουν μόνο μια περιορισμένη χρονική συγκυρία και ιδιαίτερα του τελευταίου χρόνου πριν από τις εκλογές – ή ακόμα περισσότερο των τελευταίων δυο μηνών από την κατάρρευση του Παπαδήμου και την πρωτοβουλία του ΣΥΡΙΖΑ για κυβέρνηση της Αριστεράς. Για να δούμε αυτή την καταγραφή δυναμικά και όχι στατικά απαιτούνται δυο πράγματα.

Το πρώτο που χρειάζεται είναι να ξαναθυμίσουμε τι μεσολάβησε από τις βουλευτικές εκλογές του 2009 μέχρι τις 17 Ιούνη του 2012. Το εάν αυτή ήταν μια ομαλή περίοδος με κάποιες απεργίες ή εάν ήταν μια εργατική εξέγερση με πολιτικές συνέπειες όχι μόνο για τα δύο κόμματα της κυρίαρχης τάξης, αλλά και για το ίδιο το σύστημα.

Και το δεύτερο, τι είχε προηγηθεί την προηγούμενη πενταετία από το σχηματισμό της κυβέρνησης του Κ. Καραμανλή τον Μάρτη του 2004 μέχρι την κατάρρευση της το φθινόπωρο του 2009. Στις βουλευτικές εκλογές του 2009, η Ν.Δ. πήρε μόλις το 33% πανελλαδικά που είναι το χαμηλότερο ποσοστό που παίρνει η δεξιά μετά τις εκλογές του 1951.

Η περιγραφή του πώς διαμορφώθηκε η ταξική πάλη την τελευταία δεκαετία δεν έχει ως στόχο την πρόβλεψη για το ποια θα είναι τα εκλογικά αποτελέσματα, αλλά περισσότερο για το ποιο θα είναι το πολιτικό τοπίο που θα διαμορφωθεί μετά. Εάν θα επαληθευτούν οι φόβοι τους ότι έχουν χάσει τον έλεγχο των εξελίξεων, ή εάν θα υπάρξει η δυνατότητα μιας καινούργιας ομαλοποίησης για την κυρίαρχη τάξη.

Πενταετία ανταρσιών

Ο εφιάλτης της Ν.Δ. όταν βγήκε πρώτο κόμμα στις εκλογές του Μάρτη του 2004, ήταν να μη ζήσει ένα νέο 2001. Ήταν η χρονιά που ο Σημίτης αναγκάστηκε να πάρει πίσω το νομοσχέδιο για το ασφαλιστικό και να διώξει τον Γιαννίτση, έναν από τους βασικούς συνεργάτες του και υπουργό Εργασίας σ' εκείνη την κυβέρνηση. Εκείνη η χρονιά ήταν περισσότερο από μια πετυχημένη απεργία. Από κει ξεκίνησε και η δύση του άστρου του Σημίτη, η εσπευσμένη διαδοχή από τον Γ. Παπανδρέου και στο τέλος η ήττα του ΠΑΣΟΚ στις εκλογές. Παρόλα αυτά στις εκλογές του 2004, επιφανειακά ο δικομματισμός καλά κρατούσε – Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ μαζί συγκέντρωσαν το 85,9%.[6]

Αυτό άνοιξε αμέσως μετά τη συζήτηση για τη συντηρητικοποίηση της ελληνικής κοινωνίας. Απόψεις που ακούγονταν όχι μόνο από την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ για να δικαιολογήσει την ήττα του αλλά και από την αριστερά. Στο περιοδικό ΣΑΚ, αμέσως μετά τις διπλές εκλογές, βουλευτικές τον Μάρτη και Ευρωεκλογές τον Ιούνη του 2004, στο άρθρο του ο Πάνος Γκαργκάνας προέβλεπε ότι: *«Μπροστά μας ανοίγεται μια περίοδος γρήγορης διάψευσης και μεγάλων συγκρούσεων... Ακόμα και στο τρίμηνο Μάρτης-Ιούνης αν σταθούμε, βλέπουμε ότι αυτή είναι η πραγματική εικόνα και όχι κάποια συντηρητική στροφή... Μια μαχητική αντιπολίτευση θα μπορούσε να στριμώξει τον Καραμανλή με το καλημέρα. Γιατί χιλιάδες συμβασιούχοι έχουν ήδη βγει στους δρόμους ενάντια στις σπασμένες υποσχέσεις για μονιμοποίηση, εκατομμύρια έχουν φρίξει με τις αποκαλύψεις για τα βασανιστήρια των ΗΠΑ στο Ιράκ τη βδομάδα που ο Καραμανλής πήγε στην Ουάσιγκτον και*

άλλοι τόσοι εξοργίστηκαν με τις πιέσεις σε βάρος των Κυπρίων για να αποδεχτούν το σχέδιο Ανάν».[7] Ούτε η Ολυμπιάδα του 2004 δεν κατάφερε να σταματήσει τις απεργίες των συμβασιούχων που κυκλοφορούσαν με πικέτα που συνέδεε τον Καραμανλή με τον πόλεμο στο Ιράκ και που δεν σταμάτησαν τις κινητοποιήσεις τους ούτε στη διάρκεια των αγώνων.

Το 2005 οι τραπεζοϋπάλληλοι προχώρησαν – μετά από μεγάλο χρονικό διάστημα – σε απεργία διαρκείας ενάντια στο ασφαλιστικό νομοσχέδιο και την απόφαση της κυβέρνησης για συνένωση των ασφαλιστικών ταμείων. Αυτή η απεργία ήταν η απάντηση στην προσπάθεια της Ν.Δ. να βρει στηρίγματα και συνεργασίες με την ηγεσία της ΠΑΣΚΕ μέσα στα συνδικάτα.

Η ΝΔ του Καραμανλή είχε επίγνωση ότι ο μόνος τρόπος για να ελέγξουν την εργατική αντίσταση ήταν η συνεργασία με τη συνδικαλιστική ηγεσία. Βρήκε τον πρόθυμο στο πρόσωπο του Κούτρα της ΟΜΕ-ΟΤΕ που συμφώνησε για την κατάργηση της συλλογικής σύμβασης και την καθιέρωση των ατομικών συμβάσεων για τους νεοδιορισμένους στον ΟΤΕ. Απέναντι σ' αυτό η απεργία της ΟΤΟΕ ήταν η πρώτη επιβεβαίωση ότι οι ταξιαρχίες της εργατικής τάξης θα ήταν παρούσες και θα συνέχιζαν τη μάχη που ξεκίνησαν ενάντια στον Σημίτη το 2001.

Μετά την ΟΤΟΕ ακολούθησαν όλες οι ΔΕΚΟ. Στην αρχή κατέβηκαν σε απεργία συμπαράστασης στους τραπεζοϋπάλληλους και στη συνέχεια σε κινητοποιήσεις για να μην περάσουν αλλαγές στον εσωτερικό κανονισμό και τις εργασιακές σχέσεις. Από το 2005 μέχρι τις επόμενες εκλογές το φθινόπωρο του 2007, η κυβέρνηση της Ν.Δ. αναγκάστηκε σε άτακτη υποχώρηση σε όλα τα μέτωπα που πήρε την πρωτοβουλία να ανοίξει. Το τεράστιο κύμα των φοιτητικών καταλήψεων το 2006 και το 2007 δεν άφησε να περάσει ούτε η κατάργηση του άρθρου 16, που άνοιγε το δρόμο για την ιδιωτικοποίηση των πανεπιστημίων, ούτε ο Νόμος-Πλαίσιο που αναγκάστηκαν να τον ψηφίσουν Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ μαζί στο θερινό τμήμα της Βουλής, αλλά που δεν μπόρεσαν να τον βάλουν σε εφαρμογή.

Το αντιπολεμικό κίνημα την ίδια περίοδο γίνεται ασπίδα προστασίας για τους μετανάστες στην Ελλάδα. Χρειάστηκε να ανοίξουμε τη μάχη ενάντια στην ισλαμοφοβία, για να σταματήσουμε τη Χρυσή Αυγή και την αστυνομία να οργανώνει επιθέσεις στα στέκια των μεταναστών και στα τζαμιά. Η μεγαλύτερη μάχη που κερδίσαμε ήταν αυτή της αποκάλυψης της απαγωγής των Πακιστανών που οργάνωσαν οι ελληνικές μυστικές υπηρεσίες σε συνεργασία με ΗΠΑ και Βρετανία. Την εποχή των νέων στρατοπέδων συγκέντρωσης σαν το Γκουαντανάμο σε μια σειρά από ευρωπαϊκές χώρες, η αποκάλυψη της απαγωγής 25 Πακιστανών, ο βασανισμός τους από τις μυστικές υπηρεσίες για να «αποκαλύψουν τις διασυνδέσεις τους» με ένα δίκτυο «τρομοκρατών» στην Ευρώπη και στο Πακιστάν, ήταν από τις πιο μεγάλες επιτυχίες του αντιρατσιστικού και αντιπολεμικού κινήματος. Η Ν.Δ. προσπάθησε να απαντήσει με τη σύλληψη του Τζαβέντ Ασλάμ, αλλά αυτό ξεσήκωσε ένα τεράστιο κύμα συμπαράστασης που τους ανάγκασε να τον αφήσουν.

Οι αγώνες εκείνοι άρχισαν να δείχνουν τις πολιτικές επιπτώσεις τους και στις κάλπες. Μέσα σε τρία χρόνια, στις εκλογές του 2007, τα δύο κόμματα έπεσαν στο 80%. Η ΝΔ έχασε 3,5 μονάδες και το ΠΑΣΟΚ 2,5.

Σε άρθρο του ΣΑΚ με τίτλο «Αποτελέσματα στροφή Αριστερά» η Μαρία Στύλλου γράφει: *«Τα αποτελέσματα έχουν δημιουργήσει κρίση στη Ν.Δ. και στο ΠΑΣΟΚ και ανησυχία στην κυρίαρχη τάξη. Δεν είναι λίγο το κόμμα της Ν.Δ. να χάνει 3,5% και 350.000 ψήφους και ταυτόχρονα το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης να μην κερδίζει απ' αυτή την πτώση...*

Η κυβέρνηση της Ν.Δ. στηρίζεται μόνο σε δυο βουλευτές κι αυτό σημαίνει δυσκολίες μέσα και έξω από τη Βουλή. Για να εκλέξει τον Σιούφα πρόεδρο της Βουλής στηρίχτηκε στις ψήφους του ΛΑΟΣ, των Πλευρήδων και όλου του φασιστικού συρφετού...

Το ΠΑΣΟΚ έπεσε στο 38,10%, έχασε 250 χιλιάδες ψήφους που στο μεγαλύτερο κομμάτι τους ψήφισαν την αριστερά».[8] Οι ανταρσίες που προκάλεσαν την κατάρρευση του ΠΑΣΟΚ και την μεγάλη κρίση της Ν.Δ. το 2012, είχαν ξεκινήσει από τότε.

Η Αντικαπιταλιστική Αριστερά

Το 2004 πήρε μέρος για πρώτη φορά στις εκλογές η «Αντικαπιταλιστική Συμμαχία». Η διακήρυξη της κίνησης που κυκλοφόρησε το Δεκέμβρη του 2003 εξηγεί γιατί μια σειρά από αγωνιστές και αγωνίστριες πήραν αυτή την πρωτοβουλία: *«Τριάντα χρόνια μετά το Πολυτεχνείο και την ανάταση του κινήματος τότε στην Ελλάδα και διεθνώς, σήμερα ξαναφουντώνουν οι ελπίδες ότι μπορούμε να αλλάξουμε τον κόσμο. Είναι τα μηνύματα του Σηάτλ και της Γένοβας, των εξεγέρσεων της Αργεντινής και της Βολιβίας, του παγκόσμιου αντιπολεμικού συντονισμού που είδαμε στις 15 Φλεβάρη. Μέσα απ' αυτό το αναγεννημένο κίνημα ελπίζουμε να ανοίξουμε δρόμο για να εκφραστούν οι ελπίδες και οι προσδοκίες των εργαζομένων και της νεολαίας...».*[9]

Το εκλογικό αποτέλεσμα της Αντικαπιταλιστικής Συμμαχίας ήταν τον Μάρτη 8.313 ψήφοι και στις Ευρωεκλογές του Ιούνη 11.938. Στις δημοτικές εκλογές του Νοέμβρη του 2006, αυτή η πρωτοβουλία κάτω από το όνομα «Συμμαχία για την Υπερνομαρχία» συμμετείχε

στις εκλογές για την υπερνομαρχία της Αττικής και πήρε 1,3% και 20.000 ψήφους.

Αυτή η πρωτοβουλία δημιουργήθηκε από ακτιβιστές του αντιπολεμικού και του αντικαπιταλιστικού κινήματος που μπήκαν μπροστά να οργανώσουν τη «Συμμαχία Σταματήστε τον Πόλεμο» και τα μεγάλα αντιπολεμικά συλλαλητήρια ενάντια στους βομβαρδισμούς του ΝΑΤΟ στο Αφγανιστάν το 2001 και την επέμβαση στο Ιράκ την άνοιξη του 2003. Παράλληλα με το ξεκίνημα του 21ου αιώνα, ξεκινάει και η εκρηκτική εμφάνιση του νέου αντικαπιταλιστικού κινήματος. Χιλιάδες συνδικαλιστές και νεολαία διαδηλώνουν στο Σιάτλ ενάντια στον ΠΟΕ (Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου), στην Πράγα ενάντια στο Δ.Ν.Τ. και την Παγκόσμια Τράπεζα, στη Γένοβα ενάντια στη Συνάντηση Κορυφής των G8 (των 8 πλουσιότερων κρατών) και τον Μπερλουσκόνι που ήταν τότε πρωθυπουργός στην Ιταλία.

Δεν ήταν μόνο ένα κίνημα διαδηλώσεων, αλλά και μια προσπάθεια να γίνει η σύνδεση με όλα τα μεγάλα ζητήματα και μάχες. Στη μεγάλη πανεργατική απεργία ενάντια στο «ασφαλιστικό του Γιαννίτση» το πανό που έγραψε ιστορία ήταν το μεγάλο κόκκινο λάβαρο με το σύνθημα «Παγκοσμιοποιήστε την Αντίσταση-Γένοβα 2001». Η προετοιμασία για τη συμμετοχή στον παγκόσμιο αποκλεισμό των G8 στις 20 και 21 Ιούλη στη Γένοβα σήμανε συγκεντρώσεις σε εργατικούς χώρους, σε σχολεία, σε πλατείες. Ήταν ένα κίνημα που προκάλεσε σοκ στους από πάνω και ανάγκασε τα κόμματα της αριστεράς στην Ελλάδα να τρέξουν για να συμμετέχουν. Ενώ στην αρχή τόσο ο ΣΥΝ όσο και το ΚΚΕ το αγνόησαν, η πίεση στο εσωτερικό τους τούς ανάγκασε να οργανώσουν την παρουσία τους στη Γένοβα και την επόμενη χρονιά στη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Φόρουμ στη Φλωρεντία.

Όποια κόμματα ή οργανώσεις της αριστεράς δεν κατάφεραν να καταλάβουν τη σημασία αυτού του κύματος, έμειναν έξω από ένα καινούριο κίνημα που έπαιξε σημαντικό ρόλο στη ριζοσπαστικοποίηση που βλέπουμε σήμερα. Το ότι το ΣΕΚ πήρε την πρωτοβουλία μαζί με άλλους αγωνιστές να δημιουργήσουν την κίνηση ΕΝΑΝΤΙΑ που στη συνέχεια έπαιξε ρόλο στη δημιουργία της ΑΝΤΑΡΣΥΑ, έχει τις ρίζες του σε εκείνη την περίοδο, στα μεγάλα αντιπολεμικά συλλαλητήρια και στο σύνθημα «Οι άνθρωποι πάνω από τα κέρδη».

Πανεργατική ενάντια στο ασφαλιστικό νομοσχέδιο το χειμώνα 2007 - 2008.

Δεκέμβρης 2008

Αμέσως μετά την επανεκλογή της ΝΔ το 2007 ακολούθησε ένα μπαράζ απεργιών ενάντια στο αντιΑσφαλιστικό νομοσχέδιο του Μαγγίνα αρχικά και της Φάνη Πάλλη-Πετραλιά στη συνέχεια. Η πικέτα της Εργατικής Αλληλεγγύης με τον Καραμανλή να καταβροχθίζει τα Ταμεία συνόδευε τις απεργίες από το Νοέμβρη του 2007 στον Φλεβάρη του 2008. Εκείνη η μάχη καθόρισε το κλίμα της χρονιάς που κορυφώθηκε με την εξέγερση του Δεκέμβρη.

Η εξέγερση του Δεκέμβρη σήμανε το ξεχαρβάλωμα της Ν.Δ. – μετά από κει δεν έμενε τίποτα άλλο στον Καραμανλή από την παραίτηση του το φθινόπωρο του 2009 και την προκήρυξη νέων εκλογών. Το ότι αυτό δεν συνέβηκε πιο νωρίς, και χρειάστηκε να περάσουν δέκα μήνες, ήταν αποτέλεσμα της στάσης που είχαν τα κόμματα της αριστεράς. Το ΚΚΕ πήρε ανοιχτά θέση καταδικάζοντας την εξέγερση, και ο ΣΥΡΙΖΑ αναδιπλώθηκε όταν άρχισαν να του χρεώνουν τους «κουκουλοφόρους». Η ΓΣΕΕ είχε καλέσει πανεργατική απεργία πριν από τη δολοφονία του Γρηγορόπουλου για τις 10 Δεκέμβρη, και την ματαίωσε αμέσως μετά, γιατί κατάλαβε ότι μια πανεργατική σε τέτοιες συνθήκες μπορούσε να ανατρέψει την κυβέρνηση και όχι μόνο.

Η εξέγερση του Δεκέμβρη έγινε λίγους μήνες μετά την κατάρρευση της Λήμαν Μπράδερς που σηματοδότησε το σήριαλ των τραπεζικών καταρρεύσεων σε ΗΠΑ και Ευρώπη. Ήταν το βάθεμα μιας οικονομικής κρίσης που μόνο με αυτή του '30 μπορούσε να συγκριθεί και που καμιά οικονομία δεν μπορούσε πια να υποστηρίζει ότι αποτελούσε εξαίρεση. Το πού μπορούσε να φτάσει ο Δεκέμβρης άνοιξε μια μεγάλη συζήτηση μέσα στην αριστερά και στην επαναστατική αριστερά.

Για τμήματα της αριστεράς οι εξεγερμένοι του Δεκέμβρη ήταν το νέο κοινωνικό υποκείμενο, «το πρεκαριάτο» όπως ονομαζόταν σε πολλά άρθρα. Γι' αυτές τις απόψεις, σήμανε για άλλη μια φορά το τέλος της εργατικής τάξης και της δυνατότητάς της να αλλάξει την κοινωνία. Εκείνη την περίοδο το ΣΕΚ έκανε τεράστια προσπάθεια να εξηγήσει και να πείσει πόσο λάθος ήταν αυτή η άποψη. Η στιγμή ήταν κρίσιμη γι' αυτό το ιδεολογικό ξεκαθάρισμα. Με την ύφεση να καλπάζει διεθνώς, και εκρήξεις θυμού που έφταναν στα πρόθυρα της εξέγερσης, το ποιος μπορεί να δώσει απάντηση, να οργανώσει και να βρεθεί μπροστά στην αντίσταση, ήταν κρίσιμο. Τα άρθρα του ΣΑΚ και της Εργατικής Αλληλεγγύης βοήθησαν να προχωρήσει αυτή η συζήτηση. *«Ο καπιταλισμός του 21ου αιώνα συνεχίζει να γεννάει σε γιγάντια κλίμακα τον 'ιστορικό νεκροθάφτη' του, την εργατική τάξη. Είναι ένα σύστημα που συνταράσσεται από κρίσεις, πολιτικές και οικονομικές. Μέσα στους αγώνες που δίνουν οι εργάτες για να απαντήσουν στις επιθέσεις, ανοίγει ο δρόμος για να αμφισβητήσουν συνολικά το σύστημα και τις κυρίαρχες ιδέες»*, γράφει ο Λέανδρος Μπόλαρης στο ΣαΚ τεύχος 66.[10]

Το εάν η εργατική τάξη είναι το υποκείμενο για να καθορίσει και να αλλάξει την ιστορία ήταν μια κεντρική αντιπαράθεση σε όλη εκείνη την περίοδο. Δεμένη μ' αυτό ήταν η συζήτηση και για την προοπτική, δηλαδή εάν η αριστερά

Σεπτέμβρης 2000 στην Πράγα

πρέπει να είναι αντινεοφιλελεύθερη ή αντικαπιταλιστική. Ο ΣΥΡΙΖΑ υποστήριζε από τότε ότι ο νεοφιλελευθερισμός ήταν η αιτία της κρίσης και ότι το κίνημα χρειαζόταν μια αντινεοφιλελεύθερη στρατηγική. Αυτές οι δυο μάχες – εάν η εργατική τάξη είναι το υποκείμενο και εάν η προοπτική πρέπει να είναι αντικαπιταλιστική – ήταν καθοριστικές για τη δημιουργία της ΑΝΤΑΡΣΥΑ και το ρόλο που έπαιξε από το 2009 μέχρι σήμερα.

Ποιά μπορεί να είναι η συνέχεια;

Οι εξελίξεις δεν είναι γραμμικές ούτε προβλέψιμες. Η οικονομική κρίση λειτούργησε αποσταθεροποιητικά. Εκατομμύρια ξεσηκώθηκαν και αναγκάστηκαν να συγκρουστούν με την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, μια κυβέρνηση που οι ίδιοι είχαν φέρει στην εξουσία. Και δεν σταμάτησαν όταν έγινε η κυβέρνηση του Παπαδήμου, ούτε όταν φτιάχτηκε η τρικομματική τον Ιούνη του 2012. Η ρήξη με τη σοσιαλδημοκρατία και η αναζήτηση προς τα αριστερά είναι η μεγαλύτερη από τη Μεταπολίτευση.

Η εργατική τάξη που έκανε 30 πανεργατικές απεργίες, και πλήθος κλαδικές, που τέσσερα χρόνια μετά το πρώτο μνημόνιο συνεχίζει να παλεύει αρπάζοντας κάθε δυνατή ευκαιρία που της δίνεται, έχει αλλάξει και τις ιδέες της. Το παράδειγμα που χρησιμοποιεί η Ρόζα Λούξεμπουργκ στο βιβλίο της «Η Μαζική Απεργία» είναι επίκαιρο και σήμερα: *«Το πιο πολύτιμο πράγμα, επειδή είναι αυτό που διαρκεί περισσότερο στα πάνω και στα κάτω του επαναστατικού κινήματος, είναι η πνευματική ανάπτυξη του προλεταριάτου. Το προχώρημα με άλματα της πνευματικής υπόστασης του προλεταριάτου εξασφαλίζει το μεγαλύτερο προχώρημα στις οικονομικές και πολιτικές μάχες που έχουμε μπροστά μας».*[11]

Το ότι η πλειοψηφία των εργατικών συνοικιών ψήφισε ΣΥΡΙΖΑ στις εκλογές του Ιούνη 2012, δεν εξασφαλίζει τις προϋποθέσεις μιας νέας ομαλότητας, ενός καινούργιου δικομματισμού όπως θα τον ήθελαν. Το άνοιγμα αυτού του άρθρου στην τελευταία δεκαετία έχει δείξει πόσο δυνατές είναι οι ρίζες αυτής της μεταστροφής και πόσο απρόβλεπτη είναι αυτή η δυναμική.

Όταν ξέσπασε ο Μάης του '68, κανένας φοιτητής από την κατάληψη του Μπέρκλεϊ και κανένας διαδηλωτής ενάντια στον πόλεμο στο Βιετνάμ δεν φαντάζονταν ότι έπαιρνε μέρος σε ένα κοσμοϊστορικό γεγονός που ανέτρεψε ό,τι ήταν σταθερό μέχρι τότε. Και όμως το '68 ήταν η συμπύκνωση όλων όσων είχαν συμβεί. Οι κυρίαρχες τάξεις σε Ανατολή και Δύση είχαν χάσει τον έλεγχο και χρειάστηκε μια ολόκληρη δεκαετία για να τον ξαναποκτήσουν. Μόνο με τη συνεργασία των σοσιαλιστών και των Κ.Κ. κατάφεραν να σταματήσουν ένα κίνημα που μπορούσε να τους ανατρέψει.

Μπορεί σήμερα ο ΣΥΡΙΖΑ να παίξει αυτόν το ρόλο; Το ερώτημα μπαίνει από τους δυο συγγραφείς του βιβλίου στην εισαγωγή του: *«βρισκόμαστε σε μια νέα περίπτωση αλλαγής παίκτη στο ίδιο δικομματικό κατά βάση σκηνικό;».*[12]

Η άποψή μας είναι ότι θα έχει μεγάλες δυσκολίες, γιατί θα χρειαστεί όχι μόνο να συγκρουστεί αλλά να καθυποτάξει ένα εργατικό κίνημα γεμάτο εμπειρίες από τις μάχες μιας ολόκληρης δεκαετίας έτσι όπως τις είδαμε πιο πάνω. Μια επίσης σημαντική διαφορά είναι η παρουσία και ο ρόλος της επαναστατικής αριστεράς σήμερα. Όταν η ΑΝΤΑΡΣΥΑ προτείνει το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα σαν απάντηση στην κρίση και οι εργαζόμενοι στην ΕΡΤ καταλαμβάνουν το Ραδιομέγαρο για να γίνουν η φωνή όλων των αγωνιζόμενων και των κατατρεγμένων, καμιά ηγεσία δεν μπορεί να γυρίσει εύκολα τα πράγματα πίσω.

Αυτό δεν σημαίνει ότι η κυρίαρχη τάξη δεν θα προσπαθήσει με κάθε τρόπο να ξανακερδίσει τον έλεγχο. Και δεν έχουμε καμιά αυταπάτη ότι η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ δεν θα κάνει όλους τους συμβιβασμούς που τους διευκολύνουν – ήδη κινείται προς τα εκεί. Όμως δεν βρισκόμαστε στις αρχές της δεκαετίας του 1980, όταν το ΠΑΣΟΚ μπορούσε να κάνει τέτοιους χειρισμούς. Ένας ολόκληρος κόσμος έχει περάσει την εμπειρία της σοσιαλδημοκρατίας στην κυβέρνηση και μαζί του η ΑΝΤΑΡΣΥΑ μπορεί να δώσει τις μάχες για μην αφήσουμε κανένα περιθώριο για πισωγύρισμα. ■

Σημειώσεις

1. (Εισαγωγή και Επιμέλεια) Γιάννης Βούλγαρης και Ηλίας Νικολακόπουλος, *2012 – Ο διπλός εκλογικός σεισμός*, Θεμέλιο 2014. Το βιβλίο είναι συλλογή άρθρων για τα αποτελέσματα του Μάη και Ιούνη του 2012.
2. Όπως και παραπάνω, σελ. 31.
3. Η ΕΔΑ στις εκλογές του 1958 πήρε 25%, έβγαλε 79 βουλευτές και για πρώτη φορά, εννιά χρόνια μετά το τέλος του εμφύλιου, η Αριστερά ξανακέρδισε ένα μεγάλο κομμάτι της επιρροής της. Το 1961 η κυβέρνηση της ΕΡΕ με πρωθυπουργό τον Κ. Καραμανλή προχώρησε στις εκλογές «της βίας και της νοθείας» με στόχο όχι μόνο να ξαναβγεί πρώτο κόμμα αλλά να περιορίσει τη δύναμη της ΕΔΑ.
4. Εισαγωγή, ο.π., σελ. 31.
5. Παναγιώτης Κουστένης, "Αποδόμηση και Αναδόμηση των εκλογικών ταυτίσεων", ο.π., σελ. 115.
6. Πάνος Σταθόπουλος, «Η απορρύθμιση του κομματικού συστήματος», ο.π., σελ. 65.
7. Πάνος Γκαργκάνας, «Κυβέρνηση ψεμμάτων», ΣΑΚ Νο 49.
8. Μαρία Στύλλου, «Στροφή Αριστερά», ΣΑΚ Νο 64.
9. "Αντικαπιταλιστική Συμμαχία – Διακήρυξη", ΣΑΚ Νο 48.
10. Λέανδρος Μπόλαρης, «Η εργατική τάξη σήμερα», ΣΑΚ Νο 66.
11. Ρόζα Λούξεμπουργκ, *Μαζική Απεργία, Κόμμα και Συνδικάτα*, εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο.
12. Γιάννης Βούλγαρης – Ηλίας Νικολακόπουλος, ο.π., σελ. 31.

Στην πύλη του Ραδιομέγαρου της ΕΡΤ

«Από την κρίση στην κυβέρνηση της Αριστεράς»

Τα όρια μιας στρατηγικής

Ο **Πάνος Γκαργκάνας** εξηγεί, με οδηγό τα γραπτά των στελεχών του ΣΥΡΙΖΑ και την ιστορική εμπειρία, τα αδιέξοδα του ρεφορμισμού.

Βαδίζουμε προς τις τριπλές κάλπες των τοπικών και των ευρωπαϊκών εκλογών με την κυβέρνηση Σαμαρά-Βενιζέλου να γίνεται πιο μισητή και πιο ετοιμόρροπη κάθε μέρα.

Ίσως η πιο χαρακτηριστική στιγμή αυτής της περιόδου ήταν η αποκάλυψη των συνομιλιών του Μπαλτάκου με τον Κασιδιάρη. Ο γραμματέας του υπουργικού συμβουλίου συζητάει συνωμοτικά με τον ντεφάκτο ηγέτη των νεοναζί για τους δικαστικούς που χειρίζονται τη δίωξη κατά της συμμορίας της Χρυσής Αυγής, αναγκάζεται σε παραίτηση και ομολογεί ότι είχε και άλλες συνομιλίες με αντικείμενο την αστυνομική προστασία των φασιστών βουλευτών που είναι υπόδικοι στην υπόθεση!

Πίσω από το «ευρωπαϊκό προφίλ» της κυβέρνησης που τάχα μάς οδηγεί προς την «έξοδο στις αγορές» και το «τέλος των μνημονίων», βγαίνει στην επιφάνεια όλος ο σκοτεινός κόσμος της κυβερνητικής διαπλοκής με ό,τι πιο βρόμικο γεννάει μια άρχουσα τάξη μέσα στην κρίση της.

Χιλιάδες εργαζόμενοι βρίσκονται αντιμέτωποι με ένα νέο γύρο απολύσεων και εκατομμύρια άνεργοι ή απλήρωτοι ακούν κατάπληκτοι τις κυβερνητικές εξαγγελίες ότι η οικονομική ανάκαμψη και η μείωση της ανεργίας θα έρθει μέσα από περισσότερες απολύσεις και μεγαλύτερη διευκόλυνση των απολύσεων!

Η προσδοκία ότι μαυρίζοντας τον Σαμαρά στις εκλογές του Μάη φτάνουμε επιτέλους στο τέλος αυτής της άθλιας συγκυβέρνησης φωλιάζει στις καρδιές της μεγάλης πλειοψηφίας.

Κι όμως, το κόμμα που υπόσχεται ότι θα εξασφαλίσει αυτό το τέλος ξεπερνώντας τη Νέα Δημοκρατία «έστω και με μια ψήφο» όπως δήλωσε ο Αλέξης Τσίπρας, μοιάζει να βαδίζει προς τις κάλπες κουτσαίνοντας, «να πυροβολεί τον εαυτό του στα πόδια», για να δανειστούμε άλλη μια έκφραση του Αλέξη.

Ένα αρχικό επεισόδιο ήταν η επιλογή ως υποψήφιου Περιφερειάρχη στη Δυτική Μακεδονία ενός τοπικού παρά-

Συνάντηση Τσίπρα – Άσμουσεν

γοντα με ανοιχτά ρατσιστικές απόψεις. Η επιλογή ακυρώθηκε μετά τις αντιδράσεις και θα μπορούσε ίσως να πει κανείς ότι ήταν ένα απομονωμένο περιστατικό.

Ωστόσο είχαμε επανάληψη στις επιλογές για το ευρωψηφοδέλτιο με την περίπτωση της Σαμπιχά που προκάλεσε τις δικαιολογημένες αντιδράσεις της μειονότητας στη Θράκη και κάθε αριστερού που στέκεται στο πλευρό των καταπιεσμένων. Πώς γίνεται ένα αριστερό κόμμα να υιοθετεί μια πολιτικό που έχει κάνει καριέρα στο πλευρό των καταπιεστών της μειονότητας;

Μια πρώτη απάντηση σε αυτό το ερώτημα έχει να κάνει με τη συστηματική αναζήτηση ανοιγμάτων προς τα δεξιά από την ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ. Μαζί με την υποψηφιότητα περιφερειάρχη για τη Δυτική Μακεδονία υπήρχε και η επιλογή του Οδυσσέα Βουδούρη στην Πελοπόννησο, υποψηφιότητα που σκανδάλισε τον κόσμο του ΣΥΡΙΖΑ και όμως παρέμεινε. Αντίστοιχα, στην επιλογή υποψήφιων ευρωβουλευτών έπαιξε το όνομα του οικονομολόγου Γ. Βαρουφάκη, για τις απόψεις του οποίου ακόμη και ο Γιάννης Μηλιός (που δεν μπορεί να κατηγορηθεί ότι αλληθωρίζει προς τους αριστερούς επικριτές της ηγεσίας) εκφράζεται ως εξής:

«Εντάσσουν τη στρατηγική του ΣΥΡΙΖΑ σε μια πιο 'στρογγυλή' προβληματική, που διατηρεί κοινούς τόπους ακόμη και με το νεοφιλελεύθερο στρατόπεδο» (στο βιβλίο «Από την κρίση στην κυβέρνηση της Αριστεράς, η στρατηγική των αναγκών» εκδόσεις Πεδίο, σελ 182).

Θα μπορούσαμε να πολλαπλασιάσουμε τα παραδείγματα, αλλά δεν είναι αυτό το πιο σημαντικό. Χρειάζεται μια απάντηση για τα αίτια που σπρώχνουν προς τα «στρογγυλέματα». Υπάρχουν απόψεις που θεωρούν ότι ο ΣΥΡΙΖΑ τον Ιούνη του 2012 πήρε ό,τι ήταν δυνατόν να αντλήσει σε ψήφους από την υπόλοιπη αριστερά και επομένως η εκλογική τακτική του πρέπει να αναζητεί δεξαμενές από τα δεξιά του. Πρόκειται για ανόητες αντιλήψεις που αγνοούν τις πραγματικές κοινωνικές πολώσεις και συγκρούσεις και νομίζουν ότι οι μετακινήσεις ψηφοφόρων γίνονται με μεταγραφές και συμψηφισμούς. Ωστόσο το έδαφος για να καλλιεργούνται τέτοιοι παλαιάς κοπής κοινοβουλευτικοί κρετινισμοί, δημιουργείται από τις ίδιες τις αντιφάσεις της στρατηγικής του ΣΥΡΙΖΑ.

Ποιά στρατηγική;

Ο ΣΥΡΙΖΑ αυτοπροσδιορίζεται ως μια νέα ριζοσπαστική αριστερά που προσπαθεί να αποφύγει τις αποτυχίες του σταλινισμού και της σοσιαλδημοκρατίας. Γράφει, παραδείγματος χάρη, ο Γιάννης Δραγασάκης στο κείμενό του με τίτλο «Από τα Μνημόνια στην ανασυγκρότηση και το ριζικό μετασχηματισμό της ελληνικής κοινωνίας»[1]:

«Μετά τις εμπειρίες του 20ού αιώνα και την κατάρρευση των καθεστώτων του υπαρκτού σοσιαλισμού, η επίκληση του «σοσιαλισμού» δεν συνιστά μια απάντηση με αυτονόητο περιεχόμενο. (...)

Ο 'αντικαπιταλισμός' επίσης του 20ού αιώνα επηρεάστηκε βαθιά από τη νομιμοποίηση που παρέσχε ο κεϋνσιανισμός στην κρατική παρέμβαση, που, πολλές φορές, η επέκτασή της θεωρήθηκε από τη σοσιαλδημοκρατία ως 'μετάβαση προς το σοσιαλισμό'... Ιδιαίτερα μετά τον εκφυλισμό της σοσιαλδημοκρατίας και την κυριαρχία του νεοφιλελευθερισμού έγινε ακόμη πιο ορατή η ανάγκη για ένα νέο αντικαπιταλισμό, ο οποίος δεν θα περιορίζεται στο δίλημμα 'κράτος ή αγορά'» (στο συλλογικό βιβλίο «Κυβέρνηση της Αριστεράς, δρόμος για το μέλλον ή παρένθεση», εκδόσεις Τόπος, σελ.14).

Χιλιάδες αγωνιστές αναζητούν διέξοδο από τις αποτυχίες του παρελθόντος. Όχι μόνο οι παλιότεροι που οι ελπίδες τους διαψεύστηκαν από τις καταρρεύσεις του 1989 και την κατάντια του ΠΑΣΟΚ. Αλλά και μια νέα γενιά που ριζοσπαστικοποιήθηκε παλεύοντας ενάντια στις βαρβαρότητες του «θριαμβευτή» καπιταλισμού: τους πολέμους, την πείνα στις «περιφέρειες» του συστήματος και τώρα την κρίση στην καρδιά του.

Ωστόσο οι απαντήσεις που προσφέρει ο ΣΥΡΙΖΑ είναι εγκλωβισμένες από την αρχή στη λάθος κατεύθυνση. Όπως γράφει στο ίδιο κείμενο λίγο πιο κάτω ο Δραγασάκης:

«Η Αριστερά καλείται να επαν-οριοθετηθεί, σε έναν άξονα κοινωνικο-κεντρικό και όχι κρατικο-κεντρικό ή ιδιωτικο-κεντρικό. ...στους κοινωνικούς και οικολογικούς όρους συνύπαρξης του 'ιδιωτικού' με το 'δημόσιο'».

Οι συνέπειες από την αναζήτηση αυτής της «συνύπαρξης» βαραίνουν διαρκώς στις πολιτικές επιλογές αυτής της αριστεράς. Χάνεται ο προσανατολισμός στην εργατική τάξη και στους αγώνες της, κόβεται το νήμα από τους αγώνες αυτούς προς τη διεκδίκηση του ελέγχου της εργατικής τάξης πάνω στην πολιτική και την οικονομία. Στη θέση τους αναδεικνύεται μια αναζήτηση συμμαχιών μεταβλητής γεωμετρίας (οικοδόμηση συναινέσεων και από τα κάτω και από τα πάνω την ονομάζει ο Δραγασάκης) που υπηρετούν ένα «master plan» ανασυγκρότησης της οικονομίας μέσα σε ένα εχθρικό περιβάλλον.

Χαρακτηριστική είναι η αντίληψη που διατυπώνει ο Γιάννης Μηλιός για τη διαπραγμάτευση μιας μελλοντικής κυβέρνησης της αριστεράς με την τρόικα:

«Η διαπραγμάτευση απαιτεί επίσης την ύπαρξη ενός 'τραπεζιού', δηλαδή ενός 'εδάφους' στο οποίο να μην μπορεί η μία πλευρά να επιβληθεί στην άλλη, και στο οποίο καλούνται να κλείσουν μια συμφωνία 'ειρήνης', δηλαδή 'συνύπαρξης'». (ό.π. σελ. 178).

Πρόκειται για μια στρατηγική που εσωτερικεύει τον συμβιβασμό σαν ακρογωνιαίο λίθο και αυτό εκφράζεται σε όλα τα επίπεδα του προγράμματος που απορρέει από αυτή την αντιμετώπιση.

Πρώτα απ' όλα εκφράζεται στα άμεσα μέτρα που υπόσχεται μια κυβέρνηση της Αριστεράς με κορμό τον ΣΥΡΙΖΑ για να αντιμετωπίσει την ανθρωπιστική

κρίση που δημιούργησαν τα μνημόνια και η κρίση. Ο Δραγασάκης μιλάει για ένα «σοκ ανακούφισης», αλλά όταν το συγκεκριμενοποιεί διαπιστώνει ότι *«δεν αρκούν οι αποδιαρθρωμένες δημόσιες υπηρεσίες»* και καλεί σε πανστρατιά την ...Εκκλησία και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις!

Γιατί άραγε τα άμεσα μέτρα δεν μπορούν να ξεκινούν από το άνοιγμα των νοσοκομείων, των σχολείων και γενικότερα των δημόσιων οργανισμών που έχουν κλείσει ή ξεπουληθεί, συνοδευμένο από την επιστροφή των απολυμένων στις θέσεις τους ώστε και η ανεργία να μειωθεί και η παροχή υπηρεσιών προς την εργατική τάξη να βελτιωθεί; Ο αντικαπιταλισμός (χωρίς εισαγωγικά και χωρίς κεϋνσιανές αυταπάτες) λέει ότι πρέπει να ανοίξει ξανά η Πολυκλινική και η ΕΡΤ, τα τοπικά ΙΚΑ και τα ΕΠΑΛ και να γυρίσουν πίσω οι απολυμένοι παντού: από τις θρυλικές καθαρίστριες του υπουργείου Οικονομικών μέχρι τους χαλυβουργούς του Μάνεση. Μια γνήσια στρατηγική των αναγκών πρέπει να παραδέχεται ότι έχουμε άμεση ανάγκη από περισσότερη δημόσια δωρεάν νοσοκομειακή περίθαλψη και σχολική φροντίδα και όχι να αντιμετωπίζει ακόμη και αυτά τα βήματα σαν επικίνδυνες «μονομερείς ενέργειες».

Δεμένο με αυτό, είναι το θέμα των μισθών. Κομμάτι της ανθρωπιστικής κρίσης είναι η εξάπλωση της φτώχειας λόγω των περικοπών στο εργατικό εισόδημα που προκάλεσαν όχι μόνο η άνοδος της ανεργίας, αλλά και οι μειώσεις στους μισθούς με το χτύπημα των συλλογικών συμβάσεων. Κανένα «σοκ ανακούφισης» δεν μπορεί να παραλείψει το ζήτημα της επαναφοράς των συλλογικών συμβάσεων σε ισχύ. Κατάργηση των Μνημονίων σημαίνει κατάργηση και της νομοθεσίας που χτύπησε ακόμη και τη «μετενέργεια» των συμβάσεων. Οι απολυμένοι πρέπει να γυρίσουν πίσω με τους όρους εργασίας που είχαν πριν από την επέλαση των μνημονιακών μέτρων και οι μισθοί όσων έχουν τις δουλειές τους να αποκατασταθούν αντίστοιχα.

Ο Δραγασάκης υπεκφεύγει το ζήτημα ως εξής: «*Ασφαλώς μια κυβέρνηση μπορεί να αποφασίσει όποιες αυξήσεις μισθών επιθυμεί. Όμως μια αύξηση μισθών σε συνθήκες οικονομικής κατάρρευσης θα δικαιωθεί μόνο αν ενταχθεί σε ένα σχέδιο που οδηγεί σε ανάκαμψη της οικονομίας. Αν, αντίθετα, η οικονομική ύφεση συνεχιστεί και μετά την αύξηση μισθών, τότε οι αυξήσεις των μισθών θα ακυρωθούν στην πράξη είτε μέσω αύξησης του πληθωρισμού, είτε μέσω αύξησης της ανεργίας*» (ό.π. σελ.24). Εδώ, η ανάκαμψη τοποθετείται ως προϋπόθεση με έναν τρόπο που θυμίζει την κλασική συνταγή κάθε εργοδότη: αν η επιχείρηση πάει καλά, θα πάρετε αυξήσεις. Αλλιώς... Ποτέ δεν θα δοθεί απάντηση στους καπιταλιστικούς εκβιασμούς αν δεν πάρουμε «μονομερώς» την πρωτοβουλία.

Γενική απεργία, 9 Απρίλη

Το αίτημα για διαγραφή του χρέους είναι ακρογωνιαίος λίθος για τον σύγχρονο αντικαπιταλισμό

Το πρόβλημα της στρατηγικής του ΣΥΡΙΖΑ με την άρνηση για «μονομερείς ενέργειες» εκφράζεται ακόμη πιο έντονα στο ζήτημα του χρέους. Σύμφωνα με τον Γιάννη Μηλιό: *«το 93% της ως τώρα χρηματοδότησης έχει χρησιμοποιηθεί για την εξυπηρέτηση των δανειστών και των τραπεζών»*. (σελ 169). Αν αυτό είναι σωστό (και είναι), τότε γιατί το θέμα της διαγραφής του χρέους περιορίζεται στο περιβόητο 5% του Σταθάκη και γιατί το πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ επικεντρώνεται στους τρόπους ρεαλιστικής αποπληρωμής του υπόλοιπου;

Παραμονές των εκλογών, με τον Σαμαρά να ισχυρίζεται ότι η δημιουργία «πρωτογενούς πλεονάσματος» που επισημοποιήθηκε από την Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανοίγει το δρόμο για τη ρύθμιση του χρέους ώστε να εξυπηρετείται «πιο εύκολα», οι θέσεις του ΣΥΡΙΖΑ περί «ρήτρας ανάπτυξης» για την εξυπηρέτηση του χρέους αφήνουν την κυβερνητική προπαγάνδα αναπάντητη.

Το επίμαχο ζήτημα δεν είναι αν θα υπάρχουν «διευκολύνσεις» για την αποπληρωμή του χρέους είτε με επιμήκυνση της χρονικής διάρκειας των δανείων και μείωση των επιτοκίων είτε με ρήτρες καθυστέρησης των χρεολυσίων μέχρι να ανακάμψει η οικονομία, αλλά αν θα συνεχιστεί η αφαίμαξη.

Σύμφωνα με δημοσίευμα των Financial Times, οι χώρες της «περιφέρειας» της ευρωζώνης (όπου υπολογίζεται και η Ιταλία!) πληρώνουν κάθε χρόνο 130 δισεκατομμύρια ευρώ μόνο σε τόκους για την εξυπηρέτηση του χρέους. Ο υπολογισμός στηρίχτηκε σε στοιχεία του ΔΝΤ και δεν αμφισβητείται. Το ποσό αντιπροσωπεύει το 10% των προϋπολογισμών αυτών των χωρών. Για την Ελλάδα, που βρίσκεται πάνω από το μέσο όρο, η αιμορραγία φτάνει στο 13,5% αυτή τη στιγμή. Το δημοσίευμα εκτιμά ότι η τάση είναι αυξητική, παρά τη σημερινή συγκυρία του «φθηνού χρήματος».

Το αίτημα για διαγραφή του χρέους είναι ακρογωνιαίος λίθος για τον σύγχρονο αντικαπιταλισμό. Και είναι ένα από τα ισχυρότερα όπλα για τη δημιουργία ταξικών συμμαχιών με τους εργάτες των άλλων χωρών, σε αντιδιαστολή με τις στρατηγικές που αναζητούν διαταξικές ευρωπαϊκές συμμαχίες. Γράφει ο Δραγασάκης:

«*Η στρατηγική μιας κυβέρνησης της Αριστεράς πρέπει να μετασχηματίζει διαρκώς μια 'εθνική' ή διμερή αντιπαράθεση σε μια αντιπαράθεση πολιτική και ενδο-ευρωπαϊκή. Η ένταση πρέπει να μεταφέρεται ανάμεσα στις δυνάμεις που υπερασπίζονται το σημερινό στάτους, δηλαδή την Ευρώπη της λιτότητας και του κοινωνικού ντάμπιγκ, και τις δυνάμεις – κυβερνήσεις και κινήματα – που μάχονται αυτή την κατεύθυνση*» (ό.π. σελ.40).

Ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος για

να κερδίσουμε τους εργάτες της Γερμανίας στο πλευρό μας; Αναζητώντας ένα «μέτωπο του νότου» με τον Ματέο Ρέντσι της Ιταλίας και την κυβέρνηση της Ιρλανδίας μέσα στις Συνόδους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ή έστω περιμένοντας πότε θα αποκτήσουν αρκετές χώρες της ΕΕ κυβερνήσεις της αριστεράς); Ή δείχνοντας σε όλους τους εργάτες της Ευρώπης ότι προχωράμε σε σύγκρουση με τους τραπεζίτες που και αυτοί μισούν, αψηφώντας τα δεσμά της «Κομισιόν» των Βρυξελλών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας;

Η ρήξη με το ευρώ και την ΕΕ δεν είναι «εθνική αντιπαράθεση». Είναι ταξική έφοδος για να ενεργοποιηθεί το ρήγμα που υπάρχει ανάμεσα στις δυο βασικές τάξεις του καπιταλισμού σε όλη την Ευρώπη. Κανένα τμήμα της άρχουσας τάξης στην Ελλάδα δεν προσανατολίζεται σε έξοδο από το ευρώ, δεν έχουμε κανένα λόγο να ανησυχούμε ότι θα παίξουμε το παιχνίδι κάποιου ανύπαρκτου «λόμπι της δραχμής». Ακόμη και σε ισχυρότερους ευρωπαϊκούς καπιταλισμούς, κανένα τμήμα της άρχουσας τάξης δεν προσανατολίζεται σε αποδέσμευση από την ΕΕ. Ακόμη και όσοι καπιταλιστές χαϊδεύουν τους ευρωσκεπτικιστές, τους αξιοποιούν σαν δύναμη κρούσης ενάντια στην εργατική τάξη και την αριστερά και όχι σαν εναλλακτική λύση για τον εαυτό τους έξω από την ΕΕ.

Πρακτικά, η στρατηγική του ΣΥΡΙΖΑ, όσο κι αν καταγγέλλει την αντιμετώπιση του ΚΚΕ ως «αναμονή της Δευτέρας Παρουσίας», υιοθετεί την ίδια συλλογιστική της ωρίμανσης των αλλαγών κάτω από την προϋπόθεση της αλλαγής των συσχετισμών. Η ηγεσία του ΚΚΕ λέει «όταν θα υπάρξει Λαϊκή Εξουσία (δηλαδή μια συμμαχική κυβέρνηση με κορμό το ΚΚΕ), τότε θα υπάρχουν οι συσχετισμοί για αποδέσμευση από την ΕΕ και φιλολαϊκή πολιτική με διαχείριση μιας λαϊκής οικονομίας». Η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ μεταθέτει την αλλαγή των συσχετισμών ένα επίπεδο πιο πέρα, στη σφαίρα των Βρυξελλών. Γι' αυτό άλλωστε και οι δυο ηγεσίες συμπλέουν στην αποκήρυξη των απεργιών διαρκείας και των δυναμικών κινητοποιήσεων, αλλά και στην καταγγελία της επαναστατικής αριστεράς. Ο μεν Ριζοσπάστης με την παλιά σταλινική μεθοδολογία της λάσπης, ιδιαίτερα στην προεκλογική περίοδο. Ο δε ΣΥΡΙΖΑ πιο κομψά, με παραδοσιακά κλισέ: ο Δραγασάκης, παραδείγματος χάρη, χρεώνει στις δυνάμεις της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς τη «*λογική του 'όλα ή τίποτα'*». (σελ. 35)

Η ιστορική εμπειρία

Οι επαναστάτες, όμως, δεν είναι πραξικοπηματίες, ούτε θέτουν τελεσίγραφα. Αντίθετα, είναι η κατεξοχή δύναμη που διαμορφώνει μαζικό ρεύμα προς τα αριστερά με τη στήριξη που δίνει στους αγώνες της τάξης. Είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι οι δυνάμεις της ΑΝΤΑΡΣΥΑ έχουν ξεχωριστή συμβολή σε όλες τις μάχες σε όλα τα μέτωπα, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια. Μια συμβολή πολλές φορές δυσανάλογη με το μέγεθος των δυνάμεών τους. Γι' αυτό και έχουν το δικαίωμα να διεκδικούν την ενίσχυσή τους, αλλά και την υποχρέωση να επεξεργάζονται κριτικά τις στρατηγικές της αριστεράς.

Η στρατηγική της εξόδου από την κρίση μέσα από την κατάκτηση μιας κυβέρνησης της Αριστεράς δεν είναι νέα. Είναι λαθεμένη προσέγγιση το να σβήνουμε τις προηγούμενες εμπειρίες στο όνομα μιας «νέας, πρωτότυπης, ανέκδοτης» κατάστασης που έρχεται.

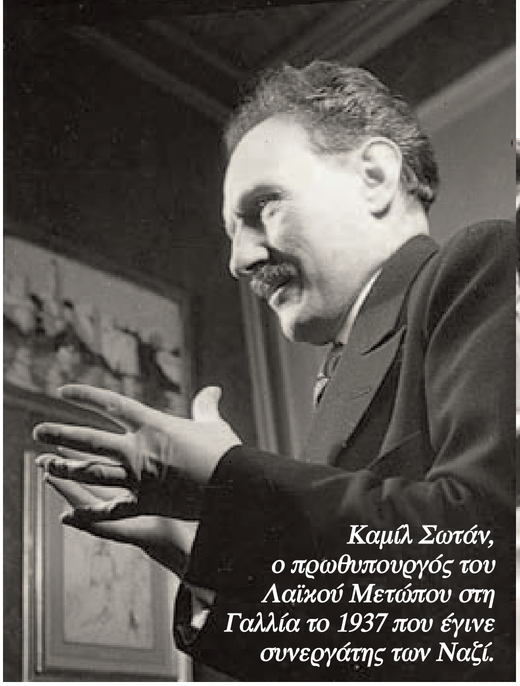
Ίσως η πιο πολύτιμη εμπειρία προέρχεται από τη μεγαλύτερη προσπάθεια που έγινε για διέξοδο από την κρίση με κυβέρνηση της αριστεράς, στη Γαλλία το 1936 με τη νίκη του Λαϊκού Μετώπου.

Το μέγεθος της οικονομικής κρίσης τότε ήταν συγκρίσιμο με την ελληνική καταβαράθρωση σήμερα. Ανάμεσα στο 1928 και το 1934 η γαλλική οικονομία έχασε το 17% της βιομηχανικής παραγωγής της. Οι εργάτες αντιμετώπισαν μια μείωση στο μέσο εισόδημα κατά 30% από το 1929 ως το 1936. Η ανεργία εκτινάχτηκε.

Αντίστοιχα ήταν τα σημάδια της πολιτικής κρίσης. Ανάμεσα στον Νοέμβρη του 1929 και τον Ιούνη του 1936 εναλλάχτηκαν 17 κυβερνήσεις με μέση διάρκεια ζωής 4 μήνες και 21 μέρες η κάθε μια.

Το χειμώνα του 1934 οι φασίστες, αποθρασυμένοι από την άνοδο των Ναζί στη Γερμανία και από τα σκάνδαλα των κυβερνήσεων, επιχείρησαν να εισβάλουν στη Βουλή. Η ενωτική αντιφασιστική διαδήλωση που ακολούθησε και η Γενική Απεργία εκείνο το Φλεβάρη ήταν η απαρχή για κοινή δράση του Κομμουνιστικού και του Σοσιαλιστικού Κόμματος, σπάζοντας το σεχταρισμό της λεγόμενης «τρίτης περιόδου».

Η στρατηγική της εξόδου από την κρίση μέσα από την κατάκτηση μιας κυβέρνησης της Αριστεράς δεν είναι νέα

Καμίλ Σωτάν, ο πρωθυπουργός του Λαϊκού Μετώπου στη Γαλλία το 1937 που έγινε συνεργάτης των Ναζί.

Η ανάκαμψη του εργατικού κινήματος και το ρεύμα προς τα αριστερά που διαμορφώθηκε οδήγησε σε σαρωτική νίκη του Λαϊκού Μετώπου στις εκλογές δυο χρόνια αργότερα. Πήρε το 57% των ψήφων με 20% και 149 βουλευτές για το Σοσιαλιστικό Κόμμα, 15% και 72 για το ΚΚ, 14,55% και 110 για το κόμμα των Ριζοσπαστών και 7,5% και 35 έδρες για άλλες δυνάμεις της αριστεράς. Συνολικά 366 έδρες σε μια βουλή των 618.

Κι όμως, αυτή η ίδια βουλή του 1936 ήταν αυτή που το 1940 παρέδωσε την κυβέρνηση στον Πεταίν που εγκαθίδρυσε το καθεστώς του Βισύ σε συνεργασία με τους Ναζί. Πρόκειται ίσως για το πιο ακραίο παράδειγμα των αδιεξόδων του κοινοβουλευτισμού.

Πώς έγινε αυτή η επαίσχυντη ανατροπή; Το Λαϊκό Μέτωπο προδόθηκε από τους ίδιους τους συμμάχους του. Η πρώτη κυβέρνησή του είχε επικεφαλής τον Σοσιαλιστή Λεόν Μπλουμ και κράτησε ένα χρόνο. Αντιμέτωπη με ένα κύμα καταλήψεων που ξεσήκωσε ο ενθουσιασμός μετά τη νίκη στις εκλογές του 1936, εκείνη η κυβέρνηση παραχώρησε αυξήσεις στους μισθούς, καθιέρωσε το 40ωρο, το δικαίωμα στην άδεια και τις συλλογικές συμβάσεις. Όμως στη συνέχεια, κάτω από τις πιέσεις των εργοδοτών και της «χαμένης ανταγωνιστικότη-

Ο Εντουάρ Νταλαντιέ σε επίσκεψη στη ναζιστική Γερμανία.

τας» της γαλλικής οικονομίας, προχώρησε σε υποτίμηση του φράγκου κατά 25% και ο πληθωρισμός ανέβηκε κατά 50% μέχρι τα τέλη του 1937.

Τον Ιούνη του 1937 πρωθυπουργός ανέλαβε ο Camille Chautemps, στέλεχος των Ριζοσπαστών, υπουργός του Μπλουμ στην προηγούμενη κυβέρνηση και παλιός πρωθυπουργός που είχε αναγκαστεί να παραιτηθεί στη σκιά του σκανδάλου Σταβίσκι (βλέπε σχετικά το άρθρο του Λέανδρου Μπόλαρη στο Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο 102). Είχε κατηγορηθεί ότι έδωσε εντολή να δολοφονηθεί ο Σταβίσκι στο κελί του για να μην προβεί σε αποκαλύψεις! Αυτό το «μπουμπούκι», που θα το ξανασυναντήσουμε στη συνέχεια, ανέλαβε την κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου μέχρι την άνοιξη του 1938. Τον Γενάρη του 1938 έδιωξε τους υπουργούς του Σοσιαλιστικού Κόμματος από την κυβέρνηση, αλλά το Μάρτη υποχρεώθηκε να παραδώσει την πρωθυπουργία στον Μπλουμ για μικρό διάστημα πριν αναλάβει την πρωθυπουργία ο Εντουάρ Νταλαντιέ τον Απρίλη με τις ψήφους όλων των συμμάχων του Λαϊκού Μετώπου.

Ο Νταλαντιέ ήταν επίσης ιστορικό στέλεχος των Ριζοσπαστών, πρώην πρωθυπουργός και υπουργός Άμυνας όλα τα χρόνια από το 1936 μέχρι το 1940. Η δική του πρωθυπουργία άνοιξε τον πιο δεξιό κατήφορο και κατέληξε στη διάλυση του Λαϊκού Μετώπου το φθινόπωρο του 1938. Τον Νοέμβρη του 1938 έκανε υπουργό Οικονομικών τον Πολ Ρεϊμόντ, έναν δεξιό πολιτικό, ο οποίος κατάργησε το 40ωρο λέγοντας: *«Πιστεύετε ότι στη σημερινή Ευρώπη η Γαλλία μπορεί να διατηρήσει το βιοτικό της επίπεδο, να ξοδεύει 25.000 εκατομμύρια φράγκα για εξοπλισμούς και ταυτόχρονα να μην δουλεύει δυο μέρες τη βδομάδα;»* (αναφέρεται από τον Alistair Horne, στο βιβλίο "To lose a battle – France 1940", Penguin books, σελ. 135).

Το Κομμουνιστικό Κόμμα αντέδρασε, τα συνδικάτα κήρυξαν απεργία αλλά οι εργατικές αντιστάσεις είχαν πλέον μειωθεί. Η απογοήτευση από τις συνεχείς υποχωρήσεις ήταν τεράστια. Την επόμενη χρονιά, μετά την υπογραφή του Συμφώνου Χίτλερ-Στάλιν, ο Νταλαντιέ έβγαλε το ΚΚ εκτός νόμου τον Σεπτέμβρη του 1939. Οι αστοί σύμμαχοι του Λαϊκού Μετώπου είχαν γυρίσει 180 μοίρες και κυνηγούσαν τους κομμουνιστές! Ήταν η επιβεβαίωση της περιβόητης ρήσης του Τρότσκι για τα διανύσματα στην πολιτική: οι (κοινωνικές και πολιτικές) δυνάμεις δεν αθροίζονται όταν οι κατευθύνσεις τους είναι διαφορετικές.

Η κυβέρνηση Νταλαντιέ έπεσε τον Μάρτη του 1940, λίγο πριν την εισβολή του Χίτλερ στη Γαλλία. Η διαχείριση της ήττας έλαχε στον Πολ Ρεϊμόντ με υπουργό άμυνας τον Νταλαντιέ και αντιπρόεδρο της κυβέρνησης τον Camille Chautemps. Ο ίδιος ο Ρειμόντ ήταν υπέρ της διατήρησης της συμμαχίας με τη Βρετανία, αλλά είχε γραμματέα του υπουργικού συμβουλίου έναν ... Μπαλτάκο, τον Πολ Μποντουέν. Ο Μποντουέν σε συνεργασία με τον Πεταίν, που στο μεταξύ είχε μπει στην κυβέρνηση, και μαζί με τον Chautemps μεθόδευσαν τη συνθηκολόγηση με τους Ναζί. Μετά τον πόλεμο ο Chautemps καταδικάστηκε από τα γαλλικά δικαστήρια ερήμην ως συνεργάτης των Ναζί, αλλά είχε ήδη καταφύγει στις ΗΠΑ που δεν τον παρέδωσαν ποτέ στη δικαιοσύνη.

Το Κομμουνιστικό Κόμμα της Γαλλίας ποτέ δεν έδωσε υπουργούς δικούς του στις κυβερνήσεις του Λαϊκού Μετώπου. Δεν ήθελε να τρομάξει τους συμμάχους του και είχε την αυταπάτη ότι η δύναμή του μέσα στην εργατική τάξη θα τους υποχρέωνε να σεβαστούν το πρόγραμμα του Λαϊκού Μετώπου. Το 1937 είχε φτάσει να έχει 340.000 μέλη. Έκανε όμως δυο τραγικά λάθη. Αποδέχθηκε το κοινοβουλευτικό παιχνίδι των συμβιβασμών και είχε την απαίτηση από την εργατική τάξη να πειθαρχεί σε αυτούς τους συμβιβασμούς.

Η εργατική τάξη δεν είναι «κουρδιστό πορτοκάλι» για να ακολουθεί πειθήνια κάθε στροφή και κάθε υποχώρηση. Είναι πρωταγωνιστής της ταξικής πάλης. Η αξία μιας αριστερής ηγεσίας και μιας αριστερής στρατηγικής κρίνεται από την ικανότητά της να πιάνει το σφυγμό της τάξης και να της ανοίγει ορίζοντες, όχι από την υπηρέτηση κάποιου "master plan" για την παραγωγική ανασυγκρότηση. Αυτό είναι ένα επίκαιρο κρατούμενο για τις σημερινές μας μάχες και μια απάντηση σε όσους πιστεύουν ότι η ανάδειξη της εργατικής δυναμικής είναι «οικονομισμός» ενώ η αναζήτηση μιας κυβέρνησης της αριστεράς με κάθε λογής συμβιβασμούς είναι «υψηλή πολιτική»... ■

Σημειώσεις

1. Το κείμενο αυτό είναι από τις πιο «δουλεμένες» διατυπώσεις της συλλογιστικής του ΣΥΡΙΖΑ. Έστω και αν έχει την αφέλεια να ξεκινάει μνημονεύοντας τον... Μπαλτάκο ως μεταμελημένο μνημονιακό, παραμένει η πιο ολοκληρωμένη απόπειρα να περιγράψει τη λογική που συνέχει τα (δεξιά) βήματα της ηγεσίας του ΣΥΡΙΖΑ.

Να γυρίσουν πίσω οι απολυμένοι

Ο **Τάσος Αναστασιάδης** αναλύει το πιο κρίσιμο αίτημα του εργατικού κινήματος.

Διαδήλωση ενάντια στην επίσκεψη Μέρκελ, 11 Απρίλη.

Το κεντρικό μέτωπο που ξεδιπλώνεται όλη την τελευταία περίοδο μέσα στο εργατικό κίνημα είναι το μέτωπο των απολύσεων. Κατ' αρχάς, χιλιάδες απολύσεις σε μια σειρά από υπηρεσίες του δημοσίου. Από το υπουργείο Εργασίας και τον ΟΑΕΔ που διαλύεται ουσιαστικά, μέχρι τους εκπαιδευτικούς της επαγγελματικής εκπαίδευσης, τους γιατρούς του ΕΟΠΥΥ, τους σχολικούς φύλακες, τις καθαρίστριες του υπ. Οικονομικών, τους διοικητικούς των πανεπιστημίων, εργαζόμενους από το υπ. Πολιτισμού κλπ. Περισσότεροι από 10.000 εργαζόμενοι στο δημόσιο βρίσκονται στο δρόμο για την ανεργία σήμερα. Αν σε αυτούς προσθέσουμε τις δεκάδες χιλιάδες «κακών υπαλλήλων» που θα βγάλει ο γύρος της αξιολόγησης του δημοσίου τον επόμενο μήνα, μια που υποχρεωτικά το 15% των εργαζόμενων στις υπηρεσίες θα κριθεί αρνητικά, ο αριθμός των δημοσίων υπαλλήλων που θα βρεθεί αντιμέτωπο με το φάσμα της απόλυσης εκτοξεύεται.

Την ίδια στιγμή, παρά την κυβερνητική προπαγάνδα ότι μπαίνουμε στην «ανάκαμψη», φαίνεται ότι τα αφεντικά δεν παίρνουν στα σοβαρά τον πρωθυπουργό και συνεχίζουν καθημερινά τις χιλιάδες απολύσεις στις επιχειρήσεις τους και στον ιδιωτικό τομέα. Πριν είχαμε τις απολύσεις στην Αλάπις του Λαυρεντιάδη και το κλείσιμο των σούπερ Μάρκετ Ατλάντικ. Σήμερα την σκυτάλη έχουν άλλα αφεντικά. Από τα Τσιμέντα Χαλκίδας, μέχρι την Κόκα Κόλα στην Θεσσαλονίκη και από τα Sprider Stores μέχρι την Γενική Ανακύκλωση. Παντού τα αφεντικά συνεχίζουν τις απολύσεις και την προσπάθεια να εξασφαλίσουν ακόμη μικρότερο κόστος για τους εργάτες έτσι ώστε να βάλουν ακόμη μεγαλύτερο κέρδος στις τσέπες τους.

Η μάχη ενάντια στις απολύσεις, η μάχη ενάντια στην ανεργία, όπως και αν την ονομάσει κανείς, είναι το κρίσιμο μέτωπο για όλη την επόμενη περίοδο. Για εκατοντάδες χιλιάδες εργαζόμενους το κεντρικό ζήτημα παραμένει το να ξαναγυρίσουν πίσω στη δουλειά και με ποιο τρόπο μπορούμε να το κερδίσουμε. Και σε αυτό το ερώτημα δεν χωράνε μισόλογα. Προφανώς χρειάζεται η υποστήριξη του αιτήματος για αυξήσεις στα επιδόματα ανεργίας, και επέκτασή τους για όσο χρονικό διάστημα είναι κανείς άνεργος, αλλά αυτό δεν είναι πραγματική απάντηση. Χρειάζεται όμως να απαντήσουμε πειστικά στον αν πρέπει και αν είναι εφικτό το να γυρίσουν πίσω στις δουλειές τους όλοι οι απολυμένοι.

Γιατί οι απολύσεις;

Από τη μεριά της κυβέρνησης και των υποστηρικτών της μνημονιακής πολιτικής το βασικό επιχείρημα είναι ότι αυτές οι απολύσεις, κατά κύριο λόγο στο δημόσιο, είναι αναγκαίες, και με κάποιο τρόπο και δίκαιες. Αναγκαίες για να βάλουν φρένο στη σπατάλη του δημοσίου, αναγκαίες γιατί καταργούν άχρηστους για την κοινωνία και σπάταλους οργανισμούς. Και είναι δίκαιες γιατί με αυτόν τον τρόπο μπορούν να βρουν χιλιάδες νέοι εργαζόμενοι δουλειά που παρόλο που είναι στην πιο παραγωγική ηλικία, τώρα καταδικάζονται σε ανεργία επιπέδου 60%. Δίκαιες γιατί και στον ιδιωτικό τομέα έχουν γίνει εκατοντάδες χιλιάδες απολύσεις και δεν μπορεί να συνεχίζουμε να διατηρούμε τα προνόμια των δημοσίων υπαλλήλων. Αυτή η προπαγάνδα χρειάζεται καθαρές απαντήσεις.

Κατ αρχάς είναι τεράστιο ψέμα ότι πρόκειται για άχρηστες υπηρεσίες. Ο ΕΟΠΠΥ που έκλεισε, είναι η βασική πρωτοβάθμια περίθαλψη για εκατομμύρια εργαζόμενους και συνταξιούχους. Η επαγγελματική εκπαίδευση που ρημάχτηκε, είναι τα σχολεία των παιδιών από τις φτωχότερες οικογένειες. Ο ΟΑΕΔ και οι υπηρεσίες του υπ. Εργασίας που υπολειτουργούν, τυπικά είναι αυτές που προστατεύουν τους εργαζόμενους από τις αυθαιρεσίες των αφεντικών. Τα έντεκα νοσοκομεία που έχουν κλείσει μέχρι τώρα και τα εκατοντάδες κρεβάτια που καταργήθηκαν ήταν πολύτιμα για την υγεία των εργαζόμενων. Τα πανεπιστήμια υπολειτουργούν σε όλο το φάσμα των διοικητικών τους υπηρεσιών εδώ και μήνες. Όταν ο Λαυρεντιάδης έκλεισε την φαρμακοβιομηχανία του, τόνοι φαρμάκων σάπιζαν στις αποθήκες και την ίδια ώρα στα φαρμακεία υπήρχε έλλειψη. Στην πραγματικότητα πουθενά οι απολύσεις δεν έφεραν την παραμικρή βελτίωση των υπηρεσιών προς την κοινωνία. Αντίθετα έκαναν ακόμη δυσκολότερο για την εργατική τάξη το να έχει πρόσβαση σε στοιχειώδεις κοινωνικές υπηρεσίες και αγαθά.

Στην πραγματικότητα αυτό που φέρνουν όλες αυτές οι απολύσεις δεν είναι μόνο η καταστροφή υπηρεσιών και προϊόντων που έχουν ανάγκη καθημερινά εκατομμύρια εργαζόμενοι, αλλά και τρομερή σπατάλη. Για παράδειγμα η απόλυση των 595 καθαριστριών του υπ. Οικονομικών συνοδεύτηκε με το ότι στο 70% των εφοριών, (το άλλο 30% παραμένει χωρίς καμία υπηρεσία καθαριότητας) η καθαριότητα ανατέθηκε σε εταιρίες. Τα χρήματα που δίνει το δημόσιο για αυτές τις τρίμηνες ή εξάμηνες συμβάσεις με τις εταιρίες αντιστοιχούν με την ετήσια μισθοδοσία των απολυμένων καθαριστριών. Αυτή η εμπειρία έρχεται από κάθε υπηρεσία που ιδιωτικοποιήθηκε, είτε σε νοσοκομείο (πχ καθαριότητα, φύλαξη, μαγειρεία κλπ) είτε οπουδήποτε αλλού.

Όμως ούτε δίκαιες είναι οι απολύσεις, ό,τι και αν λένε τα κυβερνητικά παπαγαλάκια. Οι χιλιάδες απολύσεις στο δημόσιο δεν εξασφάλισαν την επιστροφή στη

δουλειά σε κανέναν απολυμένο του ιδιωτικού τομέα. Αντίθετα, μεγάλωσαν την φτώχεια για όλους, και διεύρυναν τη δεξαμενή ανέργων συνολικότερα. Και σε αυτό δεν υπάρχει καμία δικαιοσύνη. Η κατάργηση του «προνομίου» της μόνιμης και σταθερής δουλειάς στο δημόσιο, δεν βελτίωσε σε τίποτε τη ζωή για τους χιλιάδες εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα.

Αντίστοιχα δεν στέκει ούτε το επιχείρημα ότι με αυτόν τον τρόπο χιλιάδες νέα παιδιά βρίσκουν δουλειά. Κατ' αρχάς δεν το επιβεβαιώνουν ούτε τα στοιχεία της ίδιας της κυβέρνησης. Η ανεργία των νέων δεν έχει μειωθεί στο παραμικρό όλη την τελευταία τετραετία των μνημονίων, παρόλο που έχουν χάσει τη δουλειά τους εκατοντάδες χιλιάδες εργαζόμενοι είτε από το δημόσιο είτε από τον ιδιωτικό τομέα.

Αντίθετα οι λιγοστές θέσεις εργασίας που ξεπηδάνε είναι στην πραγματικότητα σύγχρονα κολαστήρια. Με πεντάμηνες συμβάσεις, εργαζόμενοι χωρίς κανένα δικαίωμα, ούτε καν να αρρωστήσουν έστω και μια μέρα. Με ελαστικά ωράρια, και με μισθούς από το ΕΣΠΑ που στην καλύτερη των περιπτώσεων αγγίζουν τα 400-500 ευρώ και αυτά όταν δεήσουν και εκταμιευτούν. Με ένα εσμό εταιριών ενοικίασης προσωπικού, που βάζουν στην τσέπη τους τον κύριο όγκο των χρημάτων της επιδότησης από το κράτος και την ΕΕ. Αυτό είναι στην καλύτερη των περιπτώσεων, το λαμπρό μέλλον που ισχυρίζεται ο Σαμαράς ότι προσφέρει στους νέους, απολύοντας τους πατεράδες και τις μανάδες τους.

Απέναντι λοιπόν στην επιχειρηματολογία του Σαμαρά και του Βενιζέλου, το "να επιστρέψουν όλοι οι απολυμένοι πίσω στις δουλειές τους" χρειάζεται να γίνει το σύνθημα και το αίτημα όλου του εργατικού κινήματος την επόμενη περίοδο. Όχι μόνο για να χτυπήσουμε την ανεργία και να βάλουμε φρένο στην ανθρωπιστική κρίση που φέρνει η φτώχεια και η ανεργία, αλλά ακόμη περισσότερο για να εξασφαλίσουμε για όλη την κοινωνία τις υπηρεσίες και το προϊόντα που έχει ανάγκη.

Είναι ρεαλιστικό αίτημα;

Το επόμενο ερώτημα που χρειάζεται να απαντήσουμε είναι το αν μπορούμε να επιβάλλουμε το να επιστρέψουν πίσω στις δουλειές τους όλοι οι απολυμένοι. Και εδώ χρειάζονται καθαρές απαντήσεις, για το αν έχει αυτή τη δύναμη το εργατικό κίνημα. Είναι σημαντικό να αποφύγουμε τις λάθος εκτιμήσεις που υποτιμάνε τη δύναμη και την δυναμική του εργατικού κινήματος. Σε αντίθεση με την εικόνα που προσπαθούν να περιγράψουν κυβέρνηση και γραφειοκράτες, τέσσερα χρόνια τώρα υπάρχει ένα εργατικό κίνημα που έχει βάλει τη σφραγίδα του και έχει καθορίσει τις πολιτικές εξελίξεις. Ανέτρεψε δύο κυβερνήσεις (Παπανδρέου και Παπαδήμα), πέταξε τον Κουβέλη έξω από την κυβέρνηση Σαμαρά, τσάκισε τη νεοναζιστική συμμορία της Χρυσής Αυγής και δίνει στην αριστερά στα μεγαλύτερα εκλογικά της ποσοστά από την περίοδο της ΕΔΑ το '58.

Αν πάμε να δούμε πιο συγκεκριμένα τους κλάδους που βρέθηκαν στη σύγκρουση με τις απολύσεις, η εικόνα είναι εξίσου αποκαλυπτική. Χιλιάδες εργαζόμενοι που όταν η κυβέρνηση τους ανακοίνωσε την απόλυσή τους αρνήθηκαν να «συμμορφωθούν» και είναι καθημερινά στους δρόμους για να πάρουν πίσω τις δουλειές τους. Οι εργαζόμενοι στην ΕΡΤ αρνήθηκαν τον «ξαφνικό θάνατο» της κυβέρνησης και δέκα μήνες μετά συνεχίζουν να εκπέμπουν το πρόγραμμά τους πανελλαδικά διεκδικώντας να ξανανοίξει η ΕΡΤ. Οι εμβληματικές καθαρίστριες του υπουργείου Οικονομικών, καθημερινά παίρνουν στο κυνήγι τον Στουρνάρα και τους τροϊκανούς φίλους του. Οι εκπαιδευτικοί για οκτώ μήνες είναι στην πρώτη γραμμή της αντίστασης και ήταν ο βασικός παράγοντας που πίεζε την ΟΛΜΕ για την απεργία του Σεπτέμβρη. Οι σχολικοί φύλακες με τις μαραθώνιες πορείες τους αλλά και τις συγκρούσεις με τα ΜΑΤ έξω από το υπουργείο του Μητσοτάκη, κέρδισαν την αλληλεγγύη όλων. Οι διοικητικοί των πανεπιστημίων με την τετράμηνη απεργία τους αψήφησαν εισαγγελείς, και ξεσήκωσαν τις σχολές και τους φοιτητές στο πλευρό τους. Οι απεργοί της Κόκα Κόλα οργώνουν την Ελλάδα για να ενημερώσουν και να κερδίσουν συμπαράσταση στην απεργία τους που συνεχίζεται για οκτώ μήνες. Οι εργάτες των Τσιμέντων Χαλκίδας αγωνίζονται για να μην κλείσει το εργοστάσιο, ξεσηκώνοντας τη συμπαράσταση των συναδέλφων τους από την Ιντρακόμ, την ΕΡΤ, και τα υπόλοιπα εργοστάσια της Εύβοιας. Αυτή είναι η ζωντανή εικόνα όλο το προηγούμενο οκτάμηνο. Μεγάλες απεργίες διαρκείας, συνεχής σύγκρουση με την κυβέρνηση και την πολιτική της, κανένας αγώνας δεν παραμένει απομονωμένος αλλά αντίθετα κερδίζει την αλληλεγγύη όλης της εργατικής τάξης.

Σημαντικό ρόλο έτσι ώστε όλοι αυτοί οι αγώνες να στηριχθούν και να κερδίσουν την αλληλεγγύη όλων των άλλων εργαζόμενων, έπαιξαν οι συντονισμοί από τα κάτω που έφεραν σε επαφή όλα τα μαχόμενα κομμάτια. Πήραν πρωτοβουλίες κόντρα τις περισσότερες φορές στις συνδικαλιστικές ηγεσίες που παρέμεναν αδρανείς στην πραγματική ανάγκη συντονισμού. Έτσι φτιάχτηκε ο Συντονισμός ενάντια στις Διαθεσιμότητες και τα Κλεισίματα, που στις κρίσιμες στιγμές έδωσε δύναμη στις μάχες που ήταν σε εξέλιξη. Με δράση που έδωσε στήριγμα στους εργαζόμενους της ΕΡΤ μετά την εισβολή των ΜΑΤ, και γέμισε αυτοπεποίθηση τους διοικητικούς των πανεπιστημίων, τη στιγμή που η κυβέρνηση κλιμάκωνε τις πιέσεις της με εισαγγελείς και την απειλή των απολύσεων. Μετέτρεψε την 14/11 σε μέρα απεργιακής δράσης για όλο το δημόσιο και όλους τους διαθέσιμους. Οργάνωσε την παρουσία των μαχόμενων κομματιών στη διαδήλωση του Πολυτεχνείου. Στή-

ριξε την απεργία στην Υγεία στις 29 Νοέμβρη, συμμετείχε στην διαδήλωση για την επέτειο της δολοφονίας Γρηγορόπουλου μαζί με χιλιάδες μαθητές. Οργάνωσε στα μέσα Γενάρη κινητοποίηση αλληλεγγύης στο ΜΕΤΡΟ στον ένα χρόνο από την επιστράτευσή, βρέθηκε σε όλες τις απεργιακές κινητοποιήσεις του δημόσιου την άνοιξη. Αντίστοιχα δυνάμωσε το συντονιστικό των Νοσοκομείων της Αθήνας και έδωσε μια σειρά από μάχες αναγκάζοντας την συμβιβαστική ηγεσία της ΠΟΕΔΗΝ και της ΟΕΝΓΕ να συρθούν σε κινητοποιήσεις. Έτσι φτάσαμε στην πανεργατική απεργία στις 9 Απρίλη το κεφάλι της απεργιακής συγκέντρωσης να τα έχουν όλα αυτά τα μαχόμενα κομμάτια και όχι οι γραφειοκράτες που έτσι κι αλλιώς ήταν εξαφανισμένοι από την συγκέντρωση.

Αυτή η δύναμη είναι που μπορεί να επιβάλει ότι θα γυρίσουν άμεσα πίσω στις δουλειές τους όλοι οι απολυμένοι, είτε πρόκειται για το δημόσιο είτε για τον ιδιωτικό τομέα. Το να περιμένουμε ότι οι απολυμένοι θα γυρίσουν στις δουλειές τους σταδιακά, μέσα από την «ανάπτυξη» δεν είναι επιλογή, είναι κοροϊδία. Κατ αρχάς γιατί ακόμη και αν αποδεχτούμε τα επιχειρήματα του Σαμαρά ότι η ανάπτυξη άρχισε, τότε θα σκοντάψουμε στο ότι ακόμη και οι ίδιοι ισχυρίζονται ότι μέχρι το 2025 η ανεργία θα παραμένει κοντά στο 20%. Το να περιμένουμε «αναπτυξιακά μέτρα» που θα επιταχύνουν αυτούς τους ρυθμούς μείωσης της ανεργίας, θα σημάνει να βάλουμε ρυθμιστές για το πότε θα βρουν δουλειά οι εκατοντάδες χιλιάδες απολυμένοι τα αφεντικά που τους απόλυσαν, που προφανώς το κριτήριο τους δεν ήταν ούτε θα είναι το κοινωνικό καλό, αλλά το αν θα δεχτούν να παραχωρήσουν ένα μικρό κομματάκι από τα κέρδη τους. Γι' αυτό η αναμονή της «ανάπτυξης» δεν είναι πραγματική επιλογή.

Μοναδική λύση είναι να ξαναγυρίσουν όλοι οι απολυμένο στις δουλειές τους είτε θέλει η εργοδοσία είτε όχι. Το εργατικό κίνημα έχει τη δύναμη να επιβάλλει ότι θα προχωρήσουμε στο εργατικό «πρόγραμμα αντιμετώπισης της ανεργίας». Να γυρίσουμε στις παραδόσεις και τους αγώνες της τάξης μας. Το '93, οι εργαζόμενοι στα μπλε λεωφορεία, στην τότε ΕΑΣ, επέβαλαν το ότι η πτώση της κυβέρνησης του Μητσοτάκη σήμανε ότι επέστρεψαν στις δουλειές τους. Χρειάστηκε για τους 18 μήνες που ήταν απολυμένοι να είναι στο δρόμο, να κερδίζουν την αλληλεγγύη όλης της εργατικής τάξης, να αποτελούν σύμβολο για κάθε εργαζόμενο. Με τη γενική τους συνέλευση έστειλαν τελεσίγραφο ότι θα προχωρούσαν σε κατάληψη στα αμαξοστάσια αν δεν γυρνούσαν όλοι πίσω. Και το επέβαλαν, αναγκάζοντας την κυβέρνηση Παπανδρέου να υποκύψει στον δικό τους «εκβιασμό».

Με τον ίδιο τρόπο μπορεί η εργατική τάξη να το επιβάλλει για όλους. Αν οι εργοδότες του ιδιωτικού τομέα αρνηθούν να επαναπροσλάβουν τους εργαζόμενους που απόλυσαν την τελευταία τετραετία τότε διεκδικούμε, να κρατικοποιηθεί η επιχείρηση χωρίς ούτε ένα ευρώ αποζημίωση για το αφεντικό. Να παραδώσουν την επιχείρηση στους εργαζόμενους και να φύγουν. Αφήνοντας πίσω όχι μόνο τα κλειδιά της επιχείρησης αλλά και τα προσωπικά τους περιουσιακά στοιχεία που αποθησαύρισαν για χρόνια ολόκληρα μέσα από την δουλειά των εργατών.

Οι εργαζόμενοι στην ΕΡΤ απέδειξαν αυτούς τους μήνες ότι μπορούμε να δουλέψουμε και να ζήσουμε πολύ καλύτερα χωρίς αφεντικά. Όταν στις 11 Σεπτέμβρη ο Σαμαράς έκλεισε την ΕΡΤ η απάντηση των εργαζόμενων ήταν να την λειτουργήσουν οι ίδιοι. Τα διευθυντικά στελέχη εξαφανίστηκαν, οι οικονομικοί πόροι δεν υπήρχαν, αλλά μέχρι την εισβολή των ΜΑΤ στο Ραδιομέγαρο, οι εργαζόμενοι της ΕΡΤ έκαναν την καλύτερη τηλεόραση που έχουμε δει ποτέ. Ανοιχτή στους εργαζόμενους και τους αγώνες τους, με υποδειγματική δημοσιογραφία, χωρίς κυβερνητικές παρεμβάσεις (και συνεχίζουν ακόμη και σήμερα μέσα από την ΕΤ3 και το ertopen). Αυτή η αλήθεια ισχύει για κάθε χώρο δουλειάς.

Εργατικός έλεγχος

Αυτοί που ξέρουν καλύτερα το νοσοκομείο, τις ανάγκες και τις δυνατότητες του είναι οι γιατροί, οι νοσηλευτές και οι εργαζόμενοι. Οι κάθε είδους Τομπούλογλου το μόνο που ξέρουν καλά είναι να παίρνουν μίζες. Το ίδιο ισχύει ακόμη και για τις τράπεζες. Οι Λαυρεντιάδηδες και οι Φιλλιπίδηδες είναι για τις κομπίνες και τα κρυφά ντήλ με τον Κοντομηνά. Αντίθετα οι τραπεζοϋπάλληλοι μπορούν όχι μόνο να ξεσκεπάσουν αυτά τα σκάνδαλα αλλά πολύ περισσότερο να σταματήσουν τους πλειστηριασμούς των σπιτιών των φτωχών ανθρώπων, να δώσουν χρήματα σε αυτούς που έχουν πραγματική ανάγκη.

Σε αυτήν την προοπτική χρειάζεται να ξεπεράσει το εργατικό κίνημα τη συμβιβαστική στάση των συνδικαλιστικών ηγεσιών. Όλη την προηγούμενη χρονιά η ΓΣΕΕ κατά κύριο λόγο, αλλά και η ΑΔΕΔΥ προσπάθησαν να εξασφαλίσουν ότι η περίοδος αυτή θα είχε τις λιγότερες πανεργατικές απεργίες. Αρνήθηκαν να κάνουν το οποιοδήποτε βήμα συντονισμού των μαχόμενων κλάδων, δίνοντας όλα τα περιθώρια στην κυβέρνηση να υλοποιήσει το πρόγραμμά της χωρίς εμπόδια. Από αυτήν την άποψη θα είναι κρίσιμο όλη την επόμενη περίοδο να δυναμώσουν και να απλωθούν οι συντονισμοί από τα κάτω, για να μπορούν να παίρνουν τις πρωτοβουλίες που χρειάζεται το κίνημα. Για να βρίσκουν κοινό βηματισμό οι μαχόμενοι κλάδοι, να αθροίζουν δυνάμεις και να αναγκάζουν και με την κίνησή τους ακόμη και την συνδικαλιστική γραφειοκρατία να κινηθεί.

Το δεύτερο πρόβλημα στο να προχωρήσουμε σε αυτόν τον δρόμο βρίσκεται στις λάθος εκτιμήσεις της Αριστεράς για τους πραγματικούς ταξικούς συσχετισμούς και η έλλειψη εμπιστοσύνης στη δράση της εργατικής τάξης. Από την μια μεριά οι δυνάμεις του ΚΚΕ ξεκινάνε με την αφετηρία ότι αυτά δεν μπορούν να γίνουν σήμερα, γιατί είναι αρνητικοί οι συσχετισμοί. Όταν δυναμώσουν οι ταξικές δυνάμεις και χτίσουν την λαϊκή συμμαχία που θα στοχεύει στη λαϊκή εξουσία, τότε θα είναι ρεαλιστικό να μιλήσουμε για αυτήν την προοπτική. Από μια παρόμοια αφετηρία ξεκινάει και ο ΣΥΡΙΖΑ. Αυτά δεν μπορούν να γίνουν άμεσα, αντίθετα κάποια πράγματα μπορούν να γίνουν σταδιακά, προφανώς πολύ λιγότερα αλλά πολύ πιο εφικτά.

Βαδίζοντας τις επόμενες βδομάδες προς τις εκλογές του Μάιου είναι κρίσιμο για το εργατικό κίνημα να πάρει υπ' όψη του όλους αυτούς τους παράγοντες. Παλεύουμε για να μαυριστεί στις κάλπες η συγκυβέρνηση Σαμαρά - Βενιζέλου και όλα τα φιλομνημονιακά δεκανίκια τους. Παλεύουμε για την ανατροπή τους. Γιατί η ανατροπή της κυβέρνησης είναι αναγκαία συνθήκη για να επιβάλλουμε ότι θα ξαναγυρίσουν όλοι πίσω στις δουλειές τους. Αλλά δεν είναι ικανή η κυβερνητική ανατροπή από μόνη της να φέρει τη δικαίωση. Χρειάζεται, ανεξάρτητα με το ποιο θα είναι το αποτέλεσμα των εκλογών να συνεχίσουμε τον αγώνα για να επιβάλουμε ότι θα γυρίσουν πίσω όλοι οι απολυμένοι. Σημαίνει ότι σε κάθε χώρο δουλειάς, σε κάθε κλάδο, σε κάθε μαχόμενο κομμάτι δυναμώνουμε την οργάνωση από τα κάτω και τον συντονισμό μας. Δυναμώνουμε την αντικαπιταλιστική αριστερά, τις δυνάμεις της ΑΝΤΑΡΣΥΑ για να επιβάλλουμε ότι θα προχωρήσουμε τη σύγκρουση με την κυβέρνηση, τα αφεντικά και την ΕΕ μέχρι το τέρμα.

Σύνταγμα, 22 Μάρτη

Να τσακίσουμε τους ναζί στο δρόμο και στις κάλπες

Ο **Γιώργος Πίττας** αξιολογεί τα προχωρήματα του αντιφασιστικού κινήματος και σκιαγραφεί τα επόμενα βήματα.

Βρισκόμαστε στην καρδιά της άνοιξης και δίπλα στην ελπίδα για την ανατροπή της ετοιμόρροπης κυβέρνησης Σαμαρά ανθίζει η ελπίδα μαζί της να πάρει στον αγύριστο και την φασιστική απειλή της Χρυσής Αυγής.

Πρώτο χελιδόνι αυτής της άνοιξης ήταν, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο, οι καμπάνιες για την Αντιφασιστική Μέρα Δράσης στις 22 Μάρτη. Ένα δεύτερο, οι καταδίκες των ταγμάτων εφόδου της Χρυσής Αυγής που μέσα σε αυτές τις βδομάδες έχουν αρχίσει να έρχονται η μια μετά την άλλη ξεπερνώντας όλες τις μεθοδεύσεις συγκάλυψης που επιχειρήθηκαν αναλόγως της στιγμής και της περίστασης από κυβέρνηση, ΕΛ.ΑΣ και δικαστική εξουσία. Ένα τρίτο, η κρίση που έχει ξεσπάσει στο εσωτερικό της Χ.Α – με τους φυρερίσκους της άλλους να βρίσκονται στην φυλακή και άλλους να αλληλοκατηγορούνται και να κάνουν δηλώσεις μετανοίας. Μια κρίση που έφτασε να γίνει και κυβερνητική μέσα από την ανάδειξη των συγκοινωνούντων δοχείων κυβέρνησης Σαμαρά και νεοναζί με το σκάνδαλο Μπαλτάκου-Κασιδιάρη. Σε αυτές τις σελίδες θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε πως φτάσαμε ως εδώ. Αλλά και πως οφείλει να συνεχίσει το αντιφασιστικό κίνημα, με επόμενο βήμα τις κρίσιμες εκλογικές αναμετρήσεις.

Η 22Μ διεθνώς

Η 22 Μάρτη του 2014 πέτυχε να αναδείξει το ζήτημα της ίδιας της φασιστικής απειλής, αλλά και του ρατσιστικού και κρισιακού της υπόβαθρου, όσο καμιά άλλη αντιφασιστική κινητοποίηση έχει γίνει μέχρι σήμερα, σε διεθνές επίπεδο. Θα πρέπει να πάει κανείς πίσω στην δεκαετία του '30 για να βρει κανείς διεθνείς αντιφασιστικούς συντονισμούς με πλατιά χαρακτηριστικά, για παράδειγμα στην στήριξη του αντιφασιστικού αγώνα στην διάρκεια του ισπανικού εμφυλίου πολέμου.

Στις 22Μ σε περίπου 40 πόλεις σε όλο τον κόσμο, το αντιφασιστικό κίνημα κατέβηκε ταυτόχρονα στο δρόμο. Στην Ελλάδα, την Κύπρο, την Βρετανία, την Γαλλία και στο Ισπανικό κράτος, έγιναν πλατιές καμπάνιες που αγκαλιάστηκαν από εκατοντάδες συνδικάτα, αντιρατσιστικές οργανώσεις, κοινότητες μεταναστών, οργανώσεις ρομά, οργανώσεις γυναικών, κόμματα της αριστεράς.

Η 22Μ απλώθηκε τοπικά σε τρεις πόλεις στη Βρετανία, τέσσερις πόλεις στην Ελλάδα, οκτώ πόλεις στη Γαλλία, τέσσερις πόλεις στην Καταλονία και την Χώρα των Βάσκων, ενώ στην Μαδρίτη η μέρα συνέπεσε με την μεγάλη πανεθνική διαδήλωση ενάντια στην λιτότητα. Αλλά απλώθηκε και χρονικά, καθώς προηγήθηκαν καμπάνιες που κράτησαν μήνες, καταφέρνοντας να στείλουν το

μήνυμα σε πολλαπλάσιο κόσμο από αυτόν που συμμετείχε στις διαδηλώσεις. Μαζικές διαδηλώσεις έγιναν επίσης στην Δανία, την Ολλανδία, την Ιρλανδία, το Βέλγιο, ενώ στο Βερολίνο η 22 Μάρτη επιλέχθηκε σαν ημερομηνία για να γίνει αντικατασταλτική διαδήλωση.

Η 22Μ ξεπέρασε τα όρια της Ευρώπης. Στη Βραζιλία σε μια σειρά από πόλεις, χιλιάδες άνθρωποι κατέβηκαν στους δρόμους για να διαδηλώσουν ενάντια στις δικτατορίες και τον φασισμό. Η σύνδεση με την Ελλάδα ήταν και στα συνθήματα. Στο Σάο Πάολο τα μαυροκόκκινα και κόκκινα μπλοκ των διαδηλωτών φώναζαν συνθήματα στα ελληνικά: «Ποτέ ξανά φασισμός!». Συγκεντρώσεις για τις 22 Μάρτη έγιναν στην Σεούλ στη Νότια Κορέα, στη Νέα Υόρκη και το Σικάγο στις ΗΠΑ, αλλά και στο Κράιστ Τσέρτς της Νέας Ζηλανδίας, όπου η παγκόσμια μέρα αντιφασιστικής δράσης συνέπεσε τυχαία με την πετυχημένη αντισυγκέντρωση ενάντια στην προσπάθεια ακροδεξιών να οργανώσουν συνέδριο στην πόλη. Την βδομάδα που προηγήθηκε τις 22 Μάρτη αντιφασιστική διαδήλωση έγινε στο Τόκυο αλλά και στο Μάλμε της Σουηδίας – ίσως μια από τις μαζικότερες συγκεντρώσεις που έχουν γίνει ποτέ στην πόλη με πάνω από δέκα χιλιάδες διαδηλωτές να καταλαμβάνουν το κέντρο της πόλης σαν απάντηση σε ναζιστικές επιθέσεις.

Η 22Μ στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα η 22Μ κατάφερε να συσπειρώσει και να ενώσει σε ένα πολύχρωμο ποτάμι ολόκληρο το αντιφασιστικό κίνημα. Ολα τα σύμβολα αντίστασης της τελευταίας χρονιάς, οι εργάτες γης της Μανωλάδας, οι γονείς του Σαχζάτ Λουκμάν, οι Αφγανοί επιζώντες από το Φαρμακονήσι, οι απολυμένοι της ΕΡΤ ήταν εκεί.

Οι μετανάστες και οι μετανάστριες από την Ουκρανία δίπλα στους φοιτητές που μέσα από γενικές συνελεύσεις αποφάσισαν και πραγματοποίησαν μαζικά κατεβάσματα. Η Ενωση Αφρικανών Γυναικών και οι κοινότητες των Αφρικανών (έχοντας στο πανό τους τον Μπαμπακάρ Ντιαέ, τον μικροπωλητή που σκοτώθηκε άδικα πριν από ενάμισι χρόνο στο Θησείο σε μια από τις σκούπες της δημοτικής αστυνομίας) δίπλα στις ΛΟΑΤ Κοινότητες της Αθήνας, των Ιωαννίνων. Οι απλήρωτοι Μπαγκλαντεσιανοί εργάτες γης της Μανωλάδας δίπλα στους απολυμένους της ΕΡΤ. Η Πακιστανική Κοινότητα και οι γονείς του Σαχζάτ Λουκμάν δίπλα στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές που τις προηγούμενες μέρες στα σχολεία τους πραγματοποίησαν αντιρατσιστικά μαθήματα απαιτώντας «Ιθαγένεια για όλα τα παιδιά». Το Αναπηρικό κίνημα δίπλα στους εργαζόμενους στα νοσοκομεία.

Μετά το τέλος της δίκης των δολοφόνων του Λουκμάν

Οι εργαζόμενοι στην ΕΥΔΑΠ θύμισαν ότι η 22 Μάρτη είναι μέρα για το νερό και κατέβηκαν μαζί με το αντιφασιστικό κίνημα. Το μαζικό μπλοκ του Αντιφασιστικού Φεστιβάλ Παραστατικών Τεχνών, που επί δέκα ολόκληρες μέρες στο θέατρο Εμπρός κινητοποίησε χιλιάδες ανθρώπους σε ένα πανηγύρι των τεχνών και της αντίστασης, συναντήθηκε στο Σύνταγμα με όλες τις γενιές και τα διαφορετικά «γένη» των μουσικών από την Νατάσσα Παπαδοπούλου-Τζαβέλα μέχρι τους Active Member, από τον Κραουνάκη μέχρι τα Υπόγεια Ρεύματα και από τους Tsopana Rave μέχρι τους Radio Sol.

Πλήθος ήταν τα συνδικάτα που κάλεσαν στη διαδήλωση, και πολλά από αυτά κατέβηκαν οργανωμένα με πανό –ανάμεσά τους ο Σύλλογος Δασκάλων Αριστοτέλης, οι εργαζόμενοι της ΕΡΤ, το Σωματείο Εργαζομένων στην Ιντρακόμ, η ΠΟΕ-ΟΤΑ, ο Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδας, η ΟΕΝΓΕ, η ΕΙΝΑΠ, τα Σωματεία Εργαζομένων στα νοσοκομεία Γεννηματά, Θριάσιο και Άγιο Σάββα, εργαζόμενοι από το υπ. Πολιτισμού. Αλλά και πλήθος πρωτοβουλιών, οργανώσεων και κομμάτων – όπως η Πρωτοβουλία Αγώνα 2014 για την έξοδο από το ευρώ και την ΕΕ, το Κίνημα Δεν Πληρώνω, η Αντιπολεμική Διεθνιστική Κίνηση, η Μετάδραση – Δράση για την Μετανάστευση, η Εργατική Λέσχη Καλλιθέας, η ΑΝΤΑΡΣΥΑ και οι οργανώσεις της, οι δημοτικές κινήσεις της αντικαπιταλιστικής αριστεράς, η ΟΚΔΕ, το ΕΕΚ, – όλοι αυτοί βάδισαν δίπλα στα πανό της ΚΕΕΡΦΑ από μια σειρά γειτονιές της Αθήνας, αλλά και τις αντιπροσωπείες που έφτασαν από την Πάτρα, το Αίγιο, την Χαλκίδα, τον Βόλο, τα Γιάννενα. Στην συγκέντρωση στην Ομόνοια έφτασαν επίσης με πορεία από τα Προπύλαια, όπου είχαν καλέσει δική τους προσυγκέντρωση, τα μπλοκ των αντιρατσιστικών οργανώσεων που πρόσκεινται στον ΣΥΡΙΖΑ, οι νέοι-εες του ΣΥΡΙΖΑ και η Ανοιχτή πόλη.

Στις μαζικές διαδηλώσεις που έγιναν στις 22 Μάρτη στα Χανιά και την Θεσσαλονίκη (όπως και στην Αθήνα, ήταν οι μεγαλύτερες που έχουν γίνει από τον Σεπτέμβρη και τα συλλαλητήρια μετά τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα) κινητοποιήθηκε αντίστοιχα κόσμος από την Βόρεια Ελλάδα και όλη την Κρήτη. Στη Θεσσαλονίκη το παρών έδωσαν αντιπροσωπείες από την Φλώρινα, την Ξάνθη, την Κομοτηνή, την Αλεξανδρούπολη με συμμετοχή των απεργών της coca cola, των εργαζομένων της ΕΥΑΘ, της αλβανικής, της πακιστανικής κοινότητας και άλλων κοινοτήτων. Η αντιφασιστική συναυλία, που έκλεισε την μέρα, έγινε στην ΕΤ3 των εργαζομένων. Στα Χανιά, το συλλαλητήριο – στο οποίο συμμετείχαν όλα πρακτικά τα σωματεία της πόλης και ενίσχυσαν μαζικές αντιπροσωπείες από το Ρέθυμνο και το Ηράκλειο – βάδισε προς τα γραφεία της Χρυσής Αυγής και κατέληξε πίσω στην Αγορά όπου επίσης πραγματοποιήθηκε αντιφασιστική συναυλία.

Σαχζάτ Λουκμάν

Αν αυτή η μέρα σημάδεψε τον Μάρτη, τον μήνα Απρίλη σημάδεψε η καταδίκη σε ισόβια την Μεγάλη Τρίτη των δολοφόνων του Σαχζάτ Λουκμάν μετά

από πέντε μήνες και πάνω από πενήντα ώρες ακροαματικής διαδικασίας. Μια επιτυχία που δεν θα πρέπει καθόλου να θεωρήσουμε σαν δεδομένη και όσον αφορά στο τι προηγήθηκε, αλλά και όσον αφορά το τι θα ακολουθήσει. Η εξέλιξη της δίκης έδειξε, ότι υπήρχαν και υπάρχουν δυνάμεις που κινούνται στην αντίθετη κατεύθυνση και μοναδικό τους αντίβαρό είναι το αντιφασιστικό κίνημα.

Ο Σαχζάτ Λουκμάν δολοφονήθηκε στα Πετράλωνα στο κέντρο της Αθήνας δύο μέρες πριν από το συλλαλητήριο της 19 Γενάρη του 2013. Οι δράστες συνελήφθησαν στο Σύνταγμα έχοντας τα μαχαίρια με το αίμα του Σαχζάτ ακόμα νωπό πάνω τους. Η αδυναμία να κουκουλωθεί εν τη γενέσει της μια τέτοια υπόθεση οδήγησε τους νεοναζί – με την συνδρομή συγκεκριμένων αστυνομικών όπως προέκυψε στην ακροαματική διαδικασία – να χρησιμοποιήσουν την “ασήμαντο αφορμή” για να αποφύγουν την καταδίκη. Την επόμενη της δολοφονίας, 18 Γενάρη, ο υπουργός ΠΡΟΠΟ Δένδιας δήλωσε ότι πρόκειται για “μεμονωμένα φαινόμενα”.

Όμως στις 19 Γενάρη η μαζική καταγγελία της δολοφονίας στην κηδεία του Λουκμάν στην πλατεία Κοτζιά και στη συνέχεια το συλλαλητήριο και τη συναυλία στο Σύνταγμα τάραξαν τα νερά. Υπήρξαν καταγγελίες της Διεθνούς Αμνηστίας και όλων των διεθνών οργανώσεων, που έφτασαν στο σημείο ο ίδιος ο επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων να έρθει την τελευταία βδομάδα του Γενάρη στην Αθήνα και να θέσει το ζήτημα της δολοφονίας. Σαν συνέπεια, ο Δένδιας αναγκάζεται τότε να θέσει σε λειτουργία την – εν αχρησία – ειδική διεύθυνση της ΕΛ.ΑΣ για τα ρατσιστικά εγκλήματα και λίγες μέρες μετά συλλαμβάνεται ο Κοντομούς από το τάγμα εφόδου Μεταμόρφωσης.

Ομως σε γενικές γραμμές, όλη αυτή η “κινητοποίηση” γίνεται για το θεαθήναι. Ο Δένδιας εξακολουθεί να αφήνει στα συρτάρια τις 32 περίφημες δικογραφίες για την Χ.Α. Ετσι, τον Ιούλη του 2013 το δικαστικό βούλευμα με το οποίο επρόκειτο να δικαστούν οι δύο δολοφόνοι του Λουκμάν υιοθετεί την δική τους εκδοχή ότι διαπληκτίστηκαν δια «ασήμαντη αφορμή». Αυτή η εμμονή να αποσυνδεθεί η εμβληματική περίπτωση της δολοφονίας Λουκμάν από το ρατσιστικό κίνητρο και την Χ.Α συνεχίστηκε μέχρι το τέλος.

Όταν (και ενώ η δίκη Λουκμάν μόλις ξεκινούσε) οι δύο εφέτες ανακρίτριες ανακρίνουν επί ώρες τους δράστες της δολοφονίας και προτείνουν την προφυλάκισή τους ως μέλη της εγκληματικής οργάνωσης της Χ.Α, την πρότασή τους αρνείται ο εισαγγελέας Ντογιάκος. Όταν η υπόθεση πάει σε ανώτατο συμβούλιο εφετών, αυτό με πλειοψηφία 2 προς 1 υιοθετεί την πρότασή του τελευταίου ότι *“η συνάντηση των κατηγορουμένων με το θύμα ήταν εντελώς τυχαία και συμπτωματική”* και ότι είναι παρακινδυνευμένο να υποστηρίξει κανείς ότι *“τραυμάτισαν θανάσιμα απλά και μόνο εμφορούμενοι από τις ρατσιστικές ιδέες των ίδιων αλλά και του συγκεκριμένου κόμματος”*. Με την δίκη να πλησιάζει στο τέλος της, κάποιος εισαγγελέας δεν θα διστάσει να διατάξει εισαγγελική έρευνα για το αν ο Χαντίμ Χουσεϊν που βρίσκεται στην Ελλάδα από την αρχή της δίκης απαιτώντας δικαιοσύνη για το παιδί του, είναι όντως ο πατέρας του Σαχζάτ Λουκμάν!

Ολες αυτές οι – σε ανώτατο και κατώτατο επίπεδο – μεθοδεύσεις στις 15 Απρίλη ανατράπηκαν, και αυτό δεν συμβαίνει συχνά, από την ομόφωνη απόφαση ενόρκων και δικαστών που καταδίκασαν τους δολοφόνους νεοναζί με την ανώτατη ποινή, ισόβια και 32 μήνες χωρίς ελαφρυντικά, υιοθετώντας την πρόταση της εισαγγελέα η οποία στην αγόρευσή της ρητά προσδιόρισε σαν κίνητρο της δολοφονίας την διαφορετικότητα.

Η αιτία αυτής της ανατροπής βρίσκεται στην δύναμη και την επιρροή του οργανωμένου αντιφασιστικού και εργατικού κινήματος. Ο Χαντίμ Χουσεϊν και η Σουκράν Μπίμπι, οι γονείς του Σαχζάτ Λουκμάν δεν θα μπορούσαν ούτε να έλθουν, ούτε να παραμείνουν τόσους μήνες στην Ελλάδα – στην πρώτη γραμμή του αγώνα αποφασισμένοι να αναζητήσουν δικαιοσύνη για το παιδί τους – χωρίς την υλική, την ηθική και πολιτική υποστήριξη ενός μεγάλου κινήματος. Χωρίς την υποστήριξη χιλιάδων ανθρώπων που τους αγκάλιασαν και έκλαψαν μαζί τους από την Κρήτη ως την Θεσσαλονίκη και από την Πάτρα ως την Αθήνα. Χωρίς την υποστήριξη της Πακιστανικής Κοινότητας και της ΚΕΕΡΦΑ.

Αυτό που επίσης αναδείχθηκε στην ακροαματική διαδικασία και τις καταδικαστικές αποφάσεις στις δίκες των ταγμάτων εφόδου είναι πόσο μεγάλο είναι το εύρος του κόσμου που σιχαίνεται τον ρατσισμό και τον φασισμό, που διψάει να πει την αλήθεια, εύρος που ξεπερνάει τον κόσμο και τους ψηφοφόρους της αριστεράς. Οι δράστες των εγκλημάτων της Μεταμόρφωσης ή της δολοφονίας του Λουκμάν δεν θα είχαν ποτέ καταδικαστεί, αν δεν υπήρχαν ντόπιοι που βρήκαν το θάρρος να καταθέσουν σαν αυτόπτες μάρτυρες και να πούνε ανοιχτά την αλήθεια για αυτό που έζησαν. Και στα δύο μικτά ορκωτά δικαστήρια οι αποφάσεις πάρθηκαν ομόφωνα, δεν υπήρξε ούτε ένας ένορκος που να διαφωνήσει με την καταδίκη των εγκλημάτων. Οι δύο εισαγγελείς μίλησαν ανοιχτά για την ρατσιστική φύση αυτών των εγκλημάτων.

Εν ολίγοις, οι δράστες αυτών των δολοφονιών δεν θα είχαν ποτέ καταδικαστεί αν το λεγόμενο κοινό περί δικαίου αίσθημα έμενε στα χέρια των Σαμαράδων, των Μπαλτάκων και των φίλων τους στο ΣτΕ και τον Αρειο Πάγο και όχι στις πρωτοβουλίες του αντιφασιστικού κινήματος.

Μάχες

Για να υπάρξουν τέτοιες πλατιές πρωτοβουλίες όπως οι καμπάνιες για τις 22Μ και τον Σαχζάτ Λουκμάν χρειάστηκαν να δοθούν πολιτικές και οργανωτικές μάχες. Η πρώτη μεγάλη μάχη ήταν η πορεία στα γραφεία της Χρυσής Αυγής στις 25 Σεπτέμβρη.

Μια βδομάδα νωρίτερα στις 18/9, δεκάδες χιλιάδες αντιφασίστες-τριες είχαν ξεχυθεί στους δρόμους την επόμενη της δολοφονίας του Παύλου Φύσσα. Το πρωί στις μαζικές διαδηλώσεις των απεργών εκπαιδευτικών και το απόγευμα στο οργισμένο συλλαλητήριο στην Αμφιάλη και το Κερατσίνι. Ηταν τέτοια η μαζικότητα και η διάθεση του κόσμου ώστε στις 18 Σεπτέμβρη στο Κερατσίνι και στις 19 Σεπτέμβρη στην Νίκαια, τα μπλοκ του ΚΚΕ, του ΣΥΡΙΖΑ, της ΑΝΤΑΡΣΥΑ, των αναρχικών διαδήλωσαν μέσα σε ένα ατελείωτο ποτάμι κόσμου που κατέβηκε από τις γειτονιές του Πειραιά και της Αθήνας. Όπως και με την δολοφονία του Αλέξη, πέντε χρόνια πριν, ο ξεσηκωμός απλώθηκε σε κάθε μικρή και μεγάλη πόλη σε όλη τη χώρα. Στις 20 Σεπτέμβρη στο δημαρχείο της Νίκαιας με πρωτοβουλία της ΚΕΕΡΦΑ, έγινε σύσκεψη συνδικαλιστών που καλεί τα συνδικάτα να αποφασίσουν κλιμάκωση με αντιφασιστική απεργία και συλλαλητήριο.

Η άμεση αντίδραση του Σαμαρά και του Βενιζέλου σε αυτήν την έκρηξη δεν ήταν να βάλουν την Χρυσή Αυγή στην φυλακή, αλλά να παπαγαλίσουν ξανά την «θεωρία των δύο άκρων» και να ρί-

Απεργία εργατών στη “Γενική Ανακύκλωση”

ξουν την ευθύνη για την δολοφονία του Φύσσα στην Αριστερά που τάχα πρώτη άνοιξε τον «κύκλο της βίας» και τώρα «θερίζει τους καρπούς» αυτής της στάσης. Το απόγευμα της 18 Σεπτέμβρη στο Κερατσίνι τα ΜΑΤ συνεργάζονταν σε κοινή θέα με το τάγμα εφόδου της Νίκαιας στις επιθέσεις ενάντια στους διαδηλωτές. Στα κανάλια οι σύμβουλοι του πρωθυπουργού εξακολουθούσαν να χαριεντίζονται ανοιχτά με τους βουλευτές της Χρυσής Αυγής. Με την ελπίδα το όλο θέμα να ξεφουσκώσει ο Παπούλιας απηύθυνε κάλεσμα ενότητας προς τις δυνάμεις του λεγόμενου «συνταγματικού τόξου» – με τον Βορίδη (20/9) να αναρωτιέται αν το ΚΚΕ ανήκει στο «συνταγματικό τόξο» και να υποστηρίζει ότι τα εγκλήματα της Χ.Α είναι «πλημμελημματικού χαρακτήρα»! Ο Δένδιας έριχνε κλεφτές ματιές στα κλειδαμπαρωμένα συρτάρια με τις 32 δικογραφίες της Χ.Α.

Η απάντηση σε όλες αυτές τις μεθοδεύσεις – είτε κουκουλώματος είτε εκτόνωσης – ήρθε τελικά στις 25 Σεπτέμβρη, με την δεύτερη μέρα της 48ωρης απεργίας της ΑΔΕΔΥ να μετατρέπεται σε αντιφασιστική πανελλαδική απεργία. Στο αντιφασιστικό συλλαλητήριο το απόγευμα στο Σύνταγμα καλούν πλήθος συνδικάτα.

Η ΚΕΕΡΦΑ, η ΑΝΤΑΡΣΥΑ, η ΑΚ, το Δίκτυο και άλλες οργανώσεις απευθύνουν ανοιχτό κάλεσμα η συγκέντρωση να πάει πορεία στα γραφεία της Χρυσής Αυγής στη Μεσογείων. Τότε χιλιάδες αγωνιστές, εργαζόμενοι, φοιτητές και νέοι αγνόησαν τις απαγορεύσεις του Δένδια και του Σαμαρά. Αγνόησαν τις νουθεσίες της ηγεσίας του ΣΥΡΙΖΑ που καλούσε τον κόσμο να μείνει στο Σύνταγμα γιατί επίκεινται «προβοκάτσιες» και χρειάζεται «αυτοσυγκράτηση». Αγνόησαν, επίσης, τα καλέσματα του ΚΚΕ που έκανε διαδήλωση τρεις ώρες νωρίτερα από την κανονική συγκέντρωση. Τουλάχιστον πενήντα χιλιάδες αντιφασίστες-τριες διαδήλωσαν στα γραφεία της Χρυσής Αυγής – ανάμεσά τους η ΠΟΣΠΕΡΤ, η ΠΟΕ-ΟΤΑ, εκπαιδευτικοί, νοσοκομειακοί, φοιτητές- με κεντρικό σύνθημα «ο Παύλος ζει! Τσακίστε τους Ναζί!».

Αυτές οι μεγάλες διαδηλώσεις που κυριολεκτικά μυρίζουν “Δεκέμβρη”, έστειλαν το μήνυμα στην κυβέρνηση ότι το αντιφασιστικό κίνημα δεν είναι διατεθειμένο να κάνει πίσω, δεν πρόκειται να ανεχθεί άλλο τους νεοναζί και την προστασία τους. Και επιπλέον δεν υπάρχει και καμιά οργανωμένη δύναμη που να μπορεί να το «νουθετήσει». Ετσι στις 28 Σεπτέμβρη ο Σαμαράς βαφτίζει την ανάγκη φιλοτιμία και η κυβέρνηση και τα δικαστήρια που επί χρόνια κάλυπταν την Χ.Α κάνουν την κωλοτούμπα και διατάζουν τις συλλήψεις του Μιχαλολιάκου και των υπόλοιπων νεοναζί.

Το συμπέρασμα που αρχίζουν να εξάγουν διαφόρων ειδών παπαγαλάκια είναι ότι «τώρα πια η πρωτοβουλία περνάει στην πλευρά του Σαμαρά».

5-6 Οκτώβρη, οργανώνοντας το αντιφασιστικό κίνημα

Η Διεθνής Αντιφασιστική Συνάντηση που έγινε μια βδομάδα αργότερα στις 5-6 Οκτώβρη στο γήπεδο του Ρουφ στην Αθήνα ήταν μια πρωτοβουλία της ΚΕΕΡΦΑ ξεκινημένη ήδη από την άνοιξη του 2013, καθώς σε μια σειρά από χώρες της Ευρώπης χτύπησε το καμπανάκι της φασιστικής απειλής και η ανάγκη για μια κοινή απάντηση στα ακροδεξιά και φασιστικά κόμματα μπροστά στις ευρωεκλογές.

Οι διεθνείς αντιπροσωπείες που πήραν μέρος – με πιο γνωστά το «United Against Fascism» και το συνδικάτο «Unite» από την Βρετανία, την «Ενότητα ενάντια στον φασισμό και τον ρατσισμό» από την Καταλονία – αποφάσισαν την παγκόσμια μέρα δράσης στις 22 Μάρτη. Στους μήνες που ακολούθησαν σε αυτήν την προσπάθεια εντάχτηκαν πλήθος σωματείων και συλλογικοτήτων. Στο χορό μπήκε και η Γαλλία, καθώς στο Παρίσι, η καμπάνια απλώθηκε στους “Sans papier”, σε αριστερά συνδικάτα και μαθητικές οργανώσεις, ενώ σε άλλες πόλεις η πρωτοβουλία ήρθε από antifa και αναρχικές ομάδες.

Στις 5-6 Οκτώβρη στο γήπεδο του Ρουφ αποφασίστηκε και κάτι άλλο, εξίσου σημαντικό: Η ανάγκη το αντιφασιστικό κίνημα – χωρίς καμιά απολύτως

αυταπάτη για τους «θεσμούς» – να γίνει το ίδιο πολιτική αγωγή στις δίκες των δολοφόνων της Χρυσής Αυγής. Αυτή η προσπάθεια έξι μήνες μετά έχει αποφέρει καρπούς. Αρχικά ήρθε η καταδίκη του τάγματος εφόδου στην Πλατεία Αμερικής όπου αναγνωρίστηκε το ρατσιστικό κίνητρο. Ακολούθησε η καταδίκη του τάγματος εφόδου της Μεταμόρφωσης που στις 10 και 22 Σεπτέμβρη 2012 επιχείρησε σωρεία δολοφονικών επιθέσεων με μαχαίρια, εμπρησμούς. Ο Κοντομούς τιμωρήθηκε με 14 χρόνια. Στις 15 Απρίλη ήρθε η καταδίκη σε ισόβια και 32 μήνες χωρίς ελαφρυντικά των δύο δολοφόνων του Σαχζάτ Λουκμάν. Την ώρα που γράφοντας αυτές οι γραμμές σε εξέλιξη βρίσκεται η δίκη των νεοναζί που επιτέθηκαν και μαχαίρωσαν τον μαθητή στο Παλαιό Φάληρο.

Οι δύο αυτές καμπάνιες ήταν η απάντηση στον κίνδυνο μέσα στο αντιφασιστικό κίνημα να κυριαρχήσει η αδράνεια και η αναμονή, μιας και η «πρωτοβουλία» είχε περάσει πλέον στο Σαμαρά, στο κοινοβούλιο, τα δικαστήρια, στους επίσημους «θεσμούς». Και υπήρξε αυτός ο κίνδυνος. Μόλις λίγες μέρες πριν στις 2 Οκτώβρη ο Αλέξης Τσίπρας, πρώτος-πρώτος έστειλε ένα τέτοιο μήνυμα δηλώνοντας σχετικά με την Χ.Α ότι «έχει απόλυτη εμπιστοσύνη στην ελληνική δικαιοσύνη». Υπήρξαν και άλλες απόψεις που έσπρωχναν στην αναμονή και την αδράνεια. «Να μην υπερτονίσουμε την επιτυχία ότι ο Μιχαλολιάκος είναι φυλακή γιατί έτσι βοηθάμε τον Σαμαρά να παριστάνει τον διώκτη» έλεγε μια άποψη. Αλλοι τάχτηκαν συνολικά ενάντια στην διώξεις των νεοναζί επιχειρηματολογώντας ότι έτσι θα ενισχυθεί το «αντισυστημικό» τους προφίλ.

Όμως αυτό που εμπόδισε τελικά τον Σαμαρά να παριστάνει τον «διώκτη των νεοναζί», που εμπόδισε την προσπάθεια της Χ.Α να ενισχύσει το «αντισυστημικό» της προφίλ και κράτησε ζωντανό το αντιφασιστικό κίνημα στους δρόμους τους τελευταίους μήνες ήταν αυτές οι καμπάνιες διαρκείας που κινητοποίησαν χιλιάδες κόσμου – σε συνδυασμό και με μια άλλη εξέλιξη: Μέσα στο ίδιο διάστημα το αντιφασιστικό κίνημα συνδέθηκε στην πράξη με την μάχη ενάντια στον ρατσισμό.

Οι μαζικές διαμαρτυρίες ενάντια στα Φαρμακονήσια, η καμπάνια ενάντια στα στρατόπεδα συγκέντρωσης στην Βόρειο Ελλάδα, ο συνεχιζόμενος αγώνας των μεταναστών εργατών – από την Μανωλάδα μέχρι τις εταιρίες ανακύκλωσης στην Αθήνα – ανέδειξαν πόσο δίκιο είχε η ΚΕΕΡΦΑ όταν υποστήριζε από την αρχή ότι η πάλη ενάντια στον φασισμό είναι αλληλένδετη με την πάλη για κατάργηση της Φρόντεξ, με την πάλη για ανοιχτά σύνορα για τους εργάτες, κατάργηση των στρατοπέδων, σύγκρουση με την Ευρωπαϊκή Ενωση και τη νέα «Festung Europa» που έχει επιβάλει.

Το αντιφασιστικό κίνημα συνδέθηκε στην πράξη με την μάχη ενάντια στον ρατσισμό

Επί χρόνια μια σειρά από αντιφασιστικές οργανώσεις θεωρούσαν ότι το να ανοίγει κανείς ζητήματα ρατσισμού (όπως και το να κάνει αντισυγκεντρώσεις στους φασίστες), «μειώνει την εμβέλεια» του αντιφασιστικού κινήματος. Οι επίσημες γραμμές του ΣΥΡΙΖΑ και του ΚΚΕ αποδέχονταν ουσιαστικά την μετανάστευση ως «πρόβλημα» προτείνοντας σαν μόνη λύση την κατάργηση του Δουβλίνου – που αφορά τους μετανάστες που θέλουν να φύγουν και όχι αυτούς που θέλουν να μείνουν στην Ελλάδα. Χρειάστηκε αρκετή επιμονή για να γίνει η σύνδεση της μάχης ενάντια στον φασισμό με τον αγώνα ενάντια στον θεσμικό ρατσισμό, μια επιμονή που έχει αρχίσει να αποδίδει κάποιους καρπούς αλλά έχει ακόμα δρόμο να διανύσει.

Εκλογές

Μπροστά στις τριπλές εκλογές, ο κίνδυνος της αναμονής, της αδράνειας και τις υποτίμησης δεν έχει τελειώσει. Η Νέα Δημοκρατία σε όλες της τις εκδοχές και διασπάσεις παίζει το χαρτί του ρατσισμού. Στο Δήμο Αθήνας, ο Κακλαμάνης και ο Σπηλιωτόπουλος στηρίζουν την προεκλογική τους εκστρατεία ο πρώτος υιοθετώντας τα ορφανά της επιτροπής των χρυσαυγιτών και την «προστασία» της παιδικής χαράς του Αγίου Παντελεήμονα και ο δεύτερος οργανώνοντας καμπάνια ενάντια στο χτίσιμο θρησκευτικού χώρου λατρείας για τους χιλιάδες μουσουλμάνους που ζουν στην Αττική. Η Νέα Δημοκρατία και τα τσιράκια της στα ΜΜΕ παίζουν τώρα το χαρτί του εθνικισμού προσπαθώντας να βάλουν στο στόχαστρο την μειονότητα στην Θράκη.

Γι' αυτό κάνουν λάθος όσοι θεωρούν ότι ξεμπερδέψαμε με την Χρυσή Αυγή. Η ακροδεξιά ατζέντα του Σαμαρά που από την μια όψη έχει τον ρατσισμό και τον εθνικισμό και από την άλλη την επίθεση στην Αριστερά σε συνδυασμό με την επερχόμενη εκλογική κατάρρευση όλων των μνημονιακών δυνάμεων και κυρίως της Νέας Δημοκρατίας θα εξακολουθήσουν να λειτουργούν ενισχυτικά στην απεγνωσμένη προσπάθεια των νεοναζί της Χρυσής Αυγής να μείνουν όρθιοι.

Ένα από τα βασικά καθήκοντα της Αριστεράς μπροστά στις ευρωεκλογές, τις δημοτικές και περιφερειακές εκλογές είναι να κρατήσει ανοιχτό το αντιφασιστικό μέτωπο απαιτώντας να μπούνε στην φυλακή οι νεοναζί της Χρυσής Αυγής – και μάλιστα πριν τις εκλογές. Να δώσει καθαρές απαντήσεις στην ρατσιστική υστερία της άρχουσας τάξης ότι για την δυστυχία δεν φταίνε οι μετανάστες αλλά ο καπιταλισμός. Να κρατήσει καθαρούς τους δρόμους και τις γειτονιές της Αθήνας, της Θεσσαλονίκης, των πόλεων και των χωριών όλης της χώρας από τους νεοναζί που θέλουν να νομιμοποιήσουν ξανά την παρουσία τους. Σε αυτήν ακριβώς την κατεύθυνση ήδη έχει ξεκινήσει η προεκλογική καμπάνια της ΚΕΕΡΦΑ κάτω από το σύνθημα «Κάθε ψήφος στην Χρυσή Αυγή είναι ένα μαχαίρι στα χέρια των νεοναζί» που καλεί σε συσπείρωση και ενεργητική συμμετοχή κάθε αντιφασίστρια και αντιφασίστα.

Αυτή η προσπάθεια συνεχίζεται και μέσα στη προεκλογική περίοδο, δίπλα στη στήριξη των απεργιών και κάθε αγώνα που ξεσπάει, φτάνοντας δρόμο-δρόμο, πόρτα πόρτα, σε κάθε σπίτι, σε κάθε γειτονιά που οι ναζιστικές συμμορίες της Χ.Α υπό την προστασία της ΕΛ.ΑΣ είχαν μετατρέψει σε ρατσιστικά γκέτο, στη Νίκαια, στον Αγιο Παντελεήμονα. Το Σάββατο των Βαϊων, πολυμελές κλιμάκιο της τοπικής επιτροπής της ΑΝΤΑΡΣΥΑ, της ΚΕΕΡΦΑ και της Ανταρσίας στις Γειτονιές της Αθήνας για τρεις περίπου ώρες περιόδευσε στην Βικτώρια, την λαϊκή της Αλκαμένους, την Αχαρνών φτάνοντας μέσα στην πλατεία του Αγίου Παντελεήμονα για να έρθει αντιμέτωπο με την θερμή υποδοχή ντόπιων και μεταναστών.

Οι επόμενες μήνες μπορούν να εξελιχθούν σε κόλαφο όχι μόνο για την συγκυβέρνηση Σαμαρά και την ρατσιστική της ατζέντα, αλλά και για τους νεοναζί της Χρυσής Αυγής. Αμέσως επόμενο βήμα, δίπλα στην μάχη για το μαύρισμα των μνημονιακών δυνάμεων και της ψήφου στην ΑΝΤΑΡΣΥΑ να δώσουμε την μάχη και για την εκλογική ήττα των νεοναζί. ■

Πρωτομαγιά 1975 στη Λισαβώνα

Πορτογαλία: 40 χρόνια από την "Επανάσταση των Γαρυφάλλων"

Ο **Νίκος Λούντος** θυμίζει την επανάσταση που συγκλόνισε την Πορτογαλία.

40 χρόνια μετά τις 25 Απρίλη του 1974, η επέτειος της πορτογαλικής επανάστασης μας θυμίζει πως μέσα σε συνθήκες κρίσης και αστάθειας, μπορούν να ανοίξουν οι προοπτικές της πιο ριζοσπαστικής αλλαγής, ακόμη και εκεί που η παραμικρή αλλαγή μοιάζει αδύνατη. Μια χώρα στην οποία κυβερνούσε ένα φασιστικό καθεστώς σχεδόν μισό αιώνα, όπου τα πολιτικά κόμματα ήταν απαγορευμένα, δεν υπήρχε ελευθερία του Τύπου, ο συνδικαλισμός βρισκόταν στα χέρια κρατικών και παρακρατικών οργανώσεων και οι πολιτικοί αντιφρονούντες κατέληγαν σε φυλακές- κολαστήρια στα νησιά του Πράσινου Ακρωτηρίου στην Αφρική, πέρασε ξαφνικά σε μια φρενήρη επαναστατική διαδικασία, με τις εφημερίδες να περνάνε στον έλεγχο των εργαζόμενων, τους εργάτες να επιβάλουν κρατικοποιήσεις των επιχειρήσεων, την αριστερά να ηγεμονεύει την πολιτική ζωή, και τους πολιτικούς της δεξιάς να αναγκάζονται να δίνουν όρκους πίστης στο σοσιαλισμό.[1]

Η "25η Απρίλη" από μόνη της ήταν ένα πραξικόπημα. Λίγο μετά τα Μεσάνυχτα, μερικές στρατιωτικές μονάδες που είχαν συντονιστεί συνομωτικά παίρνουν το σύνθημα και καταλαμβάνουν το αρχηγείο του στρατού, αεροδρόμια, τους τηλεοπτικούς και τους ραδιοφωνικούς σταθμούς. Ο κόσμος που βγήκε το πρωί να πάει στη δουλειά του δεν πολυκαταλάβαινε γιατί τα άρματα μάχης και οι φαντάροι βρίσκονταν στους δρόμους. Ούτε και οι ίδιοι οι φαντάροι ήξεραν καλά καλά.[2] Η όλη επιχείρηση είχε υλοποιηθεί από μια οργάνωση αξιωματικών του στρατού, το MFA (Κίνημα Ενόπλων Δυνάμεων), που τον Απρίλη του '74 υπολογίζεται ότι είχε 300-400 μέλη. Η ηγεσία του MFA, ακόμη και τα πιο ριζοσπαστικά της μέλη, ούτε που πίστευαν ότι στις 25 Απρίλη θα έπαιρναν την εξουσία της χώρας.

Όμως το "ακλόνητο" καθεστώς κατέρρευσε σαν χάρτινος πύργος με μόλις έξι νεκρούς, οι πέντε από τους οποίους από σφαίρες πρακτόρων που βρέθηκαν πανικόβλητοι περικυκλωμένοι από διαδηλωτές στα κεντρικά της μυστικής αστυνομίας.[3] Οι εσωτερικές διαιρέσεις και τα αδιέξοδα στο εσωτερικό της άρχουσας τάξης είχαν δημιουργήσει μια κατάσταση στην οποία κανείς δεν ήταν διατεθειμένος να παλέψει για τη σωτηρία της κληρονομιάς του δικτάτορα Σαλαζάρ και του Καετάνο που τον είχε διαδεχθεί. Ένα μήνα πριν από τις 25 Απρίλη, η αναταραχή στα ηγετικά κλιμάκια είχε γίνει πασιφανής, όταν ένας στρατηγός – παλιός φασίστας – , ο Αντόνιο ντε Σπίνολα, δημοσίευσε το κείμενο "Η Πορτογαλία και το μέλλον", στο οποίο υποστήριζε πως έπρεπε να μπει ένα τέλος στους πολέμους που διεξήγε ο πορτογαλικός στρατός σε βάρος των αποικιακών κινημάτων στην Αφρική.

Αντίφαση

Ο πορτογαλικός καπιταλισμός είχε να αντιμετωπίσει την αντίφαση να είναι ο πιο καθυστερημένος της Δυτικής Ευρώπης και ταυτόχρονα ο μόνος που διατηρούσε τις αφρικανικές αποικίες. Η καταστολή των απελευθερωτικών κινημάτων στην Αγκόλα, τη Μοζαμβίκη και τη Γουϊνέα Μπισάου κατανάλωναν ένα μεγάλο μέρος των οικονομικών δυνατοτήτων, την ίδια στιγμή που όλο και μεγαλύτερα τμήματα της άρχουσας τάξης έβλεπαν την ανάγκη αναδιάρθρωσης στην οικονομία και συμμετοχή στις νέες μοιρασιές που άνοιγε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Οι πόλεμοι στην Αφρική δεν ήταν μόνο οικονομικό βάρος αλλά και πολιτικό. Όλο και περισσότεροι στρατιωτικοί έβλεπαν ότι η σφαγή δεν είχε τέλος και άρχιζαν να ριζοσπαστικοποιούνται, υπογράφοντας συλλογικά αιτήματα προς την κυβέρνηση και απειλώντας με ανταρσίες. Ισχυροί καπιταλιστές και το πιο σκεπτόμενο τμήμα της στρατιωτικής ηγεσίας κατέληγαν στο ίδιο συμπέρασμα: η ανάγκη εκσυγχρονισμού σημαίνει πως οι πόλεμοι πρέπει να τελειώνουν. Μ' αυτή τη λογική, το MFA ανατρέποντας τον δικτάτορα Καετάνο παρέδωσε την εξουσία στον Σπίνολα, ο οποίος σχημάτισε μια κυβέρνηση στρατωτικών.

Όλα αυτά ήταν οι σχεδιασμοί των "από πάνω". Όμως, για τον απλό κόσμο η αλλαγή ήταν μια ευκαιρία που δεν έπρεπε να παραμείνει μια παράδοση εξουσία από έναν φασίστα σε άλλον. Η εισβολή των εργατών και των εργατριών στο προσκήνιο έγινε με μια ταχύτητα που δεν άφησε τίποτα όρθιο. Την Πρωτομαγιά, ούτε μια βδομάδα μετά το πραξικόπημα, η Πορτογαλία ήταν μια τελείως διαφορετική χώρα. Στους δρόμους βάδιζαν δεκάδες χιλιάδες εργάτες με κόκκινα πανό και συνθήματα για το σοσιαλισμό, έχοντας μπροστά μπροστά τα στελέχη της Αριστεράς που έβγαιναν από την παρανομία ή επέστρεφαν από την εξορία. Η στρατιωτική ηγεσία δεν είχε προβλέψει ότι η κατάρρευση των φασιστικών κρατικών μηχανισμών θα σήκωνε το καπάκι μιας κοινωνίας που έβραζε. Μέσα σε μια-δυο μέρες εξελισσόταν ήδη ένα πανηγύρι των καταπιεσμένων. Η PIDE (η μυστική αστυνομία που ήταν ο σημαντικότερος μηχανισμός καταστολής) διαλυόταν και στελέχη της περνούσαν υπό επίσημη ή ανεπίσημη "κράτηση", ο κόσμος απελευθέρωνε πολιτικούς κρατούμενους μπαίνοντας μέσα στις φυλακές, φτωχές οικογένειες που ζούσαν σε παράγκες στα περίχωρα των πόλεων άρχισαν να καταλαμβάνουν μαζικά δημόσια κτίρια, εφημερίδες της δικτατορίας σφραγίστηκαν. Μέσα σε δυο βδομάδες, πάνω από 2.000 κατοικίες βρίσκονταν κατειλημμένες σε ολόκληρη τη χώρα, δίνοντας τη βάση για ένα κίνημα επιτροπών κατοίκων που θα γιγανωθεί τους επόμενους δεκαοχτώ μήνες.[4] Και το πιο σημαντικό, στους χώρους δουλειάς η εργατική τάξη οργανώθηκε, έφτιαξε καινούργια συνδικάτα και επιτροπές παντού. Μέσα σε μερικές βδομάδες το συντονιστικό Ιντερσιντικάλ (που είχε ιδρυθεί στην παρανομία το 1969) έφτασε από 20 σωματεία στα 200.

Ήταν η ώρα να ειπωθούν και να γίνουν πράξη όλα αυτά για τα οποία η δικτατορία εξασφάλιζε ότι τα στόματα θα παρέμεναν κλειστά. Μια περιγραφή των πρώτων ημερών μάς λέει: *"οι τραπεζοϋπάλληλοι αρχίζουν να ελέγχουν την έξοδο κεφαλαίων από τις τράπεζες στις 29 του Απρίλη και οργανώνουν απεργιακές φρουρές. Την ίδια μέρα οι υπάλληλοι γραφείου καταλαμβάνουν το συνδικάτο και διώχνουν τη διοίκηση. Την επόμενη μέρα, διάφορα συνδικάτα καταλαμβάνουν το Υπουργείο Επιχειρήσεων και Κοινωνικής Ασφάλισης, το οποίο μετονομάζεται σε Υπουργείο Εργασίας. Την ίδια μέρα, 10 χιλιάδες φοιτητές συμμετέχουν σε γενική συνέλευση στο Πολυτεχνείο της Λισαβόνας ενώ οι εργαζόμενοι στα δημόσια έργα διώχνουν την διοίκηση του συνδικάτου και καταλαμβάνουν τα γραφεία. Ξεκινάει η απεργία στις δημόσιες συγκοινωνίες και ιδρύεται το Κίνημα για την Απελευθέρωση της Γυναίκας (MLM)".*[5]

Στις 15 Μάη, 8 χιλιάδες εργάτες των ναυπηγείων Λισνάβε καταλαμβάνουν το χώρο δουλειάς. Μέσα στο Μάη *"200 χιλιάδες εργάτες θα συμμετάσχουν σε απεργίες σε 158 διαφορετικούς χώρους δουλειάς. Σε μια προσπάθεια να καθησυχάσει τους εργάτες, το καθεστώς παραχώρησε 30% αύξηση στον κατώτατο μισθό και απέλυσε 1000 διευθυντές επιχειρήσεων με φασιστικές διασυνδέσεις".*[6]

Άρχισαν να ξεσπάνε απεργίες που αφενός διεκδικούσαν τα επί μέρους αιτήματα, αφετέρου διεκδικούσαν "σανεαμέντο" – καθάρισμα από τους φίλους της χούντας, είτε αυτό σήμαινε ασφαλίτες, επιστάτες, στημένους συνδικαλιστές, είτε το ίδιο το αφεντικό.

Η διαδικασία του "σανεαμέντο" επεκτάθηκε από τα σχολεία και τα Πανεπιστήμια μέχρι τα ΜΜΕ, όπου πήρε μια εντυπωσιακή μορφή. Το ραδιόφωνο Ρενασένσα (Αναγέννηση) που ήταν η επίσημη φωνή της Καθολικής Εκκλησίας πέρασε στον έλεγχο των εργαζόμενων. Μετά από κάποιες πρώτες κόντρες, η παλιά διοίκηση αναγκάστηκε να εγκαταλείψει και το πρόγραμμα άρχισε να καθορίζεται από εκλεγμένη επιτροπή. Όχι μόνο το πρόγραμμα. Στην πρώτη γενική συνέλευση αποφασίστηκε ότι επιστρέφουν στη δουλειά τους δυο δημοσιογράφοι που είχαν απολυθεί για πολιτικούς λόγους, ο ένας από αυτούς ως αγωνιστής της άκρας αριστεράς, επίσης συμφωνήθηκε να επιστρέψουν στα καθήκοντά τους δημοσιογράφοι που είχαν παραγκωνιστεί για παρόμοιους λόγους. Οι ανακοινώσεις των γενικών συνελεύσεων – όπου για παράδειγμα ξεκαθαριζόταν ότι πλέον το ραδιόφωνο μπαίνει στην υπηρεσία του λαού και δεν θα γίνεται δεκτή καμιά λογοκρισία – αποστέλλονταν στον... Πατριάρχη της Λισαβόνας.[7] Η Ρενασένσα θα γίνει "η φωνή του κάθε αγωνιστή" με τον τρόπο που έγινε η ΕΡΤ 40 χρόνια μετά. Έξω από τα κεντρικά του σταθμού υπήρχε ανοιχτό μικρόφωνο όπου κάθε διαδήλωση που περνούσε έπαιρνε το λόγο για να μιλήσει για τα αιτήματα του εργατικού χώρου και να ζητήσει τη συμπαράσταση. Μια αντίστοιχη εμπειρία θα εξελιχθεί τους επόμενους μήνες στην εφημερίδα Ρεπούμπλικα.

Τα κόμματα της Αριστεράς

Είναι προφανές ότι οι φιλοδοξίες των στρατιωτικών για μια ελεγχόμενη μεταπολίτευση και οι φιλοδοξίες των εργατών κινούνταν σε αντιδιαμετρικές κατευθύνσεις. Πώς αποφάσισαν ο Σπίνολα και οι φίλοι του να κινηθούν ώστε να βάλουν φρένο στους εργάτες; Παραδόξως αρχικά το μόνο εργαλείο που είχαν ήταν το Σοσιαλιστικό (PS) και το Κομμουνιστικό Κόμμα (PCP). Το PS ήταν ακόμα μια μικρή οργάνωση και ο ηγέτης του, Μάριο Σοάρες, βρισκόταν σε επαφή με τον Σπίνολαν.[8] Φαίνεται ότι ήταν αυτός που έπεισε τον Σπίνολα (παρά την αναμενόμενη αλλεργία που θα είχε προς του κομμουνιστές και τις ανησυχίες της αμερικάνικης πρεσβείας) ότι χωρίς το PCP στην κυβέρνηση δεν υπάρχει ελπίδα ηρεμίας στη χώρα. Το PCP ήταν το μοναδικό σημαντικό πολιτικό κόμμα στην Πορτογαλία τον Απρίλη. Είχε εμπειρία δράσης στην παρανομία, κύρος αντίστασης στη δικτατορία και 2-3 χιλιάδες μέλη τα οποία μέσα σε ένα χρόνο είχαν φτάσει τις 100 χιλιάδες.[9] Ο ίδιος ο Σπίνολα λέει: *"από*

όλες εκείνες τις δυνάμεις που περιστρέφονταν γύρω από τις 25 Απρίλη, το μοναδικό κόμμα με ένα παρελθόν, εμπειρία και πολιτική κατάρτιση ήταν το PCP. Με τρόπο που στην κυβέρνηση ήταν αυτό το μόνο που είχε αρκετή πολιτική εμπειρία για να επιτύχει τους στόχους του".[10]

Το ερώτημα είναι ποιοι ήταν αυτοί οι στόχοι του PCP; Ο Κρις Χάρμαν συγκρίνει την στρατηγική του με αυτή των σταλινικών ΚΚ στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο *"που είχαν χτίσει τη δύναμή τους συγκρατώντας τους εργατικούς αγώνες παίρνοντας σαν αντάλλαγμα θέσεις στον κρατικό μηχανισμό και στη συνέχεια χρησιμοποίησαν αυτές τις θέσεις για να πετάξουν έξω την παλιά αστική τάξη, εγκαθιδρύοντας κρατικό καπιταλισμό".*[11] Παίρνοντας δύο υπουργούς, ελέγχοντας τις δομές του συνδικαλιστικού κινήματος, έχοντας επιρροή στα ΜΜΕ και προωθώντας φιλικούς προς το Κόμμα στρατιωτικούς στο εσωτερικό του MFA, το PCP έβαζε πλώρη να γίνει η ηγεμονική πολιτική δύναμη. Το PCP αντιμετωπίζει ως βασικό καθήκον να σταματήσει τις ανεξέλεγκτες απεργίες που μπορούσαν να εκτροχιάσουν αυτόν τον σχεδιασμό.

Χαρακτηριστική ήταν η επίθεση στην απεργία των 25.000 ταχυδρομικών που ξεκίνησε στις 18 Ιούνη: *"Οργανώθηκαν απεργιακές φρουρές, οικονομική και ιατρική βοήθεια προς τις φτωχότερες οικογένειες και ετοίμασαν φυλλάδια για να εξηγήσουν τα αιτήματά τους στους άλλους εργάτες. Το PCP και η Ιντερσιντικάλ επιτέθηκαν στους απεργούς λέγοντας ότι 'θέλουν να γίνουν προνομιούχα ομάδα σε βάρος της μάζας του πληθυσμού'. Η προσβολή συνοδεύτηκε από βία. Στις 19 Ιούνη η κυβέρνηση κάλεσε το στρατό".*[12] Για το PCP, οι εθνικοποιήσεις των επιχειρήσεων ήταν βήμα για μεγαλύτερη παραγωγικότητα, όχι για να ικανοποιηθούν τα αιτήματα των εργατών, πόσω μάλλον για να επιβληθεί εργατικός έλεγχος. Το κάλεσμα του κόμματος ήταν για περισσότερη δουλειά: *"Η πολιτική εθνικοποίησης των βασικών τομέων και απαλλοτρίωσης των μεγάλων λατιφούντιων, ως μορφές οικονομικής δημοκρατίας με στόχο το σοσιαλισμό, πρέπει να αντιστοιχεί σε μια νέα ηθική στην εργασία. Μια γενικευμένη και εξωπραγματική διεκδικητική δράση που θα θέσει σε κίνδυνο την βιωσιμότητα των εθνικοποιημένων επιχειρήσεων (...) και τις απαιτήσεις της εθνικής παραγωγής (...) θα ήταν μια δράση αντίθετη στη στερέωση της επαναστατικής διαδικασίας που μόνο την αντίδραση θα εξυπηρετούσε".*[13]

Η στρατηγική κατάκτησης του κράτους φαίνεται αρχικά να λειτουργεί. Τον Ιούλη μια κρίση οδηγεί σε νέα κυβέρνηση και πρωθυπουργός αναλαμβάνει ο στρατηγός Βάσκο Γκονσάλβες, ο οποίος θεωρείται πολιτικός φίλος του PCP. Η ενδυνάμωση του κόμματος και η αριστερή στροφή της κυβέρνησης ήταν έκφραση της ριζοσπαστικοποίησης και του κύματος των εργατικών αγώνων. Ήταν ταυτόχρονα όμως και ευκαιρία για ακόμη μεγαλύτερη πίεση πάνω στην εργατική πρωτοπορία. Οι νόμοι για τις απεργίες που πέρασε με το καλημέρα ο Γκονσάλβες ήταν έκφραση αυτής της αντίφασης. Από τη μια νομιμοποιήθηκαν επισήμως οι απεργίες για μισθολογικά αιτήματα, από την άλλη απαγορεύτηκαν οι πολιτικές απεργίες και οι απεργίες συμπαράστασης.[14]

Όμως η εργατική τάξη της Πορτογαλίας δεν υπάκουσε στο ρυθμό που ήθελε να της επιβάλει η "αριστερή" κυβέρνηση. 5000 εργάτες των ναυπηγείων αγνοούν τις απαγορεύσεις και διαδηλώνουν στη Λισαβόνα στα τέλη Αυγούστου. Στον ιδιωτικό τομέα, όπου τα αφεντικά εγκαταλείπουν τις επιχειρήσεις κάτω από την πίεση των απεργιών και της κρίσης, η κατάληψη και ο εργατικός έλεγχος γίνεται ο κανόνας. Μια νέα, επαναστατική, αριστερά κάνει την εμφάνισή της και προσπαθεί να στηρίξει αυτό το ρεύμα. Ο ηγέτης του PCP, Άλβαρο Κουνιάλ δεν είχε παραλείψει το 1970 να γράψει ενα βιβλίο κόντρα στην πρωτοεμφανιζόμενη άκρα αριστερά "Μικροαστικός ριζοσπαστισμός με σοσιαλιστικό προσωπείο", το οποίο το PCP επανέκδοσε το 1974.[15] Όμως τα σταλινικά εγχειρίδια δεν ήταν αρκετά για να ξεδιαλύνουν τη σύγχυση στη βάση του PCP που πολλές φορές έβλεπε την ηγεσία να καταδικάζει απεργίες στις οποίες το ίδιο το κόμμα πρωταγωνιστούσε.

Πραξικοπήματα

Με αυτή την εντελώς ασταθή πολιτική ισορροπία, η άρχουσα τάξη επιστράτευσε άλλα μέσα για να καθυποτάξει το κίνημα. Ο Σεπτέμβρης του 1974 και ο Μάρτης του 1974 ήταν οι δύο στιγμές όπου επιχειρήθηκε αντιδραστικό πραξικόπημα. Το αποτέλεσμα και στις δύο περιπτώσεις ήταν το αντίστροφο, όχι μόνο ήττα των πραξικοπηματιών αλλά ακόμη μεγαλύτερη ριζοσπαστικοποίηση και ένταση των αγώνων. Στα τέλη Σεπτέμβρη ο Σπίνολα κάλεσε τη "σιωπηλή πλειοψηφία" να βγει στο δρόμο. Σχεδίαζαν μια διαδήλωση 300 χιλιάδων ενάντια στις "μηχανορραφίες των κομμουνιστών", ενώ είχε ήδη μοιράσει όπλα σε φασίστες με στόχο προβοκάτσιες που θα έδιναν πάτημα για να παρέμβουν οι στρατηγοί. Η "σιωπηλή" διαδήλωση δεν έγινε ποτέ. Αντίθετα οργανώθηκε μια διαδήλωση των πιο μαχητικών τμημάτων της εργατικής τάξης μαζί με την επαναστατική αριστερά. Οι σιδηροδρομικοί και οι οδηγοί των λεωφορείων εγγυήθηκαν ότι δεν θα επέτρεπαν τη μεταφορά δεξιών διαδηλωτών στην πρωτεύουσα ενώ στους κεντρικούς δρόμους στήθηκαν οδοφράγματα.[16] Οι φαντάροι βρέθηκαν πλάι πλάι με τους εργάτες που μπλόκαραν το πραξικόπημα. Ο Σπίνολα ακύρωσε τη διαδήλωση και παραιτήθηκε από πρόεδρος.

Στις 11 Μάρτη του 1975 η απόπειρα πραξικοπήματος ήταν ακόμη πιο προετοιμασμένη. Δεξιοί αξιωματικοί κατέλαβαν στρατιωτικές βάσεις και βομβαρδίστηκαν θέσεις της αριστερής πτέρυγας του MFA. Η εργατική τάξη έδωσε ξανά την απάντηση: *"Οι εργάτες του Ράδιο Ρενασένσα (...) μετέδωσαν τα νέα. Στη Λισαβόνα οι εργάτες έκλεισαν τις τράπεζες και εμπόδισαν κάθε είσοδο. Τα μαγαζιά και τα γραφεία έκλεισαν το μεσημέρι και τα τηλέφωνα τέθηκαν εκτός λειτουργίας καθώς οι εργάτες έτρεξαν να συμμετάσχουν στις διαδηλώσεις και τα οδοφράγματα. Στο Μπαρέιρο, βιομηχανικό κέντρο νότια της Λισαβόνας, οι σειρήνες των εργοστασίων και της πυροσβεστικής δεν σταμάτησαν να ουρλιάζουν καθώς οι εργάτες έκαναν φρουρές και οδοφράγματα που σταματούσαν και*

Πορτογαλία, Πρωτομαγιά 1975

έλεγχαν όλα τα οχήματα. Στο Σακαβέμ (...) οι εργάτες έφτιαξαν ένα ισχυρό οδόφραγμα στον κεντρικό δρόμο, με τέσσερις μπουλντόζες και τόνους τσιμέντου. Ένας εκπρόσωπος της εργατικής επιτροπής (...) πήγε στο στρατόπεδο και ζήτησε να εξοπλιστούν οι εργάτες για να συμμετάσχουν στη μάχη".[17] Οι δεξιοί αξιωματικοί που θα έπαιρναν τα ηνία ξανά στα στρατόπεδα προτίμησαν να κάτσουν ήσυχοι και να περιμένουν να κοπάσει η μπόρα. Το πραξικόπημα κατέρρευσε. Ο Σπίνολα εγκατέλειψε τη χώρα, αρχικά για την Ισπανία του Φράνκο και στη συνέχεια βρήκε καταφύγιο στη χούντα της Βραζιλίας.

Άμεσο αποτέλεσμα της νίκης ήταν ένα νέο κύμα απεργιακής δράσης. Η κυβέρνηση του Γκονσάλβες προχωράει στο μεγαλύτερο πακέτο εθνικοποιήσεων. Υπολογίζεται ότι ανάμεσα στο Μάρτη του '75 και τον Ιούλη του '76, 244 ιδιωτικές επιχειρήσεις έγιναν δημόσιες, το πιο σημαντικό μέρος την άνοιξη του '75. Πετρέλαιο, ηλεκτρισμός, χημική βιομηχανία, καπνοβιομηχανία, ζυθοποιία, μεταφορές, χαλυβουργία, και άλλοι τομείς όπως και ένα μεγάλο μέρος του τραπεζικού τομέα πέρασαν στο δημόσιο.[18]

Τα αποτυχημένα πραξικοπήματα είχαν δύο επιπλέον επιπτώσεις που θα καθόριζαν την τύχη της πορτογαλικής επανάστασης. Πρώτον, οι καπιταλιστές απογοητευμένοι από την ανικανότητα των στρατηγών συγκέντρωσαν την υποστήριξή τους και τις ελπίδες τους για σταθεροποίηση της κατάστασης στο PS. Το PS είχε καταφέρει να μετατραπεί σε μαζικό κόμμα επισκιάζοντας το PCP – αρχικά μπορούσε να παρουσιάζεται ακόμη και στα αριστερά του PCP, υποστηρίζοντας απεργίες που το PCP καταδίκαζε. Όμως είχε καλύτερες διασυνδέσεις με το βαθύ κράτος και μετά το Μάρτη είναι το κόμμα που αναλαμβάνει να στήσει διαδηλώσεις της μεσαίας τάξης κατά του "ολοκληρωτισμού".

Η δεύτερη επίπτωση ήταν η εκτίναξη του κύρους του MFA και ιδιαίτερα της αριστερής του πτέρυγας που είχε ηγέτη τον Οτέλο ντε Καρβάλιο. Το MFA από τις 25 Απρίλη ήταν στα μάτια του κόσμου η οργάνωση που έκανε την επανάσταση. Παρότι παρουσιαζόταν "υπερκομματικό" και ενιαίο, σπαρασσόταν από τις ίδιες πολιτικές αντιπαραθέσεις που καθόριζαν ολόκληρη την πορτογαλική κοινωνία. Η δεξιά πτέρυγα έψαχνε κάποιο συμβιβασμό για να σταθεροποιηθεί η χώρα. Η αριστερή πτέρυγα ήθελε τη συνέχιση της διαδικασίας, βλέποντας το μαζικό κίνημα ως στήριγμα σε αυτή την προσπάθεια. Το ένοπλο τμήμα του MFA, το COPCON, βρισκόμενο κάτω από τον έλεγχο της αριστερής πτέρυγας, παρότι είχε αρχικά δημιουργηθεί με υπογραφή του ίδιου του Σπίνολα ως εργαλείο καταστολής των απεργιών, είχε εξελιχθεί στο ακριβώς αντίθετο, με τους φαντάρους και αρκετούς αξιωματικούς να συναδελφώνονται με τους εργάτες και να μην υπακούν στις πιέσεις της κυβέρνησης. Ο συντονισμός των αριστερών αξιωματικών με τους εργάτες κατά των πραξικοπηματιών είχε δικαιώσει την πτέρυγα του Οτέλο. Είχε γίνει φανερό ότι αν είχαν αφήσει τη δεξιά πτέρυγα να κάνει συμβιβασμούς θα είχαν καταλήξει στη φυλακή ή να ξαναπολεμάνε στην Αφρική.

Οι ελπίδες στην αριστερή πτέρυγα του MFA θα μετατραπούν στη αχίλλειο πτέρνα της πορτογαλικής επανάστασης. Στις πρώτες δημοκρατικές εκλογές, στις 25 Απρίλη του '75, το PS θα έρθει πρώτο με 38%. Το PCP συγκέντρωσε 12,5% (μαζί με το Πορτογαλικό Δημοκρατικό Κίνημα με το οποίο ήταν σε συμμαχία είχαν σχεδόν 17%) και γύρω στο 4% τα ψηφοδέλτια της επαναστατικής αριστεράς.[19] Το PS θα εκμεταλλευτεί την εκλογική του δύναμη και τον Ιούλη του θα παραιτηθεί από την κυβέρνηση συμπαρασύροντας και το κόμμα της δεξιάς. Αφορμή ήταν η άρνηση του COPCON να επιβάλει την τάξη στους εργαζόμενους της εφημερίδας Ρεπούμπλικα, οι οποίοι είχαν διώξει το "σοσιαλιστικό" αφεντικό.[20] Για το PS αυτό ήταν απόδειξη της "δικτατορίας" του Οτέλο ντε Καρβάλιο. Η κυβέρνηση πέρασε εξολοκλήρου στα χέρια του MFA.

Η εργατική τάξη περίμενε μια συνολική πολιτική λύση από πλευράς του MFA. Η επαναστατική αριστερά συγκέντρωνε τις ελπίδες της στην αριστερή πτέρυγα. Ταυτόχρονα δυνάμωναν οι φωνές που κινδυνολογούσαν για "εμφύλιο πόλεμο". Το "καυτό καλοκαίρι" όπως ονομάστηκε, οι απεργίες συνέχισαν τη δυναμική τους, ενώ στις περιοχές που το εργατικό κίνημα δεν ήταν τόσο ισχυρό οργανώνονταν επιθέσεις "αγανακτισμένων" ενάντια στα γραφεία του PCP. Το αποτέλεσμα ήταν η κυβέρνηση να καταρρεύσει και μαζί της ολόκληρο το MFA. Μια οργάνωση 400 αξιωματικών δεν μπορούσε για πολύ ακόμη να υποδύεται την επαναστατική πρωτοπορία. Η δεξιά πτέρυγα πήρε την πρωτοβουλία των κινήσεων. Το PCP κάτω από την πίεση αναγκάστηκε να προχωρήσει σε ένα ενιαίο μέτωπο με τις οργανώσεις της επαναστατικής αριστεράς και να καλέσει σε διαδηλώσεις, χωρίς όμως να αλλάζει στην ουσία τη στρατηγική του. Το Νοέμβρη η δεξιά πτέρυγα των αξιωματικών κατάφερε να εκδιώξει τον Οτέλο ντε Καρβάλιο και να απομονώσει την αριστερά. Η εργατική τάξη βρέθηκε απροετοίμαστη να δώσει μια μάχη βλέποντας αυτούς που περίμενε να δώσουν το σήμα της αντίστασης να μην το κάνουν. Τα δίκτυα των εργοστασιακών επιτροπών μέσα σε 18 μήνες είχαν δώσει τεράστιες μάχες αλλά δεν είχαν μετατραπεί σε μια ενιαία δύναμη που θα μπορούσε να αναδειχθεί σε εναλλακτική εξουσία. Η πολιτική δύναμη που θα είχε έναν τέτοιο προσατολισμό, σαν αυτόν που είχαν οι Μπολσεβίκοι στη Ρωσία το 1917, έλειπε από την Πορτογαλία. ■

Σημειώσεις

1. Το μεγαλύτερο κόμμα της Δεξιάς στην Πορτογαλία ακόμα και σήμερα αποκαλείται PSD (Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα) – κληρονομιά εκείνης της εποχής. Το 1976 έκανε μάλιστα και μια προσπάθεια να ενταχθεί στην Σοσιαλιστική Διεθνή – στην οποία όμως είχε ήδη ενταχθεί με φιλοδοξίες το Σοσιαλιστικό Κόμμα (PS). (Αναφέρεται στο Nancy Bermeo, "Redemocratization and Transition Elections: A Comparison of Spain and Portugal", *Comparative Politics*, τόμος 19, νο2 (Γενάρης 1987), σ. 217-218.
2. Peter Robinson, "Portugal 1974-1975", στο Colin Barker (επιμ.), *Revolutionary Rehearsals*, Haymarket, 2002, σ. 88.
3. Ronald Chilcote, *The Portuguese Revolution. State and Class in the Transition to Democracy*, Rowman & Littlefield, 2010, σ. 90.
4. Robinson, σ. 89.
5. Varela, Raquel, "Movimentos Sociais na Revolu o Portuguesa", ανακοίνωση στο 4ο συνέδριο της Ένωσης Ιστορικών του Παρόντος (Αλμερία, 2009), σ. 123.
6. Chris Harman, *The fire last time: 1968 and After*, Bookmarks, 1988, σ. 279.
7. Nelson Costa Ribeiro, "A R dio Renascen a na transi o de regime: Do 25 de Abril ao 25 de Novembro", *Lusitania Sacra*, 2η σειρά, τ. 12, σ. 283
8. Συνέντευξη με τον Σπίνολα, στο βιβλίο Jo o P. Guerra, Descoloniza ao Portugeuesa,, o regresso das Caravelas, Dom Quixote, 1996 (η συνέντευξη υπάρχει εδώ: http://www.espoliadosultramar.com/ip19.html)
9. Marco Lisi, "O PCP e o processo de mobiliza o entre 1974 e 1976", *An lise Social*, τόμος 42, 2007, σ. 186.
10. Guerra.
11. Harman, σ. 280.
12. Robinson, σ. 93.
13. Από την εφημερίδα του PCP, Avante!, 15 Μάη 1975, σ. 2.
14. Ο νόμος (27 Αυγούστου 1974) μπορεί να διαβαστεί εδώ: http://www1.ci.uc.pt/cd25a/wikka.php?wakka=liberd10
15. Ίσως κάτι έχει να μας πει για το σήμερα το γεγονός ότι η 3η έκδοση έγινε το 1974 και η 4η το 2012.
16. Robinson, σ. 96
17. Αναφέρεται στο Harman, σ. 285-6.
18. http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-10913.html
19. John L. Hammond, "Popular Power and the Portuguese Far Left", *European Journal of Political Research* 13 (1985), σ. 214.
20. Harman, σ. 295-6.

Από τις διαδηλώσεις ενάντια στον Γιανουκόβιτς

Οι εξελίξεις στην Ουκρανία

Ο **Λέανδρος Μπόλαρης** παρακολουθεί τις εξελίξεις στην Ουκρανία που σπαράσσεται από τις συγκρούσεις των ιμπεριαλιστών.

Όσο πλησιάζουν οι προεδρικές εκλογές της 25 Μάη τόσο μεγαλώνει η ένταση στην Ουκρανία. Κάθε μέρα φέρνει νέες εξελίξεις.

Η Κριμαία είναι πλέον τμήμα της Ρωσικης Ομοσπονδίας μετά την προσάρτησή της στα μέσα του Μάρτη. Ενάμιση μήνα μετά, το ίδιο σενάριο μοιάζει να ξετυλίγεται στην ανατολική Ουκρανία. «Φιλορώσοι πολιτοφύλακες» καταλαμβάνουν δημόσια κτίρια ζητώντας δημοψήφισμα για τοπική αυτονομία ή προσχώρηση στην Ρωσία. Ο κίνδυνος μιας ρώσικης εισβολής και μιας απάντησης του ΝΑΤΟ μέσω της Ουκρανικής κυβέρνησης καταρχήν, είναι ορατός.

Τους τελευταίο τετράμηνο και ιδιαίτερα από την στιγμή που ανατράπηκε ο Γιανουκόβιτς (22 Φλεβάρη) οι εξελίξεις στην Ουκρανία έχουν αποσπάσει την προσοχή διεθνώς και παράλληλα έχουν ανοίξει μια μεγάλη συζήτηση μέσα στην Αριστερά. Τι έγινε στην Ουκρανία; φασιστικό πραξικόπημα ή μια λαϊκή εξέγερση; Ποιός είναι ο εχθρός μας; Η Δύση; Η Ρωσία; Και οι δυο μαζί;

Φασιστικό πραξικόπημα;

Ο ισχυρισμός ότι αυτό που συνέβη ανάμεσα στον Δεκέμβρη και τον Φλεβάρη στην Ουκρανία είναι ένα φασιστικό πραξικόπημα δεν αντέχει στην αντιπαράθεση με τα γεγονότα ούτε πριν ούτε μετά από την ανατροπή του Γιανούκοβιτς και τον σχηματισμό της μεταβατικής κυβέρνησης. Εκτός από αυτό, πάσχει από ιστορική αμνησία σχετικά με το τι σημαίνει φασιστικό πραξικόπημα.

Ο φασισμός είναι ένα μαζικό αντιδραστικό κίνημα που έχει σκοπό να καταλάβει το κράτος με τις ευλογίες της άρχουσας τάξης για να τσακίσει τις εργατικές οργανώσεις και τα κόμματα της Αριστεράς, να τα ξεριζώσει από την εργατική τάξη και να εξατομικοποιήσει την ίδια. Αυτό έκαναν οι φασίστες του Μουσολίνι και οι ναζί του Χίτλερ.

Αυτή ήταν ακόμα και η λειτουργία καθεστώτων που δεν είχαν την στήριξη ενός μαζικού κινήματος στο πεζοδρόμιο, όπως η δικτατορία του Πινοσέτ στη Χιλή από το 1973 και μετά. Κανείς δεν μπορεί να υποστηρίξει ότι η άρχουσα τάξη στην Ουκρανία ένιωσε την ανάγκη να καταφύγει σε τέτοιες ριζικές μεθόδους απέναντι σε μια οργανωμένη ερ-

γατική τάξη.

Η κυβέρνηση Γιανούκοβιτς έπεσε γιατί οι ολιγάρχες που την στήριζαν διέταξαν τους βουλευτές του κόμματος του («Κόμμα των Περιφερειών») να αποσκιρτήσουν. Το έκαναν αυτό γιατί η συμφωνία που είχαν στήσει –με τις ευλογίες της Ε.Ε – ανάμεσα στον Γιανουκόβιτς και την αντιπολίτευση κατέρρευσε κάτω από το βάρος του κινήματος στο δρόμο.

Από αυτή την άποψη, το κίνημα της Μαϊντάν, είχε την ίδια κατάληξη με το κίνημα που ονομάστηκε «πορτοκαλί επανάσταση» το 2004-2005: *«επιβεβαίωσε τις προβλέψεις ότι θα καταλήξει με την επαναφορά στην εξουσία απαξιωμένων πολιτικών προσώπων και πολιτικών»*.[1] Αυτό που έχει αλλάξει δέκα χρόνια μετά, είναι ότι αυτοί οι πολιτικοί έχουν ακόμα μικρότερο έλεγχο και δυνατότητες.

Η ίδια η ανάδυση του Σβόμποντα –του μεγαλύτερου φασιστικού κόμματος – είναι προϊόν της απογοήτευσης που προκάλεσαν οι «πορτοκαλί» κυβερνήσεις επί προεδρίας Γιούσενκο (2005-2010) και της κρίσης του συνασπισμού που τον στήριζε αρχικά. Από 0,76% στις κοινοβουλευτικές εκλογές του 2007 έφτασε το 10,44% στις κοινοβουλευτικές εκλογές του 2012 προσπαθώντας στην πορεία να δείξει ότι έγινε «ένα κόμμα όπως τα άλλα» σύμφωνα με τη συνταγή του Εθνικού Μετώπου στη Γαλλία.

Το Σβόμποντα έχει πλέον τρεις υπουργούς στη μεταβατική κυβέρνηση του Κιέβου –του αναπληρωτή πρωθυπουργού,[2] Οικολογίας, Γεωργίας και επίσης τη θέση του Γενικού Εισαγγελέα. Όταν το Γενάρη του 1933 ο πρόεδρος Χίντεμπουργκ της Γερμανίας όρκιζε καγκελάριο τον Χίτλερ, υπήρχαν μόνο δυο άλλοι ναζί στην κυβέρνηση «εθνικής συσπείρωσης». Όμως, εδώ παύει κάθε ομοιότητα. Το 1933 οι ναζί έλεγχαν το πανίσχυρο κρατικό μηχανισμό της Πρωσίας, διέθεταν μια παραστρατιωτική δύναμη εκατοντάδων χιλιάδων και ξεκίνησαν από την πρώτη στιγμή αυτού που οι ίδιοι ονόμασαν «ευθυγράμμιση», Gleichschaltung, τη ναζιστικοποίηση κάθε κοινωνικής οργάνωσης και θεσμού.

Τίποτα τέτοιο δεν συμβαίνει στην Ουκρανία, αντίθετα η ίδια η ακροδεξιά μπαίνει σε κρίση. Στις 25 Μάρτη παραιτήθηκε για παράδειγμα ο Ιγκόρ Τενιούκ από υπουργός Άμυνας. Ο Τενιούκ ήταν ναύαρχος και μέλος του Σβόμποντα. Παραιτήθηκε ύστερα από τις κριτικές που δέχτηκε για το χάσιμο της Κριμαίας. Την προηγούμενη μέρα η αστυνομία είχε σκοτώσει τον Ολεξάντρ Μοζίτσκο, τον περιβόητο αρχηγό του ναζιστικού «Δεξιού Τομέα» στην Δυτική Ουκρανία. Οι περίπου 2.000 παραστρατιωτικοί που συγκεντρώθηκαν έξω από το κοινοβούλιο απειλώντας να μπούνε μέσα, αναγκάστηκαν να διαλυθούν άπραγοι. Η συνέχεια ήταν επιχειρήσεις που τους εκδίωξαν από το ξενοδοχείο που είχαν καταλάβει κοντά στη Μαϊντάν.

Σε μια δημοσκόπηση που έγινε στα τέλη Μάρτη ο Ταχινιόκ του Σβόμποντα έπαιρνε μόλις το 2,4% των ψήφων για τις προεδρικές εκλογές και ο Γιάρος του «Δεξιού Τομέα» το 1,4%.[3]

Όταν ο Αρσένι Γιατσενούκ αναλάμβανε μεταβατικός πρωθυπουργός δήλωσε ότι θα προΐσταται σε μια «κυβέρνηση καμικάζι». Το γιατί το δείχνει ανάγλυφα η συμφωνία που υπέγραψε η κυβέρνησή του με το ΔΝΤ. Σε αντάλλαγμα για δάνεια ύψους 27 δις δολαρίων τα επόμενα δυο χρόνια, θα πρέπει να επιβάλλει περικοπές και άλλες μεταρρυθμίσεις που θα οδηγήσουν σε έκρηξη του πληθωρισμού και της φτώχειας.[4]

Το Σβόμποντα ανήκει στους «καμικάζι» – ζηλεύοντας τη «δόξα» του Καρατζαφύρερ στην Ελλάδα. Ο «Δεξιός Τομέας» παρόλη τη διασημότητα που απέκτησε στις μέρες των συγκρούσεων στη Μαϊντάν, δεν έχει τη δυναμική να πάρει τη θέση του.

Οι προεδρικές θα είναι μια κούρσα ανάμεσα στον Ποροσένκο τον «βασιλιά της σοκολάτας» και την Τιμοσένκο, την πρώην «πριγκίπισσα του φυσικού αερίου». Ο Ποροσένκο, είναι ένας ολιγάρχης που έγινε και πολιτικός κρατώντας καλές σχέσεις με την Ρωσία (όπου έκανε μέχρι πρόσφατα τις μπίζνες του).[5] Προηγείται στις δημοσκοπήσεις απέναντι σε μια Τιμοσένκο που μπορεί να είχε την στήριξη των ΗΠΑ μέχρι πρόσφατα, αλλά δεν πείθει τους Ουκρανούς που δεν ξεχνάνε τα σκάνδαλα που συνόδευσαν την πρωθυπουργία της.

Ολοι οι αναλυτές περιμένουν στωικά την έκρηξη της κοινωνικής δυσαρέσκειας που θα πυροδοτήσουν τα μέτρα του ΔΝΤ. Το κίνημα που εκδηλώθηκε τόσο εκρηκτικά με κέντρο την πλατεία Μαϊντάν τους προηγούμενες μήνες μπορεί να κάνει πάλι την εμφάνισή του.

Ένας σημαντικός παράγοντας που λειτουργεί σαν φρένο για αυτό είναι η επέμβαση του ρώσικου ιμπεριαλισμού. Κάθε κίνηση της Ρωσίας στην Ουκρανία, ενισχύει τις φωνές που ζητάνε εθνική ενότητα, κοινωνική ειρήνη απέναντι στο προαιώνιο εχθρό και ενισχύει τις αυταπάτες για την προστασία της Ε.Ε και του ΝΑΤΟ. Τα τμήματα της Αριστεράς που υποκύπτουν άμεσα ή έμμεσα στο φιλορωσισμό στο όνομα του αντιϊμπεριαλισμού, γίνονται οι καλύτεροι στρατολόγοι της Δύσης στην Ουκρανία.

Ο Ρώσικος ιμπεριαλισμός

Δεν χωράει καμιά αμφιβολία ότι η ανάμιξη της Ε.Ε και των ΗΠΑ στην Ουκρανία είναι μια ιμπεριαλιστική επέμβαση. Είναι συνέχεια της «επέκτασης προς ανατολάς» της Ε.Ε που είχε ξεκινήσει μετά την κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ στις αρχές της δεκαετίας του '90. Η Δύση θέλει να θέσει οριστικά την Ουκρανία στη «σφαίρα επιρροής» της – για να εξασφαλίσει ένα στρατηγικό προγεφύρωμα για τον έλεγχο των διαδρομών φυσικού αερίου από τη Ρωσία. Μπροστά σε αυτό το στόχο, οι πολιτικοί της Ε.Ε και των ΗΠΑ δεν δίστασαν να βαφτίσουν δημοκράτες του φασίστες του Σβόμποντα.

Όμως, η επέμβαση της Ρωσίας είναι το ίδιο υποκριτική με αυτή της Δύσης. Η κατάληψη της Κριμαίας και η – καλυμμένη προς το παρόν – επέμβαση στην ανατολική Ουκρανία, δεν έχει σε τίποτα να κάνει ούτε με την προστασία του δικαιώματος των λαών στην αυτοδιάθεση ούτε με τον αντιφασισμό. Είναι μια μάχη του Ρώσικου ιμπεριαλισμού να κρατήσει τον έλεγχο της Ουκρανίας.

Αν παλιότερα η Λατινική Αμερική θεωρούταν (και σε μεγάλο βαθμό ήταν) η «πίσω αυλή» του Αμερικάνικου ιμπεριαλισμού, η Ουκρανία ήταν η πίσω αυλή του Ρώσικου. Αυτό ίσχυε για την εποχή των Τσάρων, όταν ο Λένιν περιέγραφε την Ουκρανία σαν την «Ρώσικη Ιρλανδία και Ρώσικη Αλγερία».[6] Ίσχυε και στις δεκαετίες μετά την σταλινική αντεπανάσταση της δεκαετίας του '30. Τότε ανατράπηκαν όλες οι κατακτήσεις της «ουκρανοποίησης» της δεκαετίας του '20, και η Ουκρανία υπέφερε τρομερά από την «βίαιη κολλεκτιβοποίηση» του Στάλιν.

Το κράτος που διαχειρίζεται σήμερα ο Πούτιν είναι η συνέχεια του κράτους που έλεγχε μια κραταιά «αυτοκρατορία» στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Η ίδια άρχουσα τάξη έχει την εξουσία. Οι «ανατροπές» του 1989-91 αφορούσαν τη μορφή της ιδιοκτησίας, όχι την ουσία των σχέσεων παραγωγής. Από αυτή την άποψη η Ρώσικη κοινωνία δεν πήγε ούτε μπροστά –όπως υποστήριζαν οι απολογητές της «αγοράς» – ούτε πίσω όπως λένε οι νοσταλγοί της «χρυσής εποχής» του σταλινισμού. Πήγε πλάγια από τη μια μορφή καπιταλισμού στην άλλη.

Συνάντηση Κέρι - Λαβρόφ

Σήμερα η Μόσχα είναι η «πρωτεύουσα» των δισεκατομμυριούχων παγκοσμίως, μπροστά κι από τη Νέα Υόρκη (84 με περιουσία 366 δις δολαρίων έναντι 62 με 280 δις δολάρια).[7] Αυτοί όμως δεν θα υπήρχαν χωρίς τους γίγαντες της βιομηχανίας που είχαν χτιστεί επί κρατικού καπιταλισμού και έμειναν στα χέρια των «σοβιετικών» διευθυντών και «τεχνοκρατών» που τις διαχειρίζονταν.

Ο σκληρός πυρήνας του κράτους, ο στρατός, η αστυνομία, η «δικαιοσύνη» παρά τα τραντάγματα παρέμειναν ανέπαφα. Ακόμα και τα σύμβολα επιστρατεύτηκαν για να δηλώσουν την «συνέχεια του κράτους»: οι μονάδες του στρατού, με απόφαση της κυβέρνησης του Γιέλτσιν, έχουν κρατήσει τις πολεμικές σημαίες και τα διακριτικά της «σοβιετικής» περιόδου.

Το 1956 ή το 1968 ο ρώσικος ιμπεριαλισμός μπορούσε να επεμβαίνει στρατιωτικά στην Ουγγαρία ή στην Τσεχοσλοβακία. Αυτή η δυνατότητα χάθηκε οριστικά. Όμως, δεν παραιτήθηκε ποτέ από την προσπάθεια να ελέγξει (ή να επανακτήσει τον έλεγχο) του «εγγύς εξωτερικού» όπως ονομάζονται καμιά φορά οι πρώην «δημοκρατίες» της ΕΣΣΔ.

Η Ουκρανία είναι απολύτως κρίσιμη για να συνεχίσει να έχει το ρώσικο κράτος αξιώσεις στη διεθνή αρένα. Οι ΗΠΑ, ακόμα και η Γερμανία, μπορούν να «ζήσουν» και χωρίς την Ουκρανία. Ο ρώσικος ιμπεριαλισμός όχι. Όχι τόσο για καθαρά οικονομικούς λόγους: το ρώσικο εμπόριο με την Ε.Ε. έφτανε τα 267,5 δις ευρώ το 2012 ενώ με την Ουκρανία μόλις τα 24,3 δις.[8]

Η Ουκρανία ήταν και παραμένει το «μπαλκόνι» του ρώσικου κράτους στην Ευρώπη – και το «παράθυρό» του στις «ζεστές θάλασσες». Η Σεβαστούπολη στην Κριμαία είναι η βάση του Στόλου της Μαύρης Θάλασσας εδώ και δυόμισι αιώνες. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι ο Πούτιν έσπευσε να την «εξασφαλίσει» πρώτη.

Επίσης, η αεροναυπηγική βιομηχανία της Ουκρανίας εξακολουθεί να είναι απολύτως απαραίτητη για την ρώσικη πολεμική βιομηχανία και τις ένοπλες δυνάμεις της. Οι διηπειρωτικοί πύραυλοι SS-18 σχεδιάζονται και παράγονται στην Ντνιπροπετρόβσκ της ανατολικής Ουκρανίας. Τα συστήματα πλοήγησης άλλων διηπειρωτικών πυραύλων παράγονται στο Χάρκοβο. Το 20% του φυσικού ουρανίου που χρησιμοποιεί η ρώσικη πυρηνική βιομηχανία προέρχεται από το Ζόλτι Βόντι της Ουκρανίας. Τα κουτιά ταχυτήτων για τις τουρμπίνες του 60% των πλοίων επιφανείας του ρώσικου στόλου παράγονται στο Μικολάιβ. Οι πύραυλοι αέρος-αέρος και κινητήρες για τα σύγχρονα πολεμικά αεροπλάνα και ελικόπτερα της Ρωσίας προέρχονται επίσης από την Ουκρανία – η εταιρεία Motor-Sich στη πόλη Ζαπορίσγια είναι αναντικατάστατος προμηθευτής.[9] Εν συντομία, ο ρώσικος στρατός δεν μπορεί να πετάξει και να πυροβολήσει χωρίς την Ουκρανία.

Γι' αυτούς τους λόγους ο Πούτιν παίζει τα ρέστα του. Ο οικονομικός εκβιασμός είναι όπλο σε αυτή την εκστρατεία, που έχει χρησιμοποιήσει ξανά και ξανά στη δεκαετία που πέρασε και χρησιμοποιεί και τώρα. Η Gazprom, η κρατική εταιρεία φυσικού αερίου, ανακοίνωσε ότι αυξάνει τη τιμή του φυσικού αερίου που πουλάει στην Ουκρανία κατά 88% επειδή η τελευταία καθυστερεί στην πληρωμή των χρεών στην εταιρεία που φτάνουν τα 2.2 δις δολάρια. Η επόμενη κίνηση θα είναι η διακοπή της παροχής φυσικού αερίου όπως το 2006 και το 2008.

Αντίπαλο δέος;

Ο Νέος Ψυχρός Πόλεμος ανάμεσα στη Ρωσία και τη Δύση έχει αναζωπυρώσει αυταπάτες για το ρώσικο «αντίπαλο δέος» σε πολλά και διαφορετικά τμήματα της Αριστεράς. Πριν εξετάσουμε αν αυτό είναι σωστό, θα πρέπει να απαντήσουμε αν είναι αλήθεια. Είναι πράγματι ο Πούτιν σε θέση να αντιμετωπίσει στα ίσα τη Δύση;

Η σύντομη απάντηση είναι όχι. Ο Πούτιν αξιοποιεί το γεγονός ότι το ΝΑΤΟ δεν μπορεί να επέμβει άμεσα στην Ουκρανία μιας και ο ουκρανικός στρατός είναι αδύναμος, ενώ η Ρωσία μπορεί. Όμως, αντιμετωπίζει τριών ειδών προβλήματα.

Δεν μπορεί να ελέγξει ικανοποιητικά την κατάσταση ούτε στην Κριμαία ούτε πολύ περισσότερο στην ανατολική Ουκρανία. Η Κριμαία παρόλο που είναι μια εύφορη περιοχή εισάγει το 85% των τροφίμων της από την Ουκρανία. Η βαριά βιομηχανία της ανατολικής Ουκρανίας εξαρτάται από τις επιδοτήσεις της κεντρικής κυβέρνησης για να επιβιώσει. Το βάρος για την ρώσικη οικονομία θα είναι τεράστιο.

Ούτε η υποστήριξη των πληθυσμών είναι δεδομένη. Τα ρώσικα ΜΜΕ πρόβαλαν ευτυχισμένους πολίτες να ρίχνουν την ψήφο υπέρ της ένωσης με τη Ρωσία στην κάλπη στο δημοψήφισμα της 16 Μάρτη και εκκλήσεις «ρωσόφωνων» της ανατολικής Ουκρανίας για προστασία από τον Πούτιν. Όμως, ούτε τα αποτελέσματα του κριμαϊκού δημοψηφίσματος πείθουν για την αυθεντικότητά τους, ούτε στην ανατολική Ουκρανία επικρατεί ενθουσιασμός.

Ο ρώσικος στρατός μπορεί να καταλάβει μέσα σε 3-4 μέρες την ανατολική Ουκρανία, να φτάσει στο Δνείπερο και να απειλήσει το Κίεβο. Όμως, δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι μπορεί να «ειρηνεύσει» μεγάλες πόλεις όπως το Χάρκοβο που κάθε άλλο παρά πλήρως «φιλορωσικό» είναι. Μια επέμβαση μπορεί να οδηγήσει σε λουτρά αίματος τύπου Βοσνίας.

Το 1994 ο Γιέλτσιν εξαπέλυσε τον ρώσικο στρατό στην Τσετσενία και υπέστη ένα αιματοβαμμένο φιάσκο που συνέβαλε αποφασιστικά στην κατάρρευση της επιρροής του. Ο Πούτιν αποκατέ-

στησε την «τιμή» του ρώσικου στρατού κάνοντας την Τσετσενία κρανίου τόπο. (Όσοι σήμερα στην Αριστερά υπερθεματίζουν για το «δικαίωμα στην αυτοδιάθεση της Κριμαίας, ξεχνάνε βολικά το αντίστοιχο δικαίωμα της Τσετσενίας). Αν κάτι ανάλογο εκτυλιχθεί στην Ουκρανία δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι ο Πούτιν θα συνεχίσει να απολαμβάνει την στήριξη των Ρώσων «ολιγαρχών».

Επίσης, η δυσαρέσκεια για την εσωτερική πολιτική του μπορεί να απλωθεί και να γίνει πιο ριζοσπαστική σε επαφή με ένα αντιπολεμικό κίνημα. Πέρασε στα ψιλά των ειδήσεων ότι στη Μόσχα έχουν γίνει διαδηλώσεις ενάντια στην πολιτική του Πούτιν στην Ουκρανία, με χιλιάδες να βγαίνουν στους δρόμους και τη γνήσια ρώσικη αριστερά να παίζει ρόλο.[10]

Συνολικότερα, ο ρώσικος ιμπεριαλισμός δεν διαθέτει ούτε την οικονομική ούτε την στρατιωτική ισχύ για μια παρατεταμένη αντιπαράθεση με τις ΗΠΑ. Όταν ο Ομπάμα αναφέρθηκε στην αρχή της κρίσης στην Ρωσία ως «περιφερειακή δύναμη» – δεν έκανε μόνο ένα προσβλητικό υπαινιγμό για τον Πούτιν, αλλά δήλωνε ένα μεγάλο μέρος της αλήθειας.

Το εργατικό κίνημα και η Αριστερά σε όλον τον κόσμο, ιστορικά, έχουν πληρώσει ήδη πικρά τις αυταπάτες για το «αντίπαλο δέος». Είχαν παραλυτική και καταστροφική επίδραση όταν οι πανίσχυρες στρατιές του Στάλιν έφταναν στο Βερολίνο και τα ΚΚ διακήρυσσαν ότι δεν χρειάζεται σοσιαλιστική επανάσταση για να δικαιωθεί η αντιφασιστική αντίσταση αλλά πίστη στην ΕΣΣΔ και τη διπλωματία της. Έτσι φτάσαμε σε τραγωδίες όπως η Βάρκιζα. Τώρα, με τα τανκς του Πούτιν να ζεσταίνουν τις μηχανές τους στα σύνορα με την ανατολική Ουκρανία, τέτοιες αυταπάτες είναι περισσότερο φάρσα παρά τραγωδία.

Ιμπεριαλισμός και αντιϊμπεριαλισμός

Αυτά είναι ξεκαθαρίσματα που πρέπει να γίνουν στην Αριστερά – και ιδιαίτερα στην επαναστατική, αντικαπιταλιστική, αν θέλει να μπει μπροστά στις μάχες ενάντια στον ιμπεριαλισμό και την απειλή του πολέμου.

Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου οι απολογητές του συστήματος υποστήριζαν με θέρμη τις θεωρίες για το «τέλος της ιστορίας»: η ανθρωπότητα θα προχωρήσει αδιατάραχτα στο δρόμο της ελεύθερης αγοράς και της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας με μοναδικές απειλές να προέρχονται από τους «εχθρούς της νεωτερικότητας» (τους ισλαμιστές τρομοκράτες, ή τα «κράτη-παρίες» όπως του Σαντάμ Χουσεΐν ή της Βόρειας Κορέας). Η παγκοσμιοποίηση έβαλε τον ιμπεριαλισμό στα αζήτητα, αυτό ήταν το μήνυμα που επαναλαμβανόταν.

Όσοι στην Αριστερά δεν υιοθετούσαν αυτά τα κηρύγματα, έτειναν να υιοθετούν μια ανάλυση που ήταν το αντεστραμμένο είδωλό τους. Οι ΗΠΑ (μαζί με την Ε.Ε) είναι ο παγκόσμιος χωροφύλακας μιας ενιαίας άρχουσας τάξης των πολυεθνικών που έχει γίνει «υπερεθνική». Οι πόλεμοι και οι επεμβάσεις τους γίνονται για τη λεηλασία και την επιβολή του «νεοφιλελεύθερου μοντέλου» από την ανατολική Ευρώπη μέχρι την Μ. Ανατολή την Αφρική και την Ασία. Μπορεί να ήταν πόλεμοι των πλούσιων ενάντια στους φτωχούς, αλλά όχι πόλεμοι του «κλασσικού» ιμπεριαλισμού. Ο σύγχρονος καπιταλισμός μπορούσε να περιγράφεται ως «αυτοκρατορία» ή «ολοκληρωτικός καπιταλισμός» – πάντως όχι σαν ιμπεριαλισμός.

Ο Νέος Ψυχρός Πόλεμος στην Ουκρανία έχει ωθήσει τους απολογητές του συστήματος να αναθεωρήσουν αυτά που έλεγαν δέκα και είκοσι χρόνια πριν. Το ινστιτούτο Stratfor για παράδειγμα δημοσίευσε πρόσφατα ένα άρθρο για την «αμυντική πολιτική» των ΗΠΑ με αφορμή την ουκρανική κρίση. Εκεί τονίζεται ότι:

«Όσοι υποστήριζαν ότι η αμυντική πολιτική των ΗΠΑ πρέπει να μεταθέσει το επίκεντρό της από τα ενδεχόμενα συστημικής σύγκρουσης με ομότιμες δυνάμεις, στην ουσία υποστήριζαν ότι ο κόσμος είχε μπει σε μια νέα εποχή όπου αυτό που πριν ήταν κάτι το συνηθισμένο θα εξαφανιζόταν. Οι όποιες πολεμικές επιχειρήσεις δεν θα αφορούσαν έθνη, αλλά εθνικές υποομάδες και δεν θα ήταν συστημικές.

Δεν θα ξεσπάσει πόλεμος ανάμεσα στις ΗΠΑ και την Ρωσία για την Ουκρανία. Τα συμφέροντα των ΗΠΑ δεν είναι τόσο μεγάλα όσο να δικαιολογούν έναν πόλεμο, και καμιά από τις δυο χώρες δεν είναι σε θέση να μπει σε ένα τέτοιο πόλεμο. Οι Αμερικάνοι δεν έχουν παραταχθεί για πόλεμο και οι Ρώσοι δεν είναι έτοιμοι να συγκρουστούν με τις ΗΠΑ.

Όμως τα γεγονότα της Ουκρανίας υπογραμμίζουν κάποιες πραγματικότητες. Πρώτον, η ισχύς των χωρών μεταβάλλεται και οι Ρώσοι έχουν αυξήσει αισθητά τις στρατιωτικές τους δυνατότητες σε σχέση με τη δεκαετία του '90. Δεύτερον, η απόκλιση των συμφερόντων των δυο χωρών που έμοιαζαν να εξαφανίζεται στη δεκαετία του '90 έχει επανακάμψει. Τρίτον, αυτό το επεισόδιο θα ωθήσει και τις δυο χώρες να αναθεωρήσουν τις στρατηγικές και τις στρατιωτικές δυνατότητές τους και μελλοντικές κρίσεις μπορεί να οδηγήσουν σε συμβατικό πόλεμο παρόλη την ύπαρξη πυρηνικών όπλων. Η ανθρώπινη συνθήκη δεν άλλαξε λόγω ενός διαλείμματος κατά το οποίο οι ΗΠΑ δεν μπορούσαν να αμφισβητηθούν: οι δυο τελευταίες δεκαετίες είναι η εξαίρεση στο κανόνα των διεθνών σχέσεων που καθορίζονται από τον πόλεμο».[11]

Τα ίδια θα μπορούσαν να γραφτούν για την Κίνα και την προσπάθειά της να αναπτύξει την παρουσία του ναυτικού της στο νότιο Ειρηνικό.

Ο ιμπεριαλισμός σήμερα είναι «πολυπολικός» όπως ήταν την εποχή του Λένιν. Ο ιμπεριαλισμός των δυο υπερδυνάμεων του Ψυχρού Πολέμου ήταν από αυτή την άποψη ένα «μεσοδιάστημα». Το σύνθημα Ούτε Ουάσιγκτον Ούτε Μόσχα της Διεθνούς Σοσιαλιστικής Τάσης που μέρος της είναι το ΣΕΚ, κρατούσε τη συνέχεια με τη λενινιστική παράδοση της πλήρους ανεξαρτησίας απέναντι στους αντιμαχόμενους ιμπεριαλισμούς. Σήμερα αυτό το σύνθημα αποκτάει μια νέα επικαιρότητα.

Η πάλη για να ηττηθεί ο «δικός μας» ιμπεριαλισμός δεν περνάει από τις αυταπάτες για τον αντίπαλο. ■

Σημειώσεις

1. «Dangerous Liaisons: Ukraine and the Western Slavists», Rossen Djagalov, http://www.criticatac.ro/left-east/ukraine-and-the-western-slavists/
2. Όχι σημαντική θέση, υπάρχουν άλλοι τρεις.
3. http://metapolls.net/2014/03/27/ukrainian-presidential-election-26-mar-2014-poll/#.U0sK-HT1xe8
4. «Ουκρανία, στα νύχια του ΔΝΤ», *Εργατική Αλληλεγγύη* 1117 (8/4/2014) http://ergatiki.gr/index.php?option=com_k2&view=item&id=9717:i1117&Itemid=62
5. «Ukraine's Hopes Riding on a Chocolatier», E. Kramer, *New York Times*, http://www.nytimes.com/2014/03/30/world/europe/ukraine-candidates.html
6. Σε ένα άρθρο στην *Πράβδα* τον Ιούνη του 1917 http://www.marxists.org/archive/lenin/works/1917/jun/01b.htm
7. «Forbes Top 10 Billionaire Cities – Moscow Beats New York Again» http://www.forbes.com/sites/ricardogeromel/2013/03/14/forbes-top-10-billionaire-cities-moscow-beats-new-york-again/
8. «Russia's Trade Ties with Europe", http://www.bbc.com/news/world-europe-26436291
9. «Ukraine Military Dispositions", Igor Sutyagin, Michael Clarke, Briefing Paper April 2014, Royal United Service Institute (RUSI) https://www.rusi.org/ukraine
10. Η διαδήλωση της 15 Μάρτη στη Μόσχα είχε 50.000 άτομα: http://www.internationalviewpoint.org/spip.php?article3321
11. «U.S. Defense Policy in the Wake of the Ukrainian Affair», George Friedman, 8/4/2014 http://tinyurl.com/mkx6ylm

Ιμπεριαλισμός και αντικαπιταλιστική Αριστερά

Ο **Θανάσης Καμπαγιάννης** επανέρχεται στη συζήτηση για τον ιμπεριαλισμό, με αφορμή τις αντιπαραθέσεις που άνοιξε μέσα στην Αριστερά η κρίση στην Ουκρανία.

Η κήρυξη του τέλους της θεωρίας του ιμπεριαλισμού μπορεί να συγκριθεί σε συχνότητα και σε ένταση μονάχα με τις κατά καιρούς διακηρύξεις για το τέλος του μαρξισμού. Οι ανταγωνισμοί που βλέπουμε να ξετυλίγονται σήμερα στην Ανατολική Ευρώπη, με επίκεντρο την Ουκρανία, δεν αφήνουν πολλά περιθώρια σε όσους επί χρόνια επέμεναν να βαφτίζουν "αναχρονιστικά" τα λενινιστικά διδάγματα για τον ιμπεριαλισμό. Ωστόσο τα πράγματα δεν ήταν πάντα τόσο αυτονόητα.

Μια εικοσαετία πριν, η θεωρία του ιμπεριαλισμού γινόταν αντικείμενο επιθέσεων από μια χορωδία αναλυτών τόσο από τα δεξιά όσο και από τα αριστερά. Οι δεξιές αναλύσεις ήταν φυσικά συνδεδεμένες με την κατάρρευση του ανατολικού στρατοπέδου, τη "νίκη του Ελεύθερου κόσμου επί του κομμουνισμού". Υποτίθεται πως η διάλυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας (που ήταν η αιτία των πολεμικών ανταγωνισμών...) θα έφερνε την ειρήνη και την επικράτηση του διεθνούς δικαίου. Μαζί μ' αυτές τις αναλύσεις, έρχονταν και οι θεωρίες της "παγκοσμιοποίησης", που ήθελαν τις ελεύθερες ροές των κεφαλαίων να εξασφαλίζουν την ολοένα μεγαλύτερη αλληλεξάρτηση των οικονομιών και, ως επακόλουθο, την απομάκρυνση των εν-

δεχόμενων πολεμικών ανταγωνισμών. Το μήνυμα ήταν απλό: αν θες το τέλος των πολέμων και των εθνικισμών, ο μονόδρομος είναι η στήριξη της ελεύθερης αγοράς. Αυτός ήταν ο δρόμος που διαβήκανε όλα τα σοσιαλδημοκρατικά και πολλά από τα πρώην κομμουνιστικά κόμματα.

Στην κήρυξη του τέλους του ιμπεριαλισμού, υπήρχαν όμως όχι μόνο δεξιοί αλλά και αριστεροί ψάλτες. Η πτώση των καθεστώτων του κρατικού καπιταλισμού, που για το μεγαλύτερο κομμάτι της Αριστεράς ταυτίζονταν με τον σοσιαλισμό, λειτούργησε απελευθερωτικά για ένα ολόκληρο κομμάτι αριστερών αγωνιστών και διανοουμένων. Επιτέλους, είπαν: η ταξική πάλη σε παγκόσμιο επίπεδο, που για δεκαετίες ταυτιζόταν στα εγχειρίδια της ΕΣΣΔ με τη γεωπολιτική σύγκρουση "του καπιταλιστικού με το σοσιαλιστικό στρατόπεδο", μπορεί τώρα να αποκατασταθεί στο πρωτότυπο μαρξιστικό σχήμα: παγκόσμιο κεφάλαιο εναντίον παγκόσμιας εργασίας, οι από πάνω ενάντια στους από κάτω. Αυτή ήταν η βάση της πολύπλευρης αμφισβήτησης της θεωρίας του Λένιν και των κλασικών μαρξιστών για τον ιμπεριαλισμό. Η εικόνα του καπιταλισμού ως μιας ενιαίας "Αυτοκρατορίας" (κατά Χαρντ και Νέγκρι) και των εθνικών αρχουσών τάξεων ως μιας "πολυεθνικής ελίτ" έφτανε σε παρόμοια συμπεράσματα με τους φιλελεύθερους θεωρητικούς που κήρυσσαν το τέλος των εθνικών κρατών και των μεταξύ τους ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών.

Η πρόκληση για τους επαναστάτες μαρξιστές

Το περιοδικό Σοσιαλισμός από τα Κάτω και το ΣΕΚ ανήκουν σε μια διεθνή τάση επαναστατών μαρξιστών που χρειάστηκε να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που έθετε στις αρχές της δεκαετίας του 90 αυτή η ιδεολογική επίθεση, στον μαρξισμό γενικότερα και τη θεωρία του ιμπεριαλισμού ειδικότερα. Οι απαντήσεις που διαμορφώσαμε αποτελούν ένα πολύτιμο συλλογικό κεκτημένο, γι' αυτό και η παραπομπή στα άρθρα που μνημονεύονται στο τέλος αυτού του κειμένου δεν γίνεται απλώς για λόγους βιβλιογραφικούς. Δύο σημεία θα τονίσουμε επί τροχάδην εδώ.

Το πρώτο σημείο στο οποίο χρειάστηκε επιμονή ήταν η συνεχιζόμενη επικαιρότητα της θεωρίας του ιμπεριαλισμού. Όχι απλώς ως η επιβολή της θέλησης των ισχυρότερων κρατών απέναντι στα ασθενέστερα: αυτή είναι μια αυτονόητη – τουλάχιστον για την ελληνική Αριστερά – αλήθεια που επιβεβαιώνεται από την ιστορία (βλ. τις παρεμβάσεις του βρετανικού και στη συνέχεια του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού). Ο ιμπεριαλισμός στο καπιταλιστικό στάδιο σημαίνει κάτι παραπάνω: την διαπλοκή των οικονομικών με τους γεωπολιτικούς ανταγωνισμούς, εξαιτίας της συγκρότησης των κεφαλαίων σε μονοπώλια, σε αλληλεπίδραση με τα αντίστοιχα εθνικά κράτη και με τάση διεθνοποίησης. Μ' αυτόν τον τρόπο, στο ιμπεριαλιστικό στάδιο του καπιταλισμού, οι ανταγωνισμοί παύουν να είναι μόνο ανταγωνισμοί μεταξύ εταιρειών και γίνονται ανταγωνισμοί μεταξύ κρατών.

Το δεύτερο σημείο ήταν η περιοδολόγηση του ιμπεριαλισμού. Είναι σαφές ότι το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου άνοιξε μια νέα περίοδο για το σύστημα, σε σχέση με τον κόσμο που περιέγραφαν στα κείμενά τους ο Λένιν, η Ρόζα και ο Μπουχάριν. Η αντιπαράθεση ΗΠΑ-ΕΣΣΔ και των αντίστοιχων συμμαχιών τους έγινε το κεντρικό μοτίβο που επικαθόριζε κάθε ανταγωνισμό οπουδήποτε στον κόσμο. Η περίοδος αυτή έμελλε να τελειώσει με την κατάρρευση του ανατολικού στρατοπέδου. Οι ΗΠΑ παρέμειναν μετά τις αρχές της δεκαετίας του 90 η μόνη υπερδύναμη: αλλά η ισχύς τους βασιζόταν πια περισσότερο στην στρατιωτική τους υπεροπλία, και λιγότερο στην οικονομική τους ανωτερότητα που αργά αλλά σταδιακά υπονομευόταν από στρατηγικούς συμμάχους και αναδυόμενους αντιπάλους.

Πίσω στις αρχές της δεκαετίας του 1990, μία συνηθισμένη συζήτηση ήταν κατά πόσο η ύπαρξη αποκλειστικά μίας υπερδύναμης θα άνοιγε μια μακροχρόνια αντιδραστική περίοδο αμερικάνικης κυριαρχίας, μιας Pax Americana. Όπως ήταν αναμενόμενο, οι σχετικές κουβέντες περιείχαν μπόλικη νοσταλγία για το χαμένο "αντίπαλο δέος". Από τις στήλες αυτού του περιοδικού, επί μία εικοσαετία, επιμείναμε στο πόσο ψεύτικη ήταν μια τέτοια εικόνα. Αυτό βέβαια δεν σήμαινε ότι οι ΗΠΑ δεν θα άδραχναν την ευκαιρία να καταλάβουν όσο περισσότερο χώρο μπορούσαν σε μια στιγμή υποχώρησης των αντιπάλων τους: η επέκταση του ΝΑΤΟ προς την Ανατολική Ευρώπη ήταν και είναι κεντρική στρατηγική και σήμανε το αιματοκύλισμα των Βαλκανίων και τον πόλεμο στη Σερβία. Ήταν όμως στη Μέση Ανατολή που ξετυλίχτηκε πιο ολοκληρωμένα το σχέδιο για μια νέα αμερικάνικη ηγεμονία, μάλιστα υπό την ηγεσία της πιο επιθετικής πολιτικής πτέρυγας του αμερικάνικου κατεστημένου, των νεοσυντηρητικών του Μπους.

Η δοκιμασία της θεωρίας στην πράξη

Είναι σ' αυτή την έξαρση της ιμπεριαλιστικής επιθετικότητας που κρίθηκε η ικανότητα των επαναστατών μαρξιστών όχι μόνο να αναλύουν με διαύγεια τον ιμπεριαλισμό, αλλά να οικοδομούν ένα κίνημα που να τον κοντράρει, με βάση τις θεωρητικές αυτές αναλύσεις. Το ΣΕΚ συνέβαλε αποφασιστικά σ' αυτή την κατεύθυνση: όχι μόνο ιδεολογικά ως η οργάνωση που εξέδωσε στα ελληνικά (για πρώτη φορά!) το έργο του Μπουχάριν "Ιμπεριαλισμός και Παγκόσμια Οικονομία", αλλά κυρίως κινηματικά, με την πυροδότηση ενός αντιπολεμικού κινήματος μέσω της "Συμμαχίας Σταματήστε τον Πόλεμο".

Κρίσιμη σ' αυτή την κατεύθυνση ήταν η πολεμική απέναντι σε απόψεις που επιχειρούσαν να ανακαλύψουν συμμετρίες ανάμεσα στον επιτιθέμενο ιμπεριαλισμό και τη χώρα που δεχόταν κάθε φορά την επίθεση: το Ιράκ, τη Σερβία, το Αφγανιστάν, και ούτω καθεξής. Απέναντι σε λογικές "ίσων αποστάσεων", "ναι μεν αλλά" ή "ούτε ούτε", η δικιά μας επαναστατική Αριστερά επέμεινε ότι η αντίθεση στον πόλεμο δεν νοθεύεται ούτε εξαρτάται από τον χαρακτήρα του καθεστώτος που βρισκόταν κάθε φορά στο μάτι του ιμπεριαλιστικού κυκλώνα, είτε ήταν του Σαντάμ είτε του Μιλόσεβιτς είτε οποιουδήποτε άλλου.

Ήταν μια στάση δυσκολότερη από αυτή της σταλινικής αντι-ιμπεριαλιστικής Αριστεράς, που δεν αντιμετώπιζε παρόμοια διλήμματα γιατί διατηρούσε αυταπάτες για τον δήθεν "προοδευτικό" χαρακτήρα καθεστώτων που σε κάποια στιγμή είχαν συνδεθεί με την ΕΣΣΔ. Για μας, ο Μιλόσεβιτς ήταν ένας εθνικιστής γραφειοκράτης που έφερε το ΔΝΤ στη Γιουγκοσλαβία, όχι ένας υπερασπιστής των τελευταίων σοσιαλιστικών υπολειμμάτων της χώρας. Και ο Σαντάμ ήταν ένας δικτάτορας, που έπαιξε πρόθυμα το παιχνίδι των Αμερικάνων ενάντια στο μετεπαναστατικό Ιράν, όχι ένας παλιός σοβιετικός σύμμαχος με ρώσικες βόμβες Σκουντ στο οπλοστάσιό του. Κι όμως, η επίγνωση αυτή δεν μείωσε ούτε για μια στιγμή την καθαρότητα των αντιπολεμικών μας αιχμών ενάντια στις ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις στη Σερβία, στο Ιράκ και αλλού.

Συνάντηση του αντιπροέδρου των ΗΠΑ Μπάιντεν με τον πρωθυπουργό της Ουκρανίας Γιατσενούκ.

Επειδή η στάση αυτή πατάει γερά στη μαρξιστική παράδοση, έχει το πλεονέκτημα να ειναι πιο συνεπής. Η ιμπεριαλιστική επέμβαση ενάντια σε χώρες όπως το Αφγανιστάν αξίωσε εμφατικά το φωτοστέφανο της "πρόοδου" (ιδίως σε ζητήματα καταπίεσης των γυναικών, κλπ) ενάντια στη "μεσαιωνική καθυστέρηση" των ισλαμιστών φονταμενταλιστών. Είναι σ' αυτές τις περιπτώσεις που κομμάτια της ριζοσπαστικής Αριστεράς με αυταπάτες για τον Μιλόσεβιτς εύκολα κατρακύλησαν στη συνθηματολογία "Ούτε ΝΑΤΟ ούτε Ταλιμπάν", αδυνατίζοντας έτσι την αντιιμπεριαλιστική αιχμή του κινήματος στη Δύση. Το ίδιο συνέβη αργότερα στην περίπτωση του κινήματος αντίστασης στην κατοχή στο Ιράκ μετά το 2003 ή της ανόδου στην εξουσία της Χαμάς στην Λωρίδα της Γάζας το 2007. Οι πολιτικές μάχες απέναντι στις "ίσες αποστάσεις" ήταν κρίσιμες για την ύπαρξη και την αυτοτέλεια του αντιπολεμικού κινήματος στις χώρες της Δύσης.

Που βρισκόμαστε σήμερα

Οπλισμένοι με τα διδάγματα όλης αυτής της μεθόδου, θα πρέπει να απαντήσουμε και στις σημερινές προκλήσεις μιας συγκυρίας που αλλάζει και μας καλεί να την αναλύσουμε και να παρέμβουμε στην εξέλιξή της. Ποιά είναι αυτή η κατάσταση σήμερα;

Ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός βγαίνει μέσα από την τελευταία εικοσαετία σημαντικά αποδυναμωμένος σε σχέση με τους στόχους που ο ίδιος είχε θέσει. Η προεδρία Ομπάμα αντιστοιχεί πολιτικά στη διαχείριση της υποχώρησης της αμερικάνικης ηγεμονίας, μετά από μια κρίση υπερ-επέκτασης. Είναι λάθος να διαβάζει κανείς τη σημερινή συγκυρία ως μια απλή συνέχεια του σχεδίου των νεο-συντηρητικών του Μπους. Υπάρχει

Ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός βγαίνει μέσα από την τελευταία εικοσαετία σημαντικά αποδυναμωμένος σε σχέση με τους στόχους που ο ίδιος είχε θέσει

βέβαια σήμερα τεράστιος κυνισμός απέναντι σε οποιοδήποτε σχέδιο αμερικάνικης επέμβασης μετά το φιάσκο του Ιράκ, και άρα κάθε ανάλυση που στηλιτεύει τις μεθοδεύσεις των ΗΠΑ διαθέτει εγγυημένη δημοφιλία. Θα ήταν όμως πνευματική νωθρότητα να μην εντοπίσουμε τις αλλαγές.

Η αδυναμία των ΗΠΑ και της Μ. Βρετανίας να επέμβουν στρατιωτικά στη Συρία, η αμηχανία της Δύσης απέναντι στις κινήσεις της Ρωσίας στην Κριμαία και την Ουκρανία, η αναδιάταξη των στρατιωτικών δυνάμεων των ΗΠΑ από τη Μέση Ανατολή προς τον Ειρηνικό για την αντιμετώπιση του αναδυόμενου πολιτικού κινδύνου της Κίνας, δείχνουν ότι τα πράγματα αλλάζουν. Η νέα τάξη πραγμάτων (για να χρησιμοποιήσουμε έναν πολύ δημοφιλή όρο στις αρχές της δεκαετίας του '90) μοιάζει πολύ πιο άτακτη και ο κόσμος πιο πολυπολικός. Αυτό δεν σημαίνει ούτε για μια στιγμή λιγότερο επικίνδυνος. Τουναντίον, οι γεωπολιτικοί αναλυτές πάντα επισημαίνουν ότι ιστορικά οι πιο επικίνδυνες περίοδοι παρουσιάζονται – περισσότερο ακόμα από τις μονοκρατορίες – όταν μια υπερδύναμη υποχωρεί και μια νέα ανατέλλει, τη στιγμή που οι παλιοί ανταγωνισμοί ξαναφουντώνουν.

Για το κίνημα, η αλλαγή αυτή σημαίνει κατ' αρχάς μια αναγκαιότητα να ξαναμελετήσουμε τα κείμενα των κλασικών του μαρξισμού για τον ιμπεριαλισμό: όχι μόνο για τον πλούτο των επιχειρημάτων τους αλλά και για το γεγονός ότι ο κόσμος τους – η εποχή πριν τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο – θυμίζει όλο και περισσότερο τον δικό μας. Μπορεί η αμερικάνικη ισχύς – ιδιαίτερα η στρατιωτική – να μην συγκρίνεται σήμερα με κανενός άλλου κράτους. Ωστόσο, χρειάζεται να θυμηθούμε τον ιμπεριαλισμό όχι απλά ως μια "υπερδύναμη", αλλά ως ένα σύστημα ανταγωνιζόμενων εθνικών κρατών και κεφαλαίων.

Αυτό κάνει το σύνθημα "Ούτε Ουάσιγκτον ούτε Μόσχα" όσον αφορά την κρίση της Ουκρανίας: περιγράφει και παίρνει θέση απέναντι σε μια κατάσταση όπου διαφορετικοί ιμπεριαλισμοί παίρνουν πρωτοβουλίες και συγκρούονται ακόμη και θερμά – σε πρώτη φάση δι' αντιπροσώπων. Όποιος χρησιμοποιεί τα επιχειρήματα ενάντια στις "ίσες αποστάσεις" στην περίπτωση της Ουκρανίας, ξεχνάει την "λεπτομέρεια" τού ακόμα υπαρκτού πυρηνικού οπλοστασίου της Ρωσίας και κινδυνεύει να πάθει αυτό που συχνά έλεγε ο Τρότσκι για τη σταλινική Κομιντέρν: να τραγουδάει γαμήλια τραγούδια σε κηδείες και νεκρικές ψαλμωδίες σε γάμους. Βέβαια, ο διακριτός ρόλος του Βερολίνου στην ουκρανική κρίση και η προσπάθεια τόσο των Αμερικάνων όσο και των Ρώσων να το προσεταιριστούν δείχνει καθαρά ότι τα μπλοκ σήμερα είναι περισσότερα από δύο. Η αλήθεια όμως παραμένει: ο εντοπισμός της σύγκρουσης Ουάσιγκτον-Μόσχας με λάφυρο την Ουκρανία ως ιμπεριαλιστικής αποτελεί το εναρκτήριο σημείο οποιασδήποτε σοβαρής μαρξιστικής ανάλυσης για την εξελισσόμενη κρίση.

Ο χαρακτηρισμός μιας σύγκρουσης προσφέρει έναν χάρτη αλλά δυστυχώς δεν λύνει τα συγκεκριμένα προβλήματα πολιτικής παρέμβασης των επαναστατών. Και επειδή ο κόσμος στον οποίο ζούμε και δρούμε εξακολουθεί να είναι εθνικά διαχωρισμένος, απαραίτητο συμπλήρωμα κάθε αντι-ιμπεριαλιστικής στρατηγικής – ειδικά για εμάς εδώ, στις χώρες της Δύσης – είναι η προτεραιότητα στη σύγκρουση με τη δικιά μας άρ-

χουσα τάξη. Ο γερμανός επαναστάτης Καρλ Λήμπκνεχτ καθιέρωσε στο ξεκίνημα του Α' Παγκοσμίου Πολέμου την εμβληματική φράση: "Ο εχθρός είναι στην ίδια μας τη χώρα". Αυτο δεν σημαίνει ότι η άρχουσα τάξη του αντίπαλου ιμπεριαλιστικού στρατοπέδου δεν είναι εχθρός, αλλά ότι ο μόνος εφαρμοσμένος αντι-ιμπεριαλισμός που μπορεί να έχει αποτέλεσμα είναι η νίκη στη σύγκρουση με τη δική μας άρχουσα τάξη.

Αυτή είναι και η μόνη έμπρακτη αλληλεγγύη στους εργάτες και τους φτωχούς που παλεύουν στο απέναντι χαράκωμα του ιμπεριαλιστικού πολέμου. Στη σημερινή σύγκρουση στην Ανατολική Ευρώπη, αλληλεγγύη στους Ουκρανούς εργάτες σημαίνει ένα αντιπολεμικό κίνημα στη Δύση που δεν θα επιτρέψει να μετατραπεί η Ουκρανία σε πεδίο βολής των ιμπεριαλιστικών συμφερόντων του Ομπάμα, του Πούτιν και της Μέρκελ. Σημαίνει απαίτηση να διαγραφεί το χρέος της Ουκρανίας που είναι η θηλειά μέσα από την οποία το ΔΝΤ και η Ρωσία παίζουν το ιμπεριαλιστικό τους σκάκι πάνω στις πλάτες των απλών ανθρώπων. Τα χρήματα υπάρχουν στα θησαυροφυλάκια των ολιγαρχών και όχι στους Ουκρανούς εργάτες. Έμπρακτη αλληλεγγύη σημαίνει ακόμα την κόντρα με τα ρατσιστικά ψέματα των κυβερνήσεων της ΕΕ και της ακροδεξιάς που όλο και περισσότερο δαιμονοποιούν τους εργάτες της Ανατολικής Ευρώπης για την ανεργία και την κατάρρευση του κοινωνικού κράτους στη Δύση και προσπαθούν να σηκώσουν ρατσιστικά τείχη στη δυνατότητα μετακίνησής τους.

Το αντιπολεμικό κίνημα στη Δύση πρέπει να ειναι έτοιμο να διαδηλώσει και να ακυρώσει κάθε πολεμοκάπηλο σχέδιο όξυνσης της σύγκρουσης με τη Ρωσία, από αφορμή την ουκρανική κρίση. Είναι έργο των αδελφών μας στη Ρωσία να κάνουν το ίδιο ενάντια στα πολεμικά σχέδια του Πούτιν.

Τα κινήματα και ο προσανατολισμός τους

Η απώλεια της ηγεμονίας των αρχουσών τάξεων σημαίνει την όλο και συχνότερη έκρηξη μαζικών κινημάτων από τα κάτω. Αυτή είναι η εικόνα του κόσμου μας τα τελευταία χρόνια: η Μέση Ανατολή προσφέρει τα πιο γλαφυρά παραδείγματα.

Ωστόσο και η ίδια η Ουκρανία είναι ένα τέτοιο παράδειγμα: η απόφαση της κυβέρνησης Γιανουκόβιτς να σταματήσει τις διαπραγματεύσεις με την ΕΕ σήμανε την έκρηξη ενός ανεξέλεγκτου κινήματος στη Δυτική Ουκρανία που μαζικοποιήθηκε από την καταστολή και ενισχύθηκε από χρόνια δυσαρέσκειας από τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές λιτότητας (ο ίδιος ο Γιανουκόβιτς είχε υπογράψει συμφωνία με το ΔΝΤ το 2010). Η πτώση του Γιανουκόβιτς και η συγκρότηση της κυβέρνησης των κομμάτων της Δεξιάς με τη συμμετοχή των φασιστών, μαζί με τα πρώτα εθνικιστικά μέτρα, πυροδότησαν μαζικές διαδηλώσεις στην Ανατολική Ουκρανία. Ακολούθησε η προσάρτηση της Κριμαίας και οι καταλήψεις κρατικών κτιρίων στην Ανατολή. Και στις δύο περιπτώσεις, τα αντίπαλα ιμπεριαλιστικά μπλοκ ενίσχυσαν ποικιλόμορφα τους διαδηλωτές που τους "εξυπηρετούσαν". Ωστόσο, η αντιμετώπιση αυτών των εξελίξεων μονάχα με όρους "υποκίνησης" από τα πάνω αδυνατεί να αντιληφθεί – εκτός από το ιστορικό παρασκήνιο – το βάθος των κοινωνικών διεργασιών που διαρρηγνύουν την ουκρανική κοινωνία.

Χρειαζεται να θυμηθούμε τον ιμπεριαλισμό όχι απλά ως μια "υπερδύναμη", αλλά ως ένα σύστημα ανταγωνιζόμενων εθνικών κρατών και κεφαλαίων

Τέτοιου τύπου κινήματα θα εκδηλώνονται όλο και περισσότερο τους επόμενους μήνες και χρόνια, θρεμμένα τόσο από την καπιταλιστική κρίση όσο και από την αυξανόμενη αποξένωση των λαϊκών στρωμάτων από το πολιτικό σύστημα. Το τι θα προκύψει από αυτά τα κινήματα είναι ένα ανοιχτό πολιτικό στοίχημα: το βέβαιο είναι ότι η Αριστερά δεν έχει πολλά να κερδίσει αν απλά τα απορρίψει ως "συγχυσμένα" και τα τσουβαλιάσει ως "αντιδραστικά" μαζί με τις διαδηλώσεις στη Βενεζουέλα του Μαδούρο ή (παλιότερα) στη Χιλή του Αλιέντε. Από τα μαζικά κινήματα της εποχής μας, μπορεί να προκύψει ένα νέο συλλογικό υποκείμενο που θα ενισχύσει την υπόθεση της κοινωνικής αλλαγής. Όσοι ξεγράφουν την εργατική τάξη της Ουκρανίας ως «φιλοναζιοϊκούς» και αντίστροφα όσοι στην ανατολική Ουκρανία βλέπουν μόνο πιόνια του Πούτιν, θα καταλήξουν στην αγκαλιά είτε της "δημοκρατικής" Ευρωπαϊκής Ένωσης είτε της "αντι-ιμπεριαλιστικής" Ρωσίας. Το ζητούμενο είναι μια Αριστερά που θα εξοπλίσει αυτό το κίνημα με μια πολιτική γραμμή που θα κλιμακώνει τη σύγκρουση με τους από πάνω, σε όλες τους τις εκδοχές: ολιγάρχες, ΔΝΤ, ευρωπαϊκό και ρώσικο ιμπεριαλισμό.

Η Αριστερά θα πρέπει όχι μόνο να συμμετέχει στη μαζική κίνηση αλλά να δώσει τη μάχη του προσανατολισμού στην εργατική τάξη και της ιδεολογικής ηγεμονίας. Ο 19ος και ο 20ός αιώνας έχουν να προσφέρουν πολλά παραδείγματα όπου γνήσια κινήματα (τις περισσότερες φορές εθνικά) έπεσαν θύματα επιδιώξεων μεγαλύτερων δυνάμεων (τις περισσότερες φορές κρατών) που τα υπέταξαν στις επιδιώξεις και τους σκοπούς τους. Τέτοια ήταν τα κινήματα των Σλάβων στον 19ο αιώνα που καθυποτάχτηκαν στον Τσάρο ή των Κούρδων του Ιράκ στον 20ό αιώνα που γίνανε πιόνια της αμερικάνικης εξωτερικής πολιτικής. Γι' αυτούς τους λόγους, ο αντι-ιμπεριαλισμός εξακολουθεί να είναι απόλυτα κρίσιμος και για τα κινήματα του σήμερα. Μακράν του να είναι απλά μια μορφή γεωπολιτικού ρεαλισμού, ο αντι-ιμπεριαλισμός είναι η εγγύηση ότι μια κοινωνική σύγκρουση δεν πρόκειται να εξελιχθεί σε ενδο-ιμπεριαλιστικό πόλεμο δι' αντιπροσώπων. Η εξέλιξη της συριακής επανάστασης είναι το καμπανάκι ότι ο κίνδυνος αυτός είναι παρών και στον 21ο αιώνα και αφορά όχι μόνο εθνικά, αλλά και κοινωνικά κινήματα.

Η περίοδος που ζούμε είναι μια εποχή τεράστιων ευκαιριών για την αντικαπιταλιστική Αριστερά. Για να τις αξιοποιήσουμε, χρειαζόμαστε περισσότερο από ποτέ τις πυξίδες που μας χάρισε η μακρόχρονη πορεία του κινήματός μας. Η θεωρία του ιμπεριαλισμού και η πρακτική του αντι-ιμπεριαλισμού θα είναι πολύτιμες στις μάχες που έχουμε μπροστά μας. ■

Διαβάστε ακόμα:

- ΣΑΚ νο.100, Από τον ψυχρό πόλεμο στα σφαγεία της "Νέας Τάξης", του Σωτήρη Κοντογιαννη.
- ΣΑΚ νο.93, Ο Ιμπεριαλισμός σήμερα, του Άλεξ Καλλίνικος.
- ΣΑΚ, νο.86, Η κρίση του Αμερικάνικου ιμπεριαλισμού, της Μαρίας Στύλλου.
- ΣΑΚ, νο.58, Θεωρίες για τον Ιμπεριαλισμό, της Μαρίας Στύλλου.
- ΣΑΚ, νο.32, Ιμπεριαλισμός και πόλεμος – η διεθνιστική απάντηση, του Πάνου Γκαργκάνα.
- Κρις Χάρμαν, Αναλύοντας τον Ιμπεριαλισμό, επίμετρο στην ελληνική έκδοση του: Νικολάι Μπουχάριν, Ιμπεριαλισμός και Παγκόσμια Οικονομία, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Αθήνα 2002.

Τραυματίες φαντάροι επιστρέφουν από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

1914: Α' Παγκόσμιος Πόλεμος

Ο Σωτήρης Κοντογιάννης επιχειρεί να εντοπίσει τις βαθύτερες αιτίες πίσω από το πρώτο μεγάλο σφαγείο του 20ού αιώνα.

Εκατό χρόνια μετά την κήρυξή του, ο "Μεγάλος Πόλεμος", όπως ονομαζόταν τότε ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος, συνεχίζει να παραμένει ένα αίνιγμα για την επίσημη ιστορία. *"Οι διαμάχες γύρω από τις ρίζες του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου"*, γράφει ο Έρικ Χομπσμπάουμ, *"δεν έχουν σταματήσει από τον Αύγουστο του 1914 μέχρι σήμερα ποτέ. Κατά πάσα πιθανότητα περισσότερο μελάνι έχει χυθεί, περισσότερα δέντρα έχουν θυσιαστεί για να φτιαχτεί χαρτί και περισσότερες γραφομηχανές έχουν απασχοληθεί για να απαντήσουν αυτό το ερώτημα παρά οποιοδήποτε άλλο στην ιστορία..."*.[1]

Αυτό δεν είναι παράξενο: ο Μεγάλος Πόλεμος ήταν, με διαφορά, η χειρότερη καταστροφή που είχε ζήσει μέχρι τότε η ανθρωπότητα. Ο θάνατος, το αίμα, ο πόνος και η δυστυχία δεν είχαν προηγούμενο. Στα χαρακώματα του Δυτικού Μετώπου η Ευρώπη θυσίασε μια ολόκληρη γενιά. Η αποτυχημένη απόβαση των Αγγλογάλλων στην Χερσόνησο της Καλλίπολης τον Απρίλη του 1915 μόνο, άφησε πίσω της μισό εκατομμύριο νεκρούς. Όσοι κατάφεραν να επιβιώσουν, γύριζαν στα σπίτια τους κυριολεκτικά φαντάσματα:

"Κάποιος σέρνει μαζί του ένα σκυλί, το κουβαλάει στα χέρια... Ξέρω ότι θα το πάει σπίτι του το σκυλί, η πατρίδα του είναι στα νότια, κάπου στο Αγκράμ ή στο Σαράγιεβο, ως το καλύβι του θα τον κουβαλήσει τον σκύλο. Θα βρει τη γυναίκα του να κοιμάται με άλλον, τα παιδιά του δεν θα γνωρίζουν τον πατέρα τους, που τον είχαν για πεθαμένο – είναι πια άλλος άνθρωπος, μόνο το σκυλί τον ξέρει και τον γνωρίζει, ένα σκυλί αδέσποτο κι αυτό, χωρίς πατρίδα".[2]

Προς τι όλος αυτός ο πόνος, όλη αυτή η καταστροφή; Οι αναλύσεις δεν χωράνε εύκολα σε καμιά εθνική αφήγηση. Για τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο τα βιβλία της ιστορίας έχουν μια αληθοφανή (και εξαιρετικά προβληματική) ερμηνεία: ήταν ένας πόλεμος αντιφασιστικός. Τα εκατομμύρια που έχασαν τη ζωή τους στα πεδία των μαχών είναι οι μάρτυρες της δημοκρατίας. Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος, όμως, δεν προσφέρεται για τόσο απλοϊκές ερμηνείες.

Ατύχημα;

Η αφορμή για το ξέσπασμα του πολέμου στάθηκε η δολοφονία του Αρχιδούκα Φραγκίσκου Φερδινάνδου της Αυ-

στρίας από ένα νεαρό Σέρβο εθνικιστή, τον Γκαβρίλο Πρίντσιπ στο Σαράγιεβο, την πρωτεύουσα της Βοσνίας, στις 28 Ιουνίου του 1914. Ο Φερδινάνδος ήταν ο διάδοχος του θρόνου της Αυστροουγγαρίας, μιας αυτοκρατορίας που εκτεινόταν την εποχή εκείνη από το ιταλικό Τιρόλο μέχρι την Ουκρανία. Στην ανάκριση του ο Πρίντσιπ "ομολόγησε" την συμμετοχή πρακτόρων της Σερβίας στη συνωμοσία. Στις 28 Ιουλίου του 1914, έναν ακριβώς μήνα μετά τη δολοφονία, ο Φραγκίσκος Ιωσήφ, ο αυτοκράτορας της Αυστροουγγαρίας, κήρυξε τον πόλεμο στη Σερβία. Στις 30 Νοεμβρίου τα στρατεύματά του μπήκαν στο Βελιγράδι.

Η ίδια η δολοφονία δεν ήταν με κανένα τρόπο η αιτία πίσω από την κήρυξη του πολέμου. Ούτε καν μια από τις αιτίες. Ο αυτοκράτορας, πρώτα απ' όλα, δεν έτρεφε καμιά αγάπη για το διάδοχό του. Υποδέχτηκε την είδηση με ανακούφιση – αν όχι με χαρά: *"Δεν μπορεί να αγνοεί κανείς τον Παντοδύναμο"*, είπε. *"Με αυτό τον τρόπο μια ανώτερη δύναμη αποκατέστησε την τάξη, την οποία εγώ αδυνατούσα να διατηρήσω"*. Ο Φερδινάνδος ήταν ανιψιός του. Το χρίσμα της διαδοχής το χρωστούσε στον ξάδελφό του, τον γιο του Φραγκίσκου Ιωσήφ – που είχε φροντίσει να εγκαταλείψει εκούσια τον μάταιο αυτό κόσμο με έναν πυροβολισμό στο κεφάλι. Εκτός από αυτό, ο Φερδινάνδος είχε παντρευτεί, αγνοώντας τις αντιρρήσεις του θείου του, μια μη γαλαζοαίματη – για την ακρίβεια μια μισογαλαζοαίματη, τη δούκισσα Σοφία φον Χόενμπεργκ. Αλλά και πολιτικά υπήρχαν διαφορές μεταξύ τους – ο Φερδινάνδος ήταν υπερβολικά αντιούγγρος για τα γούστα του θείου του. Αμέσως μετά την κηδεία ο αυτοκράτορας επέστρεψε στο εξοχικό του για να συνεχίσει ατάραχος τις διακοπές του.

Ούτε η θεωρία του "ιστορικού ατυχήματος" έχει κάποια σχέση με την πραγματικότητα. Ο Φραγκίσκος Ιωσήφ υπέγραψε τον Ιούλη του 1914 με δισταγμό το τελεσίγραφο με το οποίο κήρυσσε τον πόλεμο στη Σερβία. Η Αυστροουγγαρία, είναι αλήθεια, είχε προσαρτήσει με σχετική ευκολία έξι χρόνια πριν τη Βοσνία. Το 1914, όμως, ο Φραγκίσκος Ιωσήφ ήξερε πολύ καλά ότι η Ρωσία δεν επρόκειτο να αφήσει τις απειλές σε βάρος της "προστατευόμενής" της Σερβίας αναπάντητες. Στη συνεδρίαση του υπουργικού του συμβουλίου έκφρασε ανοιχτά αυτούς τους φόβους του. Όπως φάνηκε στη συνέχεια δεν ήταν καθόλου αβάσιμοι: ο Τσάρος της Ρωσίας χρειάστηκε όλες και όλες 48 ώρες για να κηρύξει τον πόλεμο στην Αυστροουγγαρία. Λίγα εικοσιτετράωρα αργότερα δεν υπήρχε πλέον καμιά από τις ευρωπαϊκές Μεγάλες Δυνάμεις που να μην είχε συνταχθεί με το ένα ή το άλλο στρατόπεδο.

"Παρόλα αυτά", γράφει ο Χόμπσμπαουμ, *"ο πόλεμος δεν ήταν πραγματικά αναμενόμενος. Ακόμα και κατά τη διάρκεια των τελευταίων απελπισμένων ημερών της διεθνούς κρίσης του Ιούλη του 1914 οι ηγέτες των κρατών, που έπαιρναν τις θανάσιμες αποφάσεις, δεν πίστευαν πραγματικά ότι ξεκινούσαν έναν παγκόσμιο πόλεμο. Σίγουρα θα βρισκόταν στο τέλος μια φόρμουλα, όπως είχε γίνει τόσο συχνά στο παρελθόν... Αυτοί οι ίδιοι που είχαν λειάνει τις μυλόπετρες του πολέμου και είχαν γυρίσει τους διακόπτες έβλεπαν τώρα, έκπληκτοι, τα γρανάζια τους να παίρνουνε στροφές..."*.

Εφιάλτης απ' το παρελθόν;

Για την πλειοψηφία των πληθυσμών της κεντρικής Ευρώπης, ο πόλεμος έμοιαζε με έναν μακρινό εφιάλτη από το παρελθόν. Ο Γαλλογερμανικός πόλεμος (που έχει μείνει στην ιστορία χάρη στην Κομμούνα του Παρισιού) είχε τελειώσει το 1871. Σαράντα πέντε χρόνια είχαν σχεδόν περάσει από τότε. Δυο γενιές, με άλλα λόγια, είχαν γεννηθεί και ενηλικιωθεί χωρίς να γνωρίσουν τον πόλεμο.

Αυτό δεν σήμαινε ότι δεν υπήρχαν πολεμικές συγκρούσεις μέσα σε αυτά τα 45 χρόνια. Τα Βαλκάνια, η "Πυριτιδαποθήκη της Ευρώπης", βρίσκονταν σχεδόν μόνιμα σε αναταραχή: το πρελούδιο του Α' Παγκοσμίου Πολέμου ήταν οι δυο πόλεμοι που ξέσπασαν το 1912 και το 1913 ανάμεσα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και τις "κτήσεις" της στη νοτιοανατολική Ευρώπη.

Και ο πόλεμος δεν είχε σταματήσει σχεδόν ποτέ σε αυτό που θα ονομαζόταν αργότερα "η περιφέρεια". Οι Μεγάλες Δυνάμεις είχαν μοιράσει μεταξύ τους το μεγαλύτερο κομμάτι του πλανήτη ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα. Αλλά αυτό δεν σήμαινε ότι δεν υπήρχαν αψιμαχίες, πόλεμοι και σφαγές: οι Ιταλοί, για παράδειγμα, ηττήθηκαν – με τρομαχτικές απώλειες – στον πρώτο πόλεμο για την κατάληψη της Αβησσυνίας (Αιθιοπία σήμερα). Το 1911 ξέσπασε ο "Πόλεμος της Λιβύης" με αντιπάλους την Ιταλία από τη μια και την Οθωμανική Αυτοκρατορία από την άλλη. Η ήττα των Οθωμανών στον πόλεμο αυτό έπαιξε καταλυτικό ρόλο για το ξέσπασμα των Βαλκανικών Πολέμων. Και την ίδια χρονιά ξέσπασε η κρίση του Μαρόκου – που απείλησε να εξελιχθεί σε σύρραξη ανάμεσα στη Γαλλία και τη Γερμανία. Αλλά όλα αυτά ήταν μακριά. Σίγουρα δεν θα μπορούσαν να συμβούν στην "πολιτισμένη" Ευρώπη.

Αυτό το κλίμα είχε διαποτίσει βαθιά ακόμα και την ίδια την αριστερά. Στις 29 Ιούλη, μια ημέρα δηλαδή μετά την κήρυξη του πολέμου, ο Βίκτωρ Άντλερ, ο ηγέτης της Αυστροουγγρικής Σοσιαλδημοκρατίας δήλωνε στις εφημερίδες: *"Προσωπικά δεν πιστεύω ότι θα υπάρξει ένας γενικευμένος πόλεμος"*. Αυτός που έκφρασε με τον καλύτερο τρόπο αυτή την άποψη ήταν ο Καρλ Κάουτσκι, ο ηγέτης του γερμανικού Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος (και η μεγαλύτερη "μαρξιστική αυθεντία" της εποχής του) με τη θεωρία του περί "Υπεριμπεριαλισμού". Ο πόλεμος, έλεγε ο Κάουτσκι, δεν είναι πια συμβατός με τον "παγκοσμιοποιημένο" καπιταλισμό του 20ου αιώνα. Οι ισχυρές χώρες θα σχημάτιζαν, αργά ή γρήγορα, ένα "καρτέλ" – όπως ακριβώς έκαναν και οι μεγάλες επιχειρήσεις για να ελέγξουν την αγορά και να αποφύγουν τον πόλεμο των τιμών. Το αποτέλεσμα θα ήταν μια καταθλιπτική, ίσως, ισορροπία ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις. Αλλά ισορροπία – χωρίς πολέμους.[3]

Ιμπεριαλισμός

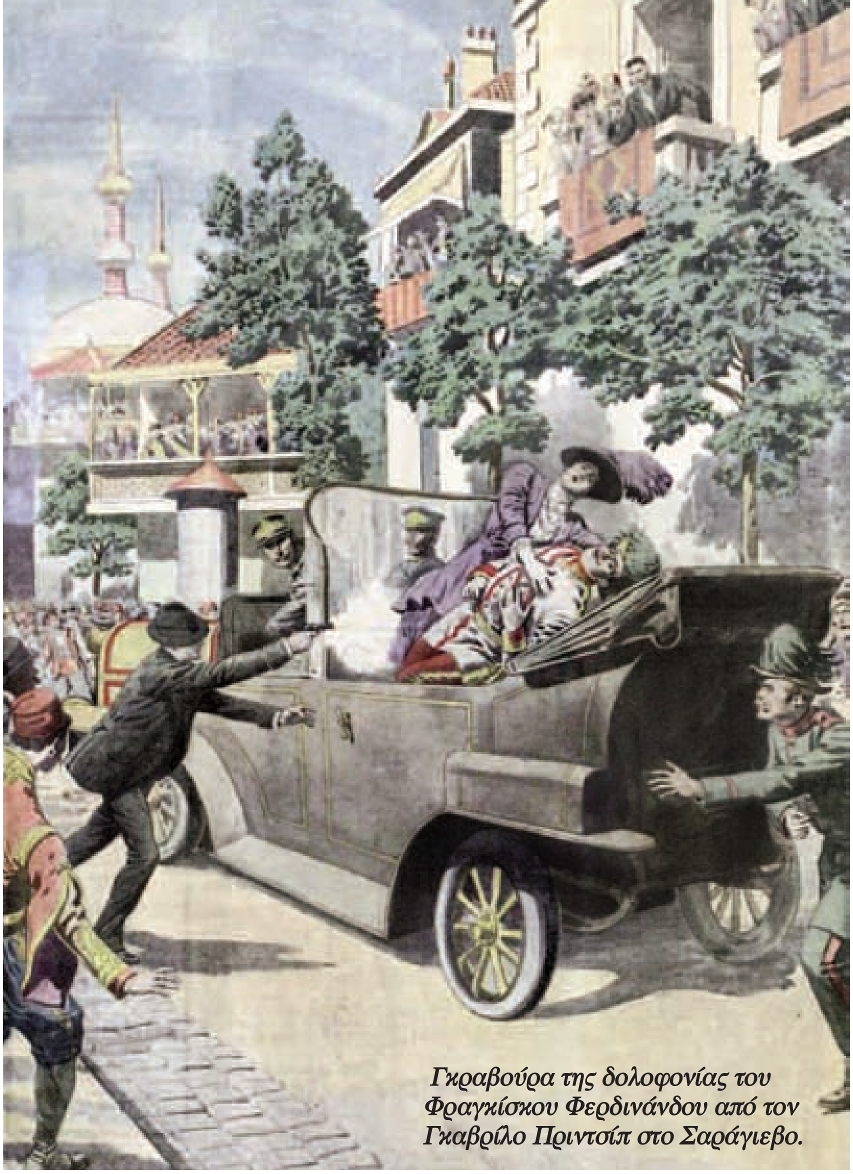
Μόνο μια μικρή μειοψηφία επαναστατών διαφωνούσε με αυτή την άποψη. Ο Καρλ Λίμπκνεχτ, ένας από τους μελλοντικούς ηγέτες της γερμανικής επανάστασης του 1918, εξέδωσε το 1906 ένα βιβλίο με τίτλο "Μιλιταρισμός και αντιμιλιταρισμός" που κόντραρε αυτές τις αυταπάτες. Η αστυνομία τον έσυρε στα δικαστήρια που τον καταδίκασαν, χωρίς δισταγμούς, σε φυλάκιση 18 μηνών. Σε αντίθεση με τον Κάουτσκι η Ρόζα Λούξεμπουργκ, ο Λένιν, ο Τρότσκι, ο Λίμπκνεχτ και οι άλλοι μεγάλοι επαναστάτες της εποχής υποστήριζαν ότι η "παγκοσμιοποίηση" έφερνε τη μονιμοποίηση του πολέμου – και όχι της ειρήνης. Το βασικό χαρακτηριστικό της εποχής του ιμπεριαλισμού, εξηγούσαν, είναι η συγχώνευση των μεγάλων επιχειρήσεων και του κράτους: λόγω του τεράστιου μεγέθους τους οι "πολυεθνικές" επιχειρήσεις του σύγχρονου καπιταλισμού έχουν καταθλιπτική βαρύτητα πάνω σε ολόκληρη την εθνική οικονομία. Το αποτέλεσμα είναι μια ολοένα και πιο

στενή σύνδεση ανάμεσα στο "εθνικό συμφέρον" και το συμφέρον των μεγάλων επιχειρήσεων.

Ταυτόχρονα, όμως, και το ίδιο το κράτος γίνεται ολοένα και πιο εξαρτημένο από τις επιχειρήσεις, τις υποδομές και την τεχνολογία. Ο σιδηρόδρομος, για παράδειγμα, έπαιξε κεντρικό ρόλο στους σχεδιασμούς των στρατιωτικών επιτελείων ήδη από τα μέσα του 19ου κιόλας αιώνα. Η Γερμανία ήταν μια από τις πρώτες χώρες που αναγνώρισε τη σημασία που επρόκειτο να διαδραματίσει στην έκβαση του πολέμου: τα πρώτα σχέδια για τη δημιουργία ενός εκτεταμένου "στρατηγικού" σιδηροδρομικού δικτύου εκπονήθηκαν την εποχή της "Γερμανικής Συνομοσπονδίας" (είχε ιδρυθεί το 1815 σαν μια χαλαρή συμμαχία 39 γερμανικών κρατιδίων) – πολλά χρόνια πριν την γερμανική ενοποίηση του Μπίσμαρκ. Το 1842 ένας Γάλλος υπουργός προειδοποιούσε ήδη ότι η Γερμανία είχε αρχίσει να κατασκευάζει *"11 επιθετικές γραμμές... από την Κολωνία, το Μάιντς, το Μάνχαϊμ προς τα σύνορα της Γαλλίας... κάτι που δεν αφήνει καμιά αμφιβολία για τη φύση των προθέσεων της"*.[4] Μετά την ήττα στον πόλεμο του 1871 η Γαλλία άρχισε να επεκτείνει, με γρήγορους ρυθμούς και αυτή το σιδηροδρομικό της δίκτυο.

Ένα δεύτερο παράδειγμα είναι το πετρέλαιο – που από τα τέλη του 19ου αιώνα είχε αρχίσει να εκτοπίζει τον άνθρακα σαν πηγή ενέργειας. Στο γύρισμα του αιώνα ο έλεγχός του είχε περάσει ήδη στα χέρια δυο γιγαντιαίων πολυεθνικών – της διαβόητης Standard Oil του Τζον Ντέιβινσον Ροκφέλερ και της εξίσου κακόφημης Shell Oil του Μάρκους Σάμιουελ. Αυτή η αλλαγή, όμως, στην τεχνολογία έβαζε τεράστιες πιέσεις στα στρατιωτικά επιτελεία.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα το είχε η Βρετανία – η κυριότερη ναυτική δύναμη της εποχής της. Το 1911 το βρετανικό πολεμικό ναυτικό χρησιμοποιούσε ακόμα κάρβουνο για να κινεί τα πλοία του – παρά τα προφανή πλεονεκτήματα του πετρελαίου (ήθελε πολύ λιγότερο χώρο, η καύση του ήταν πιο καθαρή και η απόδοσή του πολύ μεγαλύτερη). Υπήρχε όμως και ένα σοβαρό μειονέκτημα: η Βρετανία είχε ανθρακωρυχεία. Αλλά δεν είχε πετρελαιοπηγές. Στροφή στο πετρέλαιο θα σήμαινε εξάρτηση από τις εισαγωγές – πράγμα που θεωρούσαν απαράδεκτο οι αξιωματικοί. Ούτε μπορούσαν, όμως, να μείνουν πίσω, αφού αυτό θα έφερνε τον στόλο της σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τους ανταγωνιστές της – με πρώτη και κύρια τη Γερμανία που είχε αρχίσει ήδη από το 1897 να χτίζει έναν σύγχρονο στόλο στη Βόρεια Θάλασσα.

Γκραβούρα της δολοφονίας του Φραγκίσκου Φερδινάνδου από τον Γκαβρίλο Πριντσίπ στο Σαράγιεβο.

Αυτό που έβγαλε τη Βρετανία από το αδιέξοδο ήταν η ανακάλυψη πετρελαίων στη Βιρμανία, μια χώρα που βρισκόταν τότε μέσα στα σύνορα της Βρετανικής αυτοκρατορίας. *"Το γραφείο ινδικών υποθέσεων"*, γράφει ο Antony Sampsons, *"απόκλεισε ρητά την Shell απ' τις επιχειρήσεις για εκμετάλλευση που χορήγησε, με την αιτιολογία πως υπήρχε κίνδυνος οι εκχωρήσεις που θα της έκαναν να περνούσαν στα χέρια ξένων και ιδιαίτερα της Standard Oil. Έτσι οι πετρελαιοφόρες περιοχές της Βιρμανίας παραχωρήθηκαν για εκμετάλλευση σε μια καινούργια εταιρεία, την Burma Oil, η οποία ανήκε σε ένα συνδικάτο Σκωτσέζων..."*. Το 1911 το Βρετανικό ναυτικό αντικατέστησε τελικά το κάρβουνο με το πετρέλαιο της Burma Oil και της θυγατρικής Anglo Persian Oil, που είχε αρχίσει ήδη τις εξορύξεις στο σημερινό Ιράν. Τον Ιούνη του 1914, μερικές βδομάδες πριν την έκρηξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου ο Ουίνστον Τσόρτσιλ (με την ιδιότητα τότε του Πρώτου Λόρδου του Ναυαρχείου) ανακοίνωσε στη Βουλή την πρόθεση της Βρετανικής κυβέρνησης να εξαγοράσει το 51% των μετοχών της Anglo Persian Oil. Από τον "γάμο" αυτό γεννήθηκε η British Petroleum, η σημερινή BP.

Η υπεράσπιση των πετρελαιοπηγών και των δρόμων διακίνησης του πετρελαίου ήταν πλέον ζήτημα ζωής και θανάτου και για τη Βρετανία και για τις άλλες Μεγάλες Δυνάμεις.

Αστάθεια

Η θεωρία του υπεριμπεριαλισμού του Κάουτσκι αντανακλούσε τον μακροχρόνιο συμβιβασμό της Γερμανικής Σοσιαλδημοκρατίας με τον καπιταλισμό. Τον συμβιβασμό αυτόν τον είχε εκφράσει θεωρητικά στα τέλη του 19ου αιώνα κιό-

λας ο Έντουαρντ Μπέρνσταϊν. Η εργατική τάξη, έλεγε ο Μπέρνσταϊν, δεν χρειάζεται, πλέον, να παλεύει για τη βίαιη ανατροπή του συστήματος: οι αλλαγές στο σύγχρονο καπιταλισμό ανοίγουν τη δυνατότητα για ένα σταδιακό, ειρηνικό μετασχηματισμό, μέσα από την κατάκτηση νομικών μεταρρυθμίσεων, θεσμικών αλλαγών και θέσεων στον κρατικό μηχανισμό. Το 1914 το SPD είχε χτίσει έναν "παράλληλο" κόσμο, για τα μέλη του και τους εργάτες, έναν παράλληλο κόσμο με δικές του αθλητικές ενώσεις, καταναλωτικούς συνεταιρισμούς – ακόμα και "σοσιαλιστικά" γραφεία κηδειών υπήρχαν για τους εργάτες. Το μόνο που χρειαζόταν για να θριαμβεύσει ο "σοσιαλισμός" αυτός ήταν η σταθερότητα και η διαιώνιση αυτής της τάξης. Ελάχιστη σημασία είχε ότι αυτή η τάξη στηριζόταν στον Κάιζερ.

Η διατήρηση της σταθερότητας, όμως, ήταν πάντα μια ουτοπία μέσα στον καπιταλισμό. *"Η αστική τάξη δεν μπορεί να υπάρχει χωρίς να επαναστατικοποιεί αδιάκοπα τα εργαλεία παραγωγής, δηλαδή τις σχέσεις παραγωγής, δηλαδή όλες τις κοινωνικές σχέσεις..."*, έγραφε ο Καρλ Μαρξ το 1848 στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο. *"Καθετί το κλειστό και στάσιμο εξατμίζεται, καθετί το ιερό βεβηλώνεται..."*. Οι Μεγάλες Δυνάμεις είχαν μοιράσει τον πλανήτη μεταξύ τους – όπως έλεγε η θεωρία του Κάουτσκι – από τα τέλη του 19ου αιώνα κιόλας. Οι ανακατατάξεις, όμως, στην οικονομική βαρύτητα των διαφόρων κρατών μεταξύ τους, πίεζε τώρα, μέσα από τη στενή σύνδεση ανάμεσα στην οικονομία και το κράτος και για αναπροσαρμογή στις διεθνείς ισορροπίες. Και αυτό μπορούσε να γίνει μόνο με ένα τρόπο: με τον πόλεμο.

Ο 19ος αιώνας ήταν, για να χρησιμοποιήσουμε μια σύγχρονη φρασεολογία, ένας βρετανικός αιώνας. Το 1914, όμως, η Βρετανία ήταν ήδη αντιμέτωπη, στο οικονομικό επίπεδο, με δυο ισχυρούς ανταγωνιστές. Ο πρώτος, οι ΗΠΑ, ήταν την εποχή εκείνη ακόμα πολύ μακριά. Όταν ξέσπασε ο Μεγάλος Πόλεμος οι ΗΠΑ ήταν ουσιαστικά "αυτοπεριορισμένες" στην Αμερικανική Ήπειρο (που με βάση το δόγμα Μονρόε θεωρούσαν από το 1850 κιόλας "αυλή" τους) και τον Ειρηνικό. Οι ΗΠΑ μπήκαν τελικά στον πόλεμο τον Απρίλη του 1917, στο πλευρό της Βρετανίας και της Γαλλίας, σε μια κρίσιμη στιγμή, όπου οι Κεντρικές Δυνάμεις έμοιαζαν να κερδίζουν τον πόλεμο. Και η συμμετοχή τους ήταν καταλυτική για την τελική νίκη της Αντάντ.

Ο πραγματικός ανταγωνιστής της Βρετανίας ήταν η Γερμανία. Η Γερμανική βιομηχανία είχε ξεπεράσει τη Βρετανική ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα κιόλας. Στον τομέα των χημικών (λιπάσματα, χρώματα, φαρμακευτικά κλπ) δυο γερμανικά μεγαθήρια, η Basf και η Bayer είχαν μονοπωλήσει, ουσιαστικά, την παγκόσμια αγορά. Στην παραγωγή χάλυβα η πρωτοκαθεδρία ανήκε και πάλι σε μια γερμανική εταιρεία, την Hoesch-Krupp AG. Ακόμα και στην παραγωγή άνθρακα η Γερμανία απειλούσε τη βρετανική πρωτιά: το 1900 η Γερμανία παρήγαγε 60 εκατομμύρια τόνους άνθρακα. Το 1913, στις παραμονές του πολέμου, είχε φτάσει στα 114 εκατομμύρια τόνους – στο 50% σχεδόν της Βρετανικής παραγωγής δηλαδή. Το ίδιο συνέβη και στον τομέα των συγκοινωνιών: το 1888 μια θυγατρική της γερμανικής Deutsche Bank υπέγραψε συμφωνία με τον Σουλτάνο για την κατασκευή της πρώτης σιδηροδρομικής γραμμής στα εδάφη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Μέσα στα επόμενα χρόνια γερμανικές, γαλλικές και βρετανικές εταιρείες άρχισαν έναν άγριο αγώνα δρόμου για την «σιδηροδρομική κατάκτηση» της Οθωμανικής Μέσης Ανατολής.

Το 1915 οι στρατηγοί της Αντάντ διέταξαν τις δυνάμεις τους να εισβάλλουν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία – που είχε συμμαχήσει στο μεταξύ με τις κεντρικές δυνάμεις. Ο στόχος τους ήταν η οριστική της διάλυση. Απέτυχαν οικτρά: ο Γαλλοβρετανικός στόλος αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την προσπάθεια να φτάσει στην Ισταμπούλ περνώντας από τα Δαρδανέλια (που οι Τούρκοι είχαν ναρκοθετήσει) τον Μάρτη του 1915 – με τρομαχτικές απώλειες. Ύστερα ακολούθησε η καταστροφική εκστρατεία της Καλλίπολης. Και την ίδια τύχη είχε και η απόπειρα των Βρετανών να φτάσουν στη Βαγδάτη (την πρωτεύουσα του ομώνυμου Οθωμανικού Βιλαετιού) με μια απόβαση από τον Περσικό Κόλπο.

Παρά την στρατιωτική τους υπεροχή και την επανάσταση στη Ρωσία, που στέρησε την Αντάντ από έναν από τους σημαντικούς της συμμάχους, οι Κεντρικές Δυνάμεις έχασαν τελικά, κύρια χάρη στην αμερικανική συμμετοχή, τον πόλεμο. Το σχέδιο της κατάλυσης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ανέλαβε να φέρει σε πέρας ο ελληνικός στρατός (που είχε συνταχθεί στο πλευρό της Αντάντ με πραξικοπηματικό τρόπο από τον Βενιζέλο το 1916): το αποτέλεσμα ήταν η Μικρασιατική Εκστρατεία που εξελίχτηκε σε τραγωδία για τον ελληνικό στρατό.

Η Αντάντ δεν «πήρε» την Άγκυρα. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία διαλύθηκε αλλά στη θέση της αναδύθηκε ένα νέο ισχυρό κράτος, η Τουρκία του Κεμάλ Ατατούρκ. Οι «Σύμμαχοι», όμως, πήραν τη Μέση Ανατολή – την οποία έτρεξαν να μοιράσουν μεταξύ τους, με τον πιο κυνικό και απάνθρωπο τρόπο.

Η Αυστροουγγαρία διαλύθηκε. Η Γερμανία αναγκάστηκε να υπογράψει μια φριχτή συνθήκη «ειρήνης» – την συνθήκη των Βερσαλλιών που καταδίκασε εκατομμύρια Γερμανούς κυριολεκτικά στην πείνα. Ο νεαρός τότε Τζον Μέυναρτ Κέυνς, που έγινε διάσημος τη δεκαετία του 1930 χάρη στις μελέτες του για τη Μεγάλη Ύφεση, κατήγγειλε τότε την διπλωματία των συμμάχων: το μόνο που θα φέρει ο στραγγαλισμός της Γερμανίας, έλεγε θα είναι ένα νέο πόλεμο. Τα λόγια του αποδείχτηκαν προφητικά: Η νίκη της Αντάντ στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο δεν έκλεισε την περίοδο των ιμπεριαλιστικών πολέμων: αντίθετα, αυτό που έκανε ήταν να την ανοίξει. Όπως ακριβώς είχαν προβλέψει οι μεγάλοι επαναστάτες, ο Λένιν, η Ρόζα, ο Τρότσκι όταν ξέσπαγε ο πόλεμος.

Κανένα μυστήριο δεν καλύπτει τα αίτια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Αυτό που απλώνεται πάνω του είναι το ψέμα – ένα ψέμα που προσπαθεί να συγκαλύψει τα φοβερά εγκλήματα των ιμπεριαλιστών σε βάρος των λαών τους. Και υπάρχει ένας απλός λόγος γιατί επιμένουν σε αυτά τα ψέματα: για να έχουν τα χέρια τους ελεύθερα να το ξανακάνουν. ■

Σημειώσεις

1. E.J.Hobsbawm, *The Age Of Empire* 1875-1914, Κεφάλαιο 13, Από την ειρήνη στον Πόλεμο
2. Joseph Roth, *Hotel Savoy* (μυθιστόρημα). Το 1916 ο Ροτ κατετάγη στον στρατό της Αυστροουγγαρίας. Ο ήρωας στο Hotel Savoy είναι ένας αιχμάλωτος που γυρίζει σπίτι του ύστερα από την υπογραφή της ειρήνης.
3. Ο Κάουτσκι δημοσίευσε ένα άρθρο με τις απόψεις του αυτές στην εφημερίδα του SPD Neue Zeit τον Σεπτέμβρη του 1914, ένα μήνα δηλαδή μετά το ξέσπασμα των εχθροπραξιών. Το κείμενο υπάρχει στα αγγλικά στο http://www.marxists.org/archive/kautsky/1914/09/ultra-imp.htm
4. Ομιλία του M.Marschall στο γαλλικό υπουργικό συμβούλιο. Αναφέρεται από τον Edwin A.Pratt, στο άρθρο του The Role of Railways in the war. Ο Pratt είναι ένας συντηρητικός ιστορικός που έχει ασχοληθεί πολύ με τον σιδηρόδρομο. Τα κείμενά του διαπνέονται από έναν έντονο αντιγερμανισμό, που συσκοτίζει τελικά τις πληροφορίες του. Πόση δόση αλήθειας υπήρχε στις καταγγελίες του Marschall – αυτό δεν το γνωρίζω.
5. Antony Sampson, *Οι επτά αδελφές*, Εκδόσεις Κάκτος 1979.

Ένα παραμύθι με ανοιχτό τέλος

Αντώνης Λιάκος

Η επιστροφή της Κοκκινοσκουφίτσας

Η Αριστερά, και πως να την σκεφτούμε σε κρίσιμους καιρούς

Τιμή 13,80€, 198 σελίδες

Εκδόσεις Νεφέλη, 2014

Η επιστροφή της Κοκκινουσκουφίτσας είναι μια μεταφορά που συμβολίζει κατά τον συγγραφέα τη σύνδεση δυο σημαντικών ζητημάτων στην Ελλάδα του 2014: το πρώτο είναι ότι 25 χρόνια μετά το 1989 και τον υποτιθέμενο θρίαμβο του καπιταλισμού η Αριστερά επιστρέφει στο προσκήνιο· το δεύτερο είναι ότι η παραδοσιακή πλοκή του παραμυθιού (δηλαδή η ιστορία της Αριστεράς και η αντίληψη της για τον κόσμο και το πως μπορεί να τον αλλάξει) δεν φαίνεται να λειτουργεί πια και χρειάζεται να ξανασκεφτούμε τι είδους Αριστερά χρειαζόμαστε στις συνθήκες της μόνιμης κρίσης του 21ου αιώνα. Το βιβλίο αποτελεί μια συλλογή άρθρων του Αντώνη Λιάκου που καλύπτουν τα 25 χρόνια από το 1989 μέχρι σήμερα. Δύο από αυτά πρωτοδημοσιεύτηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και αφορούν το φαινόμενο του λαϊκισμού και τις επιπτώσεις της κατάρρευσης του σταλινισμού πάνω στην Αριστερά· τα υπόλοιπα τέσσερα είναι γραμμένα στην περίοδο των μνημονίων και επικεντρώνονται στη φύση και τα αίτια της κρίσης, τη στάση της Αριστεράς απέναντι στις μεταρρυθμίσεις και το πρόσωπο της Αριστεράς στον 21ο αιώνα.

Ο Λιάκος σωστά αντιλαμβάνεται

ότι η Αριστερά στην εποχή της κρίσης δεν μπορεί να δώσει εναλλακτική λύση, αν δεν έχει απαντήσεις απέναντι στη θεμελιακή αφήγηση που χρησιμοποιεί η άρχουσα τάξη και τα κόμματα της για να δικαιολογήσουν τις επιλογές τους. Η αντίληψη ότι η Ελλάδα είναι ένα στρεβλό και διεφθαρμένο κράτος τεμπέληδων του Νότου, που χρειάζεται μεταρρυθμίσεις για να γίνει ένα σύγχρονο ευρωπαϊκό κράτος έχει χρησιμοποιηθεί διαχρονικά από την άρχουσα τάξη, είτε για να δικαιολογήσει τις εκσυγχρονιστικές πολιτικές του Σημίτη τη δεκαετία του 90, είτε πιο πρόσφατα για να παρουσιάσει το μνημόνιο ως περίπου μια ευκαιρία αναγέννησης της χώρας. Ο Λιάκος χρησιμοποιεί την ιστορική εμπειρία για να αντικρούσει πειστικά αυτά τα επιχειρήματα. Ιδιαίτερα χρήσιμη είναι η ανάλυση του πως η επέκταση του δημόσιου και ιδιωτικού χρέους είναι σαν την κορτιζόνη: αναγκαία για τη λειτουργία του άρρωστου καπιταλισμού και ταυτόχρονα ένα δηλητήριο που καταστρέφει τα νεφρά του.

Η ανάλυση του Λιάκου μένει όμως στα μισά του δρόμου. Από τη μια αποφεύγει να εξηγήσει τα δομικά αίτια της παγκόσμιας καπιταλιστικής κρίσης, και από την άλλη αποδέχεται μια αφήγηση που λέει ότι στην εποχή της παγκοσμιοποίησης η παγκόσμια διακίνηση κεφαλαίων και επενδύσεων και η μετακίνηση της παραδοσιακής βιομηχανίας από τον ανεπτυγμένο βορρά στις χώρες του τρίτου κόσμου καθιστά αδύνατη τη διατήρηση του κράτους πρόνοιας και διαλύει τη δυνατότητα αντίστασης στην αγορά που πρόσφερε το έθνος-κράτος. Ως εκ τούτου, τα περιθώρια για μια εναλλακτική αριστερή πολιτική είναι περιορισμένα, και το κεντρικό ζήτημα είναι τι είδους μεταρρυθμίσεις στα πλαίσια του συστήματος μπορεί να προωθήσει μια αριστερή κυβέρνηση. Η παγκοσμιοποίηση όμως δεν είναι μόνο μια νέα μορφή επίθεσης του κεφαλαίου στην εργασία σε παγκόσμιο επίπεδο· ταυτόχρονα είναι η επέκταση τόσο της καπιταλιστικής κρίσης, αλλά και της εργατικής, διεθνιστικής και αντι-ιμπεριαλιστικής αντίστασης σε παγκόσμιο επίπεδο. Παγκοσμιοποίηση δεν είναι μόνο οι πολυεθνικές και η παγκόσμια διακίνηση κεφαλαίων· είναι και η αλληλεξάρτηση που τραβάει στη δίνη της κρίσης και των ανταγωνισμών τις ΗΠΑ, την ΕΕ, τη Ρωσία και την Κίνα· είναι οι παγκόσμιες αντιπολεμικές διαδηλώσεις του 2003, η παγκόσμια αντιρατσιστική 22 Μάρτη, οι μπαγκλαντεσιανοί εργάτες φράουλας στη Μανωλάδα.

Ενώ ο Λιάκος περιγράφει μια εικόνα απελπισίας και αδυναμίας απέναντι στον παγκοσμιοποιημένο καπιταλισμό, είναι πολύ σημαντικό ότι παρουσιάζει τις αραβικές εξεγέρσεις ως μια νέα πηγή ελπίδας ότι μπορεί να υπάρξει εναλλακτική λύση. Εξίσου σημαντικό είναι ότι ο Λιάκος ανοίγει τη συζήτηση για την ιστορία της Αριστεράς με έναν ενδιαφέροντα τρόπο: πρέπει να δούμε αυτή την ιστορία σα συνέχεια (ΕΑΜ-Λαμπρά-

κηδες-Πολυτεχνείο), ως επιλογή συμβόλων από το παρελθόν (ο Βελουχιώτης, ο Τσε), ως ρήξη και ασυνέχεια επειδή 'οι καιροί έχουν αλλάξει', ή ως κριτική ενσωμάτωση; Τι ρόλο πρέπει να έχουν στην αριστερά του 21ου αιώνα τα κινήματα για ανθρώπινα, κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα και τα κινήματα ενάντια στην παγκοσμιοποίηση; Πως πρέπει η αριστερά να σταθεί απέναντι στην εμπειρία του σταλινισμού και της σοσιαλδημοκρατίας; Αυτά είναι σημαντικά ερωτήματα, και ο Λιάκος αναδεικνύει μια σειρά από θέματα και προβλήματα.

Και πάλι όμως η ανάλυση τα αποφεύγει να αναμετρηθεί με θεμελιακά ζητήματα. Το μεταρρύθμιση ή επανάσταση δεν είναι μια φετιχιστική εμμονή κάποιων ξεπερασμένων αριστερών· είναι μια συζήτηση που επανέρχεται ξανά και ξανά στην ιστορία του κινήματος, γιατί αγγίζει τα ουσιώδη διλήμματα: μπορεί να μεταρρυθμιστεί ο καπιταλισμός; Είναι το κράτος ένα ουδέτερο εργαλείο που μπορεί μια αριστερή κυβέρνηση απλά να χρησιμοποιήσει; Μπορεί να αλλάξει το σύστημα από τα πάνω, ή η απελευθέρωση της εργατικής τάξης είναι έργο της ίδιας; Ποιά είναι η σχέση οικονομικών και πολιτικών αγώνων και τι είδους οργάνωση χρειάζονται; Χωρίς ανάλυση της ιστορικής εμπειρίας του πως η αριστερά έχει αντιμετωπίσει αυτά τα ζητήματα, στην Ελλάδα και τον υπόλοιπο κόσμο, περιοριζόμαστε σε τυπολογίες και αφαιρέσεις· χωρίς ανάλυση του τι ήταν η σταλινική αντεπανάσταση μένουμε απλά στο «παράδοξο» ότι ενώ οι κομμουνιστές στις καπιταλιστικές χώρες πάλευαν για τα δημοκρατικά δικαιώματα, τα «κομμουνιστικά» κράτη καταπίεζαν τους πολίτες τους.

Η επιστροφή της Κοκκινοσκουφίτσας είναι αναμφίβολα μια πραγματικότητα. Και ο Λιάκος έχει ασφαλώς δίκιο, ότι όπως κανείς αριστερός δεν μπορούσε να προβλέψει το 1914 ότι η πρώτη σοσιαλιστική επανάσταση στον κόσμο θα γινόταν στην υπανάπτυκτη Ρωσία, με τον ίδιο τρόπο η μελλοντική ιστορία του κινήματος μπορεί να αλλάξει πλοκή με αναπάντεχο τρόπο. Αλλά αν δεν πατήσουμε σε μια βαθειά ανάλυση του τι είναι ο καπιταλισμός και οι κρίσεις του, και δεν διδαχτούμε από το πως προηγούμενες γενιές του κινήματος αντιμετώπισαν το θεμελιακό δίλημμα του "μεταρρύθμιση ή επανάσταση", είμαστε καταδικασμένοι να κάνουμε νέα, αλλά εξίσου τραγικά λάθη.

Κώστας Βλασόπουλος

Η υγεία πάνω από τα κέρδη

Ντέιβιντ Στάκλερ,
Σέντζεϊ Μπάσου

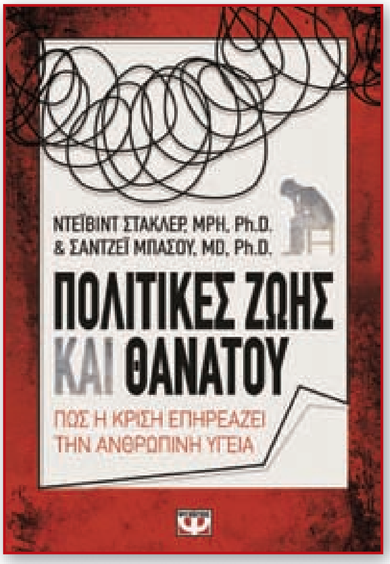
Πολιτικές ζωής και θανάτου

πώς η κρίση επηρεάζει την ανθρώπινη υγεία

Τιμή 17,70€, 360 σελίδες

Εκδόσεις Ψυχογιός, 2014

Το βιβλίο "Πολιτικές ζωής και θανάτου, πώς η κρίση επηρεάζει την ανθρώπινη υγεία". Ο τίτλος στην αγγλική έκδοση "The body Economic. Why austerity kills" αποτελεί μία επιστημονικά εμπεριστατωμένη παρουσίαση του πώς η πολιτική του ΔΝΤ και οι πολιτικές λιτότητας των κυβερνήσεων, επηρεάζουν με καταστροφικό τρόπο τη δημόσια υγεία. Οι συγγραφείς, Ντέιβιντ Στάκλερ και Σάντζεϊ Μπάσου, λέκτορας στο Κέιμπριτζ, ειδικός στην οικονομική διαχείριση ζητημάτων της υγείας και γιατρός επιδημιολόγος βοηθός καθηγητής στο Στάνφορντ αντίστοιχα, συγκεντρώνουν και παρουσιάζουν μία σειρά από άρθρα τους που έχουν ήδη δημοσιευτεί σε ιατρικά περιοδικά όπως το The Lancet, το BMJ-British Medical Journal κ.α. από τις αρχές του 2000 έως το 2013. Οι ίδιοι υποστηρίζουν στον πρόλογο του βιβλίου, ότι στοχεύουν να δώσουν επιστημονικά στοιχεία στους ανθρώπους για να μπορούν να κάνουν τις επιλογές που χρειάζεται σε ότι αφορά την οικονομία και την υγεία στις χώρες τους.

Το βασικό ατού του βιβλίου είναι ότι οι συγγραφείς απαντάνε σε βασικά επιχειρήματα των από πάνω, είτε πρόκειται για κυβερνήσεις είτε για το ΔΝΤ ή οικονομολόγους και αποδεικνύουν ότι οι πολιτικές τους είναι υπεύθυνες για την επιστροφή ασθενειών που είχαν εξαλειφθεί χρόνια πριν όπως για παράδειγμα η φυματίωση, την έκρηξη επιδημιών του AIDS ή το θάνατο εκατομμυρίων επειδή αποκλείονται από οποιαδήποτε πρόσβαση στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Οι αναφορές ξεκινάνε από το κραχ του '29 συνεχίζουν στη δεκαετία του '90 και καταλήγουν στις μέρες μας, μελετώντας τα παραδείγματα της Ελλάδας, της Ισλανδίας, της Ιταλίας, των ΗΠΑ, της Αγγλίας κλπ. Σε κάθε κεφάλαιο τονίζεται το πώς αυτές οι επιπτώσεις στην υγεία του απλού κόσμου δεν ήταν μονόδρομος ενώ παράλληλα καταρρίπτουν τα επιχειρήματα ότι οι περικοπές θα φέρουν ανάκαμψη και τονίζουν το κόστος τους σε ανθρώπινες ζωές.

Αξίζει να σταθούμε σε κάποια από τα δεκάδες παραδείγματα του βιβλίου. Στην Αμερική το 2008 χιλιάδες εργαζομένων προτιμούσαν να χάνουν την ιδιωτική τους ασφάλιση για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις δόσεις των στεγαστικών τους δανείων. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα το 2009 το 40% των χρόνιων πασχόντων (σακχαρώδης διαβήτης, καρδιαγγειακά νοσήματα κ.α.) να μη λαμβάνουν καμία απολύτως αγωγή και πολλοί από αυτούς να πεθαίνουν. Δεν είναι τυχαίο ότι το 2009 οι ασφαλιστικές εταιρείες στην Αμερική παρουσίασαν αύξηση κερδών κατά 56% σε σχέση με το 2008 παρόλο που έξι εκατομμύρια άνθρωποι έχασαν την ασφαλιστική τους κάλυψη την ίδια χρονιά. Είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ οι ΗΠΑ αφιερώνουν το

19% του ΑΕΠ τους στην υγεία, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας τις κατατάσσει στις χώρες με το χειρότερο σύστημα υγείας, μιας και κάθε χρόνο πεθαίνουν 40.000 ασθενείς που θα μπορούσαν να σωθούν αν είχαν τη σωστή ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

Τα στοιχεία των συγγραφέων για τη δημόσια υγεία στην Ελλάδα είναι αποκαλυπτικά. Όταν το 2012 τα κρούσματα νέων φορέων του AIDS ανέβηκαν κατά 52% και ο τότε υπ. Υγείας, ο Λοβέρδος μιλούσε για "υγειονομικές βόμβες" στο κέντρο της Αθήνας και διαπόμπευε τις οροθετικές ιερόδουλες στα ΜΜΕ, είχαν ήδη απολυθεί 35,000 εργαζόμενοι στην υγεία. Η κυβέρνηση υποστήριζε ότι για την εξάπλωση του HIV ευθύνονταν οι μετανάστες αλλά οι επιδημιολόγοι ανακάλυψαν ότι η πλειοψηφία των νέων φορέων ήταν Έλληνες χρήστες ηρωίνης. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας συνέστησε να δίνονται 200 βελόνες σε κάθε χρήστη κάθε χρόνο αλλά αυτό που γινόταν ήταν να δίνονται 3 βελόνες το χρόνο. Με εντολή του υπουργείου υγείας ο αριθμός των εξοπλισμών για μοριακούς ελέγχους (με τα οποία γίνεται και η διάγνωση του AIDS) στις κλινικές αιμοδοσίας μειώθηκε, κάτι που δεν αναφέρεται στο βιβλίο, όπως και η ένταξη των μαγνητικών τομογράφων στο ΤΑΙΠΕΔ. Για πρώτη φορά μετά το 1970 στην Ελλάδα υπήρξε επιδημία ελονοσίας και επιδημία του ιού του Δυτικού Νείλου με 62 νεκρούς. Αυτά ήταν αποτελέσματα της διακοπής των αεροψεκασμών που απέτρεπαν τη μετάδοση ασθενειών από κουνούπια. Το καταστροφικό συμπλήρωμα σε αυτό είναι τα κλεισίματα και οι συγχωνεύσεις νοσοκομείων κάτι που λείπει σαν εικόνα από το βιβλίο. Ο Άδωνις Γεωργιάδης έκλεισε μεταξύ αυτών και τα νοσοκομεία για "Λοιμώδη και Χρόνια Νοσήματα" σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Έτσι το παράδειγμα που δίνουν οι συγγραφείς για την ασθενή που διέκοψε τις χημειοθεραπείες της ένα ολόκληρο χρόνο έχει να κάνει και με το κλείσιμο ογκολογικών νοσοκομείων. Συν τοις άλλοις το κούρεμα των αποθεματικών των ασφαλιστικών ταμείων για το PSI είχε σαν αποτέλεσμα να καλούνται οι εργαζόμενοι να πληρώνουν τα φάρμακά τους αλλά και τη νοσηλεία τους σε δημόσια νοσοκομεία. Πλάι σε αυτά το κλείσιμο των πολυϊατρείων του ΙΚΑ-ΕΟΠΥΥ αυξάνουν κατά τουλάχιστον 30% την επισκεψιμότητα στα ΤΕΠ των δημόσιων νοσοκομείων. Οι συγγραφείς αναφέρονται στις απεργιακές κινητοποιήσεις των νοσοκομειακών αλλά και των φαρμακοποιών σχολιάζοντας ότι δεν κατάφεραν να ανατρέψουν αυτά τα μέτρα. Η πραγματική εικόνα είναι ότι οι απεργιακές κινητοποιήσεις στο χώρο της υγείας κατάφεραν να προστατεύσουν πολλά από αυτά που έβαλε στο στόχαστρο η κυβέρνηση και η Τρόικα. Αυτό που έχουμε να κάνουμε από τη μεριά μας είναι να ενισχύσουμε ακόμα περισσότερο αυτούς τους αγώνες. Οι καταλήψεις στα υπό συγχώνευση νοσοκομεία αλλά και στα πολυϊατρεία του ΕΟΠΥΥ σαν απάντηση στο λουκέτο του φασίστα Γεωργιάδη μπορούσαν να κρατήσουν ανοιχτές αυτές τις δομές υγείας αν συνέχιζαν οι κινητοποιήσεις. Δυστυχώς η αντικαπιταλιστική αριστερά ήταν η μόνη δύναμη που στήριξε αυτές τις ενέργειες. Το δυνάμωμα αυτών των πρωτοβουλιών και αυτής της αριστεράς μέσα στο χώρο της υγείας μπορεί να ανοίξει το δρόμο για τη συνολική ανατροπή αυτών των πολιτικών.

Η βασική αρχή των συγγραφέων είναι ότι η πρόληψη είναι η αποτελεσματικότερη αλλά και η φθηνότερη θεραπεία. Λανθασμένα θεωρούν ότι αν έβαζαν το δίλημμα "ένα έλλειμμα προϋπολογισμού χαμηλότερο κατά 0.03% ή 2.000 περισσότερους νεκρούς" στους τεχνοκράτες του ΔΝΤ αυτοί θα παραιτούνταν από τις πολιτικές της λιτότητας. Αυτή είναι και η βασική αδυναμία του βιβλίου. Το πρόβλημα των τραπεζιτών, των κυβερνήσεων και όλων αυτών, δεν είναι ότι τους λείπουν στοιχεία για τις επιπτώσεις στην υγεία αλλά ότι προτιμούν να σώσουν τις τράπεζες παρά τις ανθρώπινες ζωές. Οι συγγραφείς υποστηρίζουν σε πολλά σημεία του βιβλίου την πολιτική του Νιου Ντηλ της Αμερικής του '30 και τα προγράμματα για την υγεία του Ομπάμα. Το ζήτημα που προκύπτει είναι ότι ούτε αυτά τα μέτρα έλυσαν τα προβλήματα στην υγεία. Όταν η κρίση στην Αμερική συνέχισε η κυβέρνηση Ομπάμα ξαναέκοψε αυτά τα προγράμματα.

Το κεντρικό ζήτημα για την υγεία – και όχι μόνο – είναι ποιος ελέγχει και αποφασίζει για αυτήν. Οι ελλείψεις σε φάρμακα και η άνοδος στις τιμές τους για παράδειγμα θα μπορούσαν να εξαφανιστούν με τη δημιουργία κρατικής βιομηχανίας φαρμάκου που θα λειτουργούσε κάτω από τον έλεγχο των εργαζόμενων στην υγεία. Τα νοσοκομεία και συνολικά η υγεία δεν θα αντιμετώπιζαν αυτά τα προβλήματα αν ήταν κάτω από τον έλεγχο των εργαζόμενων, της συντριπτικής πλειοψηφίας της κοινωνίας. Η πάλη για μία κοινωνία στην οποία η υγεία και οι ανάγκες θα είναι πάνω από τα κέρδη των καπιταλιστών είναι η πιο αποτελεσματική λύση στις "υγειονομικές βόμβες" που δημιουργούν οι καπιταλιστές και οι κυβερνήσεις τους.

Αργυρή Ερωτοκρίτου

Θεωρία χωρίς ιστορική εμπειρία

Βασίλης Λιόσης

Τα κοινωνικοπολιτικά μέτωπα στην Τρίτη Κομμουνιστική Διεθνή

Τιμή 15€, 349 σελίδες

Εκδόσεις ΚΨΜ, 2014

Το βιβλίο καταπιάνεται με τις *«θέσεις και αντιπαραθέσεις στην Γ' Κομμουνιστική Διεθνή για το Ενιαίο Μέτωπο, την Εργατική Κυβέρνηση, τα Συνδικάτα, τον Πόλεμο και τον Φασισμό»*. Το ενδιαφέρον για αυτά τα ζητήματα έχει ανάψει ξανά τα τελευταία χρόνια στην Αριστερά για προφανείς λόγους.

Ο Βασίλης Λιόσης (Β.Λ) ξετυλίγει την επιχειρηματολογία του με σημεία αναφοράς τα συνέδρια της Κομμουνιστικής Διεθνούς (ΚΔ) και συγκεκριμένα το 3ο και ιδιαίτερα το 4ο το 1921 και 1922 αντίστοιχα, δηλαδή τα συνέδρια που επεξεργάστηκαν την πολιτική του ενιαίου μετώπου. Στην συνέχεια παρουσιάζει το 5ο και 6ο, 1924 και 1928, τα οποία θεωρεί ότι έκαναν βήματα πίσω από εκείνες τις επεξεργασίες. Καταγράφει την πορεία προς το 7ο (και τελευταίο) Συνέδριο του 1935, το συ-

νέδριο που έχει ταυτιστεί με την πολιτική του Λαϊκού Μετώπου. Το τελευταίο κεφάλαιο ασχολείται με την περίοδο 1939-1941, δηλαδή τη γραμμή της ΚΔ μετά το Σύμφωνο Ρίμπεντροπ-Μολότοφ μέχρι την είσοδο της ΕΣΣΔ στον πόλεμο, αυτό που ο συγγραφέας ονομάζει «αναίρεση και αποκατάσταση του 7ου Συνεδρίου».

Ο «Επίλογος», προσπαθεί να παρουσιάσει τις θέσεις του Τρότσκι, του Στάλιν, του Γκράμσι για τον φασισμό όπως και τις θέσεις των «αρνητών του 7ου Συνεδρίου». Σε αυτούς βέβαια συγκαταλέγεται ο συνηθισμένος στόχος του Β.Λ, ο «διεθνής και εγχώριος τροτσκισμός» – αλλά τα κύρια πυρά τα δέχεται η σημερινή ηγεσία του ΚΚΕ που υποτίθεται ότι υιοθετεί τα επιχειρήματά του.

Η θέση του συγγραφέα μπορεί να συνοψιστεί στο εξής: με τις επεξεργασίες του 4ου Συνέδριου η ΚΔ έκανε ένα μεγάλο βήμα μπροστά. Κομβικό σημείο σε αυτό ήταν η απόφαση για τις «Εργατικές κυβερνήσεις» τις οποίες υπό προϋποθέσεις μπορούσαν να στηρίζουν ή και να συμμετέχουν τα Κομμουνιστικά Κόμματα. Η πολιτική των Λαϊκών Μετώπων ήταν συνέχεια και ανάπτυξη αυτής της γραμμής έστω κι αν εφαρμόστηκε κάποιες φορές «προβληματικά».

Ο Β.Λ προειδοποιεί στο πρόλογο: *«Βεβαίως, στο βιβλίο υπάρχει ένα έλλειμμα. Έχουμε επικεντρώσει στις θεωρητικές διαμάχες και πολύ λιγότερο στα ιστορικά γεγονότα για την ιστορική επαλήθευση εκείνης ή της άλλης γραμμής. Αυτό το κάναμε συνειδητά. Ο εμπλουτισμός του βιβλίου με ένα πλήθος ιστορικών εμπειριών ήταν απαγορευτικός για λόγους 'οικονομίας'»*. Κι όμως, η παρουσία των «ιστορικών εμπειριών» είναι επιβεβλημένη σε ένα τέτοιο βιβλίο για λόγους ουσίας.

Αυτό ισχύει για παράδειγμα όταν προσπαθεί κάποιος να καταπιαστεί με τη συζήτηση στη ΚΔ για την «εργατική κυβέρνηση». Από το βιβλίο απουσιάζει όλο το ιστορικό πλαίσιο που καθόρισε τις θέσεις και τις αντιπαραθέσεις γι' αυτό το σύνθημα, εν συντομία η Γερμανική Επανάσταση, με τα διαδοχικά κύματά της, τις πολιτικές στροφές και τα διλήμματα που είχε να αντιμετωπίσει ένα άπειρο Κομμουνιστικό Κόμμα. Η μάχη που έκρινε τη μοίρα της Ευρώπης και της Ρώσικης Επανάστασης δεν μπορεί να απουσιάζει για «λόγους οικονομίας».

Διαβάζοντας τα σχετικά εδάφια δεν θα καταλάβει κανείς ότι το σύνθημα για την εργατική κυβέρνηση προήλθε από το Γερμανικό κόμμα. Ήταν μια προσπάθεια της ηγεσίας του να απλώσει τις ενιαιομετωπικές της πρωτοβουλίες από την οικονομική πάλη στην πολιτική. Υπήρχαν και συγκεκριμένα δεδομένα που καθόριζαν αυτή την πρόταση: η αναζωπύρωση της δράσης των φασιστικών, ακροδεξιών συμμοριών, η διαμόρφωση μιας αριστερής πτέρυγας στην σοσιαλδημοκρατία που επηρέαζε μεγάλα τμήματα της τάξης, η οικονομική και πολιτική αστάθεια. Με άλλα λόγια, δεν ήταν ένα σύνθημα «διά πάσα νόσον...».

Επίσης, η «ιστορική εμπειρία» έχει να μας πει κάμποσα πράγματα για τη χρησιμότητα αυτού του συνθήματος. Το Γερμανικό κόμμα μπήκε σε τέτοιες «Εργατικές κυβερνήσεις» το 1923 όταν το επαναστατικό κύμα έφτανε στην κορύφωσή του και το ζήτημα της κατάληψης της εξουσίας έμπαινε επί τάπητος. Κομμουνιστές πήραν υπουργικά χαρτοφυλάκια στις κυβερνήσεις της Σαξονίας και της Θουριγγίας με την προοπτική να χρησιμοποιήσουν αυτές τις «θέσεις» για να εξοπλίσουν το προλεταριάτο και να τις χρησιμοποιήσουν ως βατήρα για την τελική έφοδο.

Όμως, αντί για βατήρας αυτή η συμμετοχή λειτούργησε ως χαλινάρι. Οι κομμουνιστές υπουργοί δεν μπόρεσαν ούτε τον οπλισμό της πολιτειακής αστυνομίας να εξασφαλίσουν. Κι όταν ήρθε η κρίσιμη στιγμή δίσταζαν και τελικά υποχώρησαν μπροστά στην άρνηση των συμμάχων τους να δώσουν τη μάχη.

Είναι αλήθεια ότι η αποτυχία του «Γερμανικού Οκτώβρη» έχει και άλλες, βαθύτερες αιτίες πέρα από τη συμμετοχή σε αυτές τις δυο κυβερνήσεις. Όμως, από τη στιγμή που ο συγγραφέας φουσκώνει πέρα από κάθε μέτρο τη σημασία αυτού του συνθήματος στις συνολικότερες επεξεργασίες για το ενιαίο μέτωπο, θα έπρεπε να μας δώσει και κάποιου είδους απολογισμό. Άλλωστε τα στοιχεία τα έχει: στην εκτενή βιβλιογραφία που παραθέτει στο τέλος του βιβλίου υπάρχει το βιβλίο του Κρις Χάρμαν Η Χαμένη Επανάσταση, Γερμανία 1918-1923.

Τα ντοκουμέντα των συνεδρίων της ΚΔ έχουν, προφανώς, τη δικιά τους ξεχωριστή σημασία. Ακόμα και μια απλή σύγκριση των αποφάσεων του 4ου Συνεδρίου περί εργατικής κυβέρνησης με τις αποφάσεις του 7ου για τις κυβερνήσεις Λαϊκών Μετώπων, αρκεί να δείξει το χάσμα που χωρίζει την επαναστατική ΚΔ από τη ΚΔ του Στάλιν.

Έστω και με τα προβλήματά της στη διατύπωση και την εφαρμογή, η απόφαση του 4ου Συνεδρίου έβλεπε αυτές τις «γνήσιες εργατικές κυβερνήσεις» ως βήμα για την εξαπόλυση του ταξικού, εμφυλίου πολέμου και το τσάκισμα του αστικού κράτους. Οι κυβερνήσεις του Λαϊκού Μετώπου είχαν δηλωμένο στόχο, στις αποφάσεις της ΚΔ την υπεράσπιση της μιας μορφής αυτού του κράτους. Όλες οι υποσημειώσεις και οι εξηγήσεις για το τι είπε ο Δημητρόφ σε εκείνο το Συνέδριο για τις δυνατότητες, πιθανότητες, «ίσως, αν» για «πέρασμα» σε ανώτερα επίπεδα κλπ, ήταν σάλτσα.

Τέλος πάντων, πως η ΚΔ πέρασε από την πολιτική της «τρίτης περιόδου» στην πολιτική των Λαϊκών Μετώπων; Αυτό που έχει να παραθέσει ο Β.Λ είναι τις αποφάσεις ολομελειών της Εκτελεστικής της ΚΔ, τα γράμματα του Δημητρόφ («που τόλμησε») στον Στάλιν. Κάτι λεπτομέρειες όπως η άνοδος των ναζί στην εξουσία στην Γερμανία και η κατάρρευση του κραταιού Γερμανικού κόμματος έπαιξαν άραγε κάποιο ρόλο; Ποιος είχε την ευθύνη για αυτή την καταστροφική πολιτική; Ο... Κουου-

ζίνεν;

Τα γεγονότα είναι πεισματάρικα πράγματα, έγραφε ο Λένιν. Η Ισπανική Επανάσταση και ο αντεπαναστατικός ρόλος του σταλινισμού είναι ένα από αυτά. Η Γενική Απεργία και οι καταλήψεις των εργοστασίων στην Γαλλία το καλοκαίρι του 1936 είναι ένα άλλο. Η εργατική τάξη πήγε μίλια μπροστά από το σημείο που όριζε η πολιτική του Λαϊκού Μετώπου. Όπως είχε δηλώσει ο Μαρσό Πιβέρ, ένας από τους ηγέτες της αριστεράς του ΣΚ, εκείνες τις μέρες: tout est possible! Όλα είναι δυνατά! Ο Μορίζ Τορέζ αντίθετα επέμενε ότι οι κομμουνιστές «πρέπει να ξέρουν να σταματάνε μια απεργία» μιας και δεν έμπαινε ζήτημα κατάληψης της εξουσίας.

Όταν απουσιάζει η συζήτηση για αυτά τα γεγονότα, οι «κριτικές» του Β.Λ για τα «λάθη στην εφαρμογή» της πολιτικής του Λαϊκού Μετώπου μοιάζουν με κριτική για τη θέση των επίπλων στα σαλόνια του Τιτανικού: ίσως το Γαλλικό κόμμα έπρεπε να πιέσει πιο πολύ την κυβέρνηση Μπλουμ στα μέσα του 1937. *«Στην Ισπανία έγινε κάτι ίσως σοβαρότερο σε σχέση με τη Γαλλία: συνενώθηκαν οι νεολαίες του κομμουνιστικού και σοσιαλιστικού κόμματος»*, δηλαδή διυλίζουμε τον κώνωπα και καταπίνουμε τη κάμηλο (Παρεμπιπτόντως, αυτή η ενοποίηση σήμαινε την απορρόφηση της μαζικής σοσιαλιστικής νεολαίας στο ΚΚ Ισπανίας, δηλαδή ήταν μια μεγάλη επιτυχία του. Ο Β.Λ δεν είναι καν συνεπής με τον εαυτό του).

Ο κατάλογος με τέτοια παραδείγματα θα μπορούσε να συνεχιστεί. Είναι δυνατόν να γίνεται αναφορά στο Σύμφωνο Ρίμπεντροπ-Μολότοφ και να μην γίνεται αναφορά στο συμφωνημένο διαμελισμό της Πολωνίας ανάμεσα στο Χίτλερ και τον Στάλιν; Μπροστά σε αυτό, οι σελίδες επί σελίδων για το ποιος θα έπρεπε να είναι ο σωστός ορισμός του Δεύτερου Πολέμου από την ΚΔ χάνει κάθε νόημα.

Σε όσους αγοράσουν και διαβάσουν αυτό το βιβλίο θα προτείναμε μετά να το συγκρίνουν με ένα άλλο: την Κομιντέρν, του Ντάνκαν Χάλας. Είναι βέβαιο ότι θα μάθουν πολύ περισσότερα.

Λέανδρος Μπόλαρης

επισκόπιση

Γράφει ο Θανάσης Καμπαγιάννης

Ένα «Αφιέρωμα για την εργατική τάξη» είναι το σημαντικότερο παραλειπόμενο των περιοδικών εκδόσεων της Αριστεράς των τελευταίων μηνών.

Το αφιέρωμα ανήκει στο περιοδικό **Ουτοπία** (τεύχος 105, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2013) και περιέχει εννιά άρθρα που πιάνουν πολλές όψεις της εργατικής τάξης και του κινήματός της: συγκρότηση, ιστορία, συνδικαλισμός, πολιτισμός, κλπ. Στον λίγο χώρο που διαθέτουμε εδώ, θα ξεχωρίσουμε κάποια άρθρα και ορισμένα χρήσιμα επιχειρήματα.

Στο κείμενο **«Η μαρξιστική θεωρία για τις κοινωνικές τάξεις (Μια συνοπτική παρουσίαση)»** οι **Νίκος Παπαγεωργίου** και **Σταυρούλα Χριστοδουλάκου** ξεκαθαρίζουν κάποιες από τις βασικές παρανοήσεις για το τι είναι εργατική τάξη: είναι μόνον οι βιομηχανικοί εργάτες; Τι ρόλο παίζει το εισόδημα και η θέση στην παραγωγή; Τι είναι παραγωγική και μη παραγωγική εργασία;

Στις **«Σημειώσεις για τους εργατικούς ταξικούς αγώνες στη Μεταπολίτευση»**, ο **Νίκος Γουρλάς** θυμίζει το κύμα των θρυλικών απεργιών μετά την πτώση της Χούντας με επίκεντρο το νέο βιομηχανικό προλεταριάτο. Αξίζει εδώ να τονίσουμε ένα σημείο που συνάγεται από τη μελέτη του Γουρλά: η δυνατότητα του ΠΑΣΟΚ να ηγεμονεύσει στις πολιτικές προτιμήσεις της εργατικής τάξης μεταπολιτευτικά είχε να κάνει με τον προσεταιρισμό αυτών ακριβώς των εργατικών κομματιών του ιδιωτικού τομέα που έδωσαν μεγάλες απεργιακές μάχες (σε αντίθεση με το ΚΚΕ που υποτίμησε το εργοστασιακό κίνημα επιμένοντας στη γραμμή των κλαδικών σωματείων). Η εικόνα αυτή χάνεται στις κυρίαρχες – και μέσα στην Αριστερά – αναλύσεις που παρουσιάζουν την μεταπολιτευτική κυριαρχία του ΠΑΣΟΚ ως αποτέλεσμα των «πελατειακών σχέσεων» και της «δημοσιοϋπαλληλίας». Η γνώση του εργατικού κινήματος που εξιστορεί ο Γουρλάς θωρακίζει απέναντι σ' αυτές τις λαθεμένες απλουστεύσεις.

Ο **Γιώργος Κεσίσογλου** στο κείμενο **«Μετανάστευση στην Ελλάδα, εκμετάλλευση της εργατικής τάξης και το ερώτημα της τάξης»** μελετάει το εργασιακό καθεστώς των μεταναστών βασισμένος σε σχετικά στατιστικά στοιχεία. Η δουλειά του είναι πολύ χρήσιμη, θα βοηθούσε βέβαια και – έστω – μια αναφορά στους αγώνες που έχουν δώσει οι μετανάστες. Η Μανωλάδα, που την αναφέρει ο Κεσίσογλου ως ένα εργασιακό Νταχάου, υπήρξε ταυτόχρονα ο τόπος ενός ξεσηκωμού χιλιάδων μεταναστών εργατών που απαίτησαν τα δεδουλευμένα τους χωρίς να λυγίσουν απέναντι στα σκάγια των επιστατών. Οι εικόνες αυτές είναι απαραίτητες αν πρόκειται η Αριστερά να αντιμετωπίσει τους μετανάστες ως ενεργητικό παράγοντα του εργατικού κινήματος και όχι ως μια απλή στατιστική αναφορά.

Σε ένα άλλο περιοδικό, η προηγούμενη **Μαρξιστική Σκέψη** (τόμος 12, Ιανουάριος-Μάρτιος 2014) κυκλοφόρησε με δύο αφιερώματα: το ένα στην ιστορία του ΚΚΕ και το άλλο στον ποιητή **Κωνσταντίνο Καβάφη**. Το αφιέρωμα στο ΚΚΕ καλύπτει όλο το χρονικό διάστημα των τριών πρώτων δεκαετιών του κόμματος, αν και είναι ανομοιογενές. Τα κείμενα του **Βασίλη Λιόση** και του **Δημήτρη Καλτσώνη** επιχειρηματολογούν στην ουσία υπέρ της στροφής στη στρατηγική των Λαϊκών Μετώπων (για μια κριτική αυτής της στρατηγικής, διαβάστε το άρθρο του **Πάνου Γκαργκάνα** και την βιβλιοκριτική του **Λέανδρου Μπόλαρη** στις άλλες σελίδες του περιοδικού μας). Για τις απαρχές του ΣΕΚΕ και του ΚΚΕ, γράφουν ακόμα ο **Θανάσης Καμπαγιάννης** (**«Η Αριστερά στην Ελλάδα και ο πόλεμος στη Μικρά Ασία»**) και ο **Κώστας Παλούκης** (**"Θεωρία της «τρίτης περιόδου», αναδιοργάνωση και κρίση του ΚΚΕ: «μπολσεβικοποίηση» ή «σταλινοποίηση»;"**).

Στο πολυσέλιδο αφιέρωμα στον Κωνσταντίνο Καβάφη, με παλιότερα και νεότερα κείμενα, επισημαίνουμε το κείμενο του **Χρήστου Κεφαλή** **«Μια μαρξιστική ματιά στον Καβάφη»**.

Θανάσης Καμπαγιάννης

ISSN: 2241-7176

τιμή 5€

Κυκλοφορεί

από το **μαρξιστικό** βιβλιοπωλείο

www.marxistiko.gr

Φειδίου 14-16 πίσω από Τιτάνια-REX τηλ.: 210 5247584

τέσσερις μέρες αντικαπιταλιστικό φεστιβάλ

26-29 Ιούνη στην ΑΣΟΕΕ

ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ 2014

1914 2014

Ένας αιώνας πολέμων, κρίσεων και επαναστάσεων

Ποιά είναι η εναλλακτική προοπτική;

οργανώνεται από το

Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα